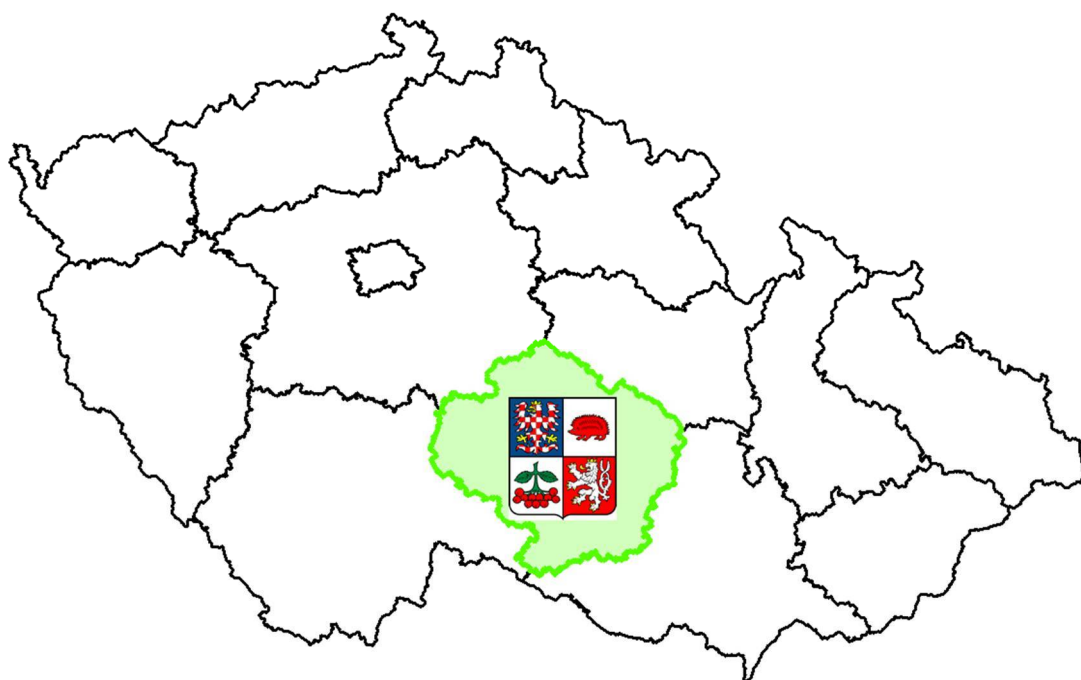

STRATEGIE KRAJE VYSOČINA 2020

Odbor regionálního rozvoje
Krajského úřadu Kraje Vysočina

OBSAH

ÚVOD	3
ANALYTICKÁ ČÁST	4
1. VYSOČINA JAKO VENKOVSKÝ PROSTOR	4
2. LIDÉ NA VYSOČINĚ	7
2.1. Stav a pohyb obyvatelstva	7
2.2. Věková struktura obyvatelstva	9
2.3. Vzdělanostní struktura obyvatelstva	10
2.4. Zdravotní stav obyvatelstva	12
2.5. Sociální péče	14
3. PŘÍRODNÍ BOHATSTVÍ VYSOČINY	15
3.1 Voda	15
3.2 Lesy	15
3.3 Životní prostředí	17
4. INFRASTRUKTURA VYSOČINY	19
4.1 Doprava	19
4.2 Energetika	21
5. EKONOMIKA VYSOČINY	22
5.1 HDP a struktura hospodářství	22
5.2 Trh práce	23
5.3 Mzdy	25
5.4. Konkurenceschopnost prostřednictvím inovací	25
5.5 Cestovní ruch	27
SWOT analýza Kraje Vysočina	29
PROGRAMOVÁ ČÁST STRATEGIE KRAJE VYSOČINA 2020	31
A. VYSOČINA JAKO ATRAKTIVNÍ VENKOVSKÝ PROSTOR	32
A.1 Funkční regionální střediska	32
A.2 Přitažlivý venkov	33
A.3 Rozvoj zemědělství	34
B. LIDÉ NA VYSOČINĚ	35
B.1 Efektivní a cílené vzdělávání	35
B.2 Zkvalitňování poskytovaných služeb ve zdravotnictví	37
B.3 Adaptace sítě sociálních služeb na nové výzvy	38
C. OCHRANA PŘÍRODNÍHO BOHATSTVÍ	39
C.1 Voda jako důležitá složka krajiny Vysočiny	39
C.2 Efektivní hospodaření s lesy Vysočiny	40
D. MODERNÍ INFRASTRUKTURA	41
D.1 Kvalitní regionální silniční síť	41
D.2 Modernizace železnice a zkvalitnění přepravy osob na železnici	43
D.3 Zavádění vhodných energetických zdrojů a úspory energie	44
D.4 Promyšlené řešení odpadů	45
D.5 Šíření ICT infrastruktury	45
E. KONKURENCESCHOPNÁ EKONOMIKA	47
E.1 Malé a střední podniky jako páteř regionální ekonomiky	47
E.2 Podpora elektronických služeb a elektronické bezpečnosti	49
E.3 Využití potenciálu pro rozvoj cestovního ruchu	49
KARTY STRATEGICKÝCH PROJEKTŮ KRAJE	51
INDIKÁTORY ROZVOJE KRAJE	60
VAZBY STRATEGIE KRAJE VYSOČINA 2020 NA VYBRANÉ KONCEPČNÍ DOKUMENTY ČR A EU	63
LITERATURA:	68

ÚVOD

"**Strategie Kraje Vysočina 2020**" (dále jen "Strategie") je zpracována jako střednědobý strategický dokument na léta 2014 - 2020. Strategie souvisí zejména s přípravou kraje na blížící se nové programové období EU. Na naléhavosti rovněž nabyvá potřeba racionálního využití rozpočtových prostředků kraje a výběr reálně dosažitelných rozvojových aktivit pro následující období i v souvislosti s nutností adaptace kraje na dopady ekonomické recese a z ní plynoucí významný pokles rozpočtových příjmů. Cílem tohoto dokumentu je tedy na základě místního rozvojového potenciálu stanovit prioritní rozvojové okruhy do roku 2020 a to především za účelem udržení a posílení konkurenceschopnosti Kraje Vysočina s přihlédnutím k principům udržitelného rozvoje.

Strategie byla zpracována odborem regionálního rozvoje ve spolupráci s dalšími dotčenými odbory Krajského úřadu Kraje Vysočina. Za účelem připomínkování a posouzení výstupů byla zřízena usnesením rady kraje č. 1554/31/2011/RK 15-ti členná pracovní skupina složená ze zástupců zastupitelstva kraje, výboru regionálního rozvoje, grémia ředitele a odboru regionální rozvoje KrÚ. Do procesu připomínkování Strategie byli zapojeni i nejvýznamnější partneři v rámci kraje jako jsou Vysoká škola polytechnická Jihlava, Úřad práce v Jihlavě, Krajská agrární komora, Krajská hospodářská komora, Koordinační uskupení neziskových organizací v kraji (KOUS), Regionální rozvojová agentura Vysočina a obce s rozšířenou působností. Práce na Strategii byly zahájeny v říjnu 2011.

Prvním krokem v rámci tvorby Strategie bylo analytické zhodnocení regionu - **analytická část**. Cílem této analýzy nebylo vyčerpávajícím způsobem charakterizovat situaci v kraji - to je obsahem pravidelně aktualizovaného dokumentu "Profil Kraje Vysočina", který je součástí Programu rozvoje Kraje Vysočina, nýbrž stručné zhodnocení vývoje v jednotlivých tematických oblastech a identifikovat dispoziční problémových okruhů. V návaznosti na analytickou část byla vyhotovena **SWOT analýza**, která shrnuje nejdůležitější poznatky z analytické části a zachycuje tyto klíčové skutečnosti ve formě silných a slabých stránek kraje a v možných hrozbách a příležitostech působících na kraj.

Nejdůležitější částí dokumentu je **Programová část Strategie**, která navazuje na poznatky z předchozích dvou částí a definuje pět prioritních oblastí rozvoje, které se dále člení na 16 rozvojových opatření. Hlavní cíl Strategie, kterého chceme do roku 2020 dosáhnout, je obsažen v rozvojové vizi. Pro naplňování jednotlivých opatření byly stanoveny klíčové aktivity, které by měly co nejúčinněji přispívat k naplňování jednotlivých opatření. Součástí Strategie jsou i strategické projekty - tyto konkrétní projekty, které by měly být v dotčeném období v regionu realizovány, byly rozpracovány do podoby projektových karet.

Pozitivní dopad navržených intervencí by se měl projevit na stanovených indikátorech rozvoje kraje, na kterých bude za jednotlivá opatření sledován každoročně vývoj kraje do roku 2020. Součástí dokumentu je i vazba na nejdůležitější strategické dokumenty na krajské, státní a evropské úrovni, které se vztahují k příštím programovacím období EU. Jedná se o tyto dokumenty: Strategie Evropa 2020, Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti ČR, Národní program reforem ČR, Národní rozvojové priority schválené vládou ČR, Index regionální konkurenceschopnosti krajů a Program rozvoje Kraje Vysočina.

Proces tvorby Strategie byl završen posouzením dokumentu z hlediska životního prostředí tzv. SEA - dle zákona o posuzování vlivů na životní prostředí č. 100/2001 Sb. Finální verze dokumentu byla zastupitelstvem kraje projednána a schválena dne 18. 12. 2012.

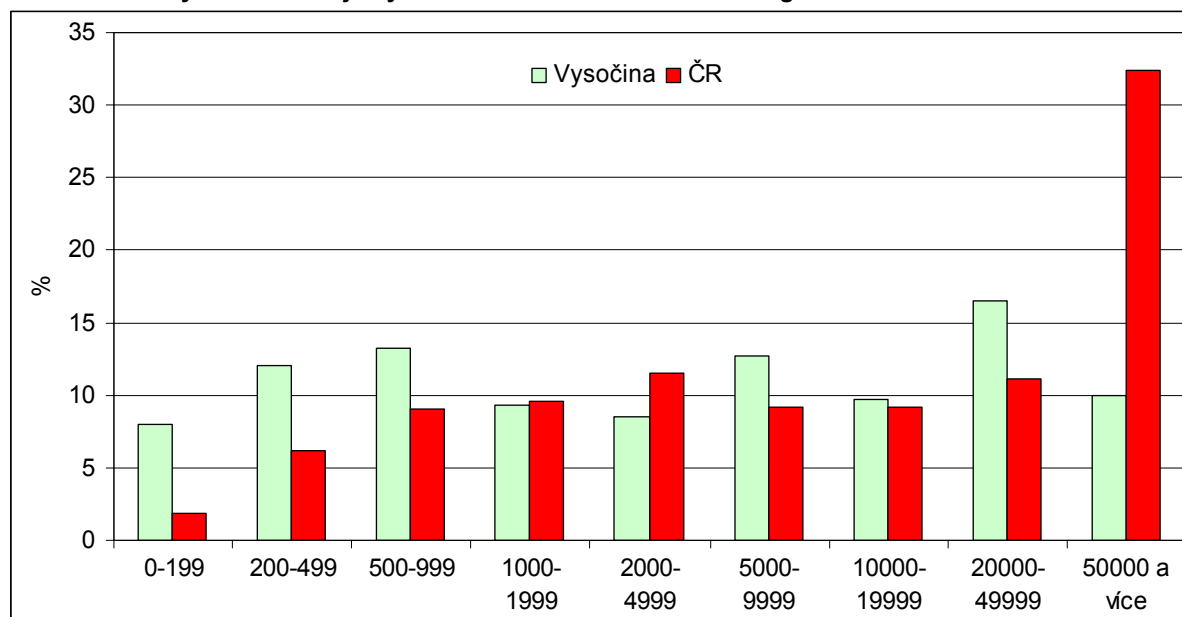
ANALYTICKÁ ČÁST

1. VYSOČINA JAKO VENKOVSKÝ PROSTOR

V Kraji Vysočina existuje v současnosti 1402 sídel, která jsou integrována do 704 obcí. To je druhý nejvyšší počet po Středočeském kraji, přestože je Vysočina čtvrtým nejméně lidnatým krajem v ČR. Sídelní struktura kraje je tedy velmi rozdrobená. Průměrná velikost obce (731 obyvatel) je v mezikrajském porovnání nejnižší. Téměř polovina všech obcí (48,3 %) spadá do velikostní kategorie obcí s méně než 200 obyvateli (v ČR 24,4 %). V obcích této velikosti žije 7,9 % obyvatel kraje, zatímco v rámci celé ČR se jedná pouze o 1,8 %. Odlišnosti mezi Krajem Vysočina a Českou republikou lze zaznamenat i v podílu obyvatel žijících v obcích spadajících do dalších velikostních skupin. Současná velikostní struktura sídel Kraje Vysočina je výsledkem dlouhodobého vývoje a vytvářela se po několik staletí. Krajské město Jihlava jako jediné v regionu překračuje počtem obyvatel hranici 50 tis. osob a mezi všemi krajskými městy je populačně druhé nejmenší.

Kraj Vysočina lze vnímat jako typicky venkovský region, ve kterém se z pohledu ČR nenachází významnější koncentrace obyvatel. Samotné krajské město přesahuje počtem obyvatel padesátitisícovou hranici a je tak 19. největším městem v ČR. Bezprostřední okolí Jihlavy je řídko osídleno a svým charakterem osídlení se nijak zvlášť neliší od celého venkovského prostoru Vysočiny. Jihlava je tedy podobně jako ostatní okresní města v kraji zasazena do rurální krajiny, přičemž nevytváří aglomerované území, jako je tomu v případě prakticky všech ostatních krajských měst v ČR. Krajské město nad ostatními okresními městy vyčnívá svojí funkcí pracovní, která se odvíjí od počtu obsazených pracovních míst. Výhodná je i jeho centrální poloha v rámci kraje a vynikající napojení na dálnici D1.

Obr. 1: Podíl obyvatelstva Kraje Vysočina a ČR dle velikostních kategorií obcí k 1.1.2011

Zdroj dat: Počet obyvatel v obcích k 1. 1. 2011. ČSÚ Praha, 2011

V Kraji Vysočina se v současnosti nachází celkem 34 obcí se statutem města, ve kterých k 1.1.2011 žilo 297 938 obyvatel. Stupeň urbanizace měřený podílem obyvatel žijících ve městech z celkového počtu obyvatel kraje tak činil 57,9 %, což bylo výrazně méně než představoval průměr ČR. Ještě nižší stupeň urbanizace byl zjištěn v Olomouckém kraji. Přesto lze Kraj Vysočina se svojí rozdrobenou strukturou osídlení považovat více za typicky venkovský region, než prostor Hornomoravského úvalu, ve kterém se rozkládá podstatná část Olomouckého kraje.

Kraj Vysočina je z dlouhodobého hlediska, tedy od konce druhé světové války, spíše emigračním regionem. Většina venkova Vysočiny je z pohledu migrace neatraktivní, o pracovním motivovaném stěhování to platí dvojnásobně. Obyvatelstvo starší 50 let však kraj migrací získává. Region tedy

přitahuje spíše svým zdravým životním prostředím a vlnnou krajinou starší složku populace a díky migraci se tak v Kraji Vysočina urychluje proces stárnutí obyvatelstva. Tento trend lze jen stěží ovlivnit a netřeba jej snad ani vnímat negativně ve všech směrech.

Dle odborné literatury¹, která se zabývá geografickou regionalizací území České republiky, je v ČR vymezeno 12 mezoregionálních center. Patří mezi ně všechna krajská města kromě Jihlavy. To je samozřejmě dáno nejen populační velikostí krajského města, ale i exponovanou pozicí vůči dvěma nejdůležitějším aglomeracím ve státě – pražské a brněnské. Některé další územně-plánovací² a rozvojové dokumenty³ hovoří o Jihlavě jako o městě aspirující na pozici mezoregionálního centra především v souvislosti s dynamikou rozvoje krajského města, koncentrací ekonomických činností, správní funkcí a výhodnou dopravní polohou. To, že v kraji nevzniklo žádné aglomerované území, je dáno historickým vývojem. Především velmi slabou industrializací regionu v 19. století a v meziválečném období. Lze konstatovat, že první a poslední industrializace území, která svým významem přesahovala hranice regionu, proběhla v době rozkvětu těžby stříbra v regionu ve 13. a 14. století. Ale až období průmyslové revoluce v 19. století dalo vzniknout nejvýznamnějším koncentracím obyvatelstva na území dnešní ČR. Tento proces však neměl na rozvoj území Vysočiny podstatný vliv, což bylo dáno nepřítomností významnějších zdrojů nerostných surovin a z části i rozdrobenou sídelní strukturou a řídkému osídlení. Přesto však v Jihlavě i okolních městech začínají v průběhu 19. století vyrůstat významné továrny spadající především do odvětví textilního (soukenické továrny), sklářského a potravinářského (masné a uzenářské závody, jihlavský pivovar) průmyslu⁴.

Území kraje bylo podstatněji industrializováno až v období po 2. světové válce, přičemž však v této souvislosti nedošlo k masivní migraci do center, ve kterých vznikala nová pracovní místa v průmyslu. Pochopitelně nebyl důvod, aby kraj nějak zásadně vynikal vysokou zaměstnaností v terciéru. Spíše tomu bylo a je naopak. Proto je doposud velmi výrazně v kraji zastoupen primární sektor národního hospodářství, což jednoznačně zapadá do dosavadního hodnocení sledovaného území. Kraj Vysočina je výrazně rurálním regionem a mezi ostatními kraji ČR jednoznačně vyniká svým venkovským charakterem. Kraj Vysočina = venkovský region, a proto je třeba tématu venkova věnovat ve strategickém plánování Kraje Vysočina výjimečnou pozornost.

Nezastupitelnou roli hraje na venkově zemědělská výroba. V Kraji Vysočina to platí dvojnásobně, protože podíl primárního sektoru na celkové zaměstnanosti obyvatelstva v kraji je nejvyšší ze všech krajů ČR. Do značné míry to rovněž potvrzuje využití půdního fondu.

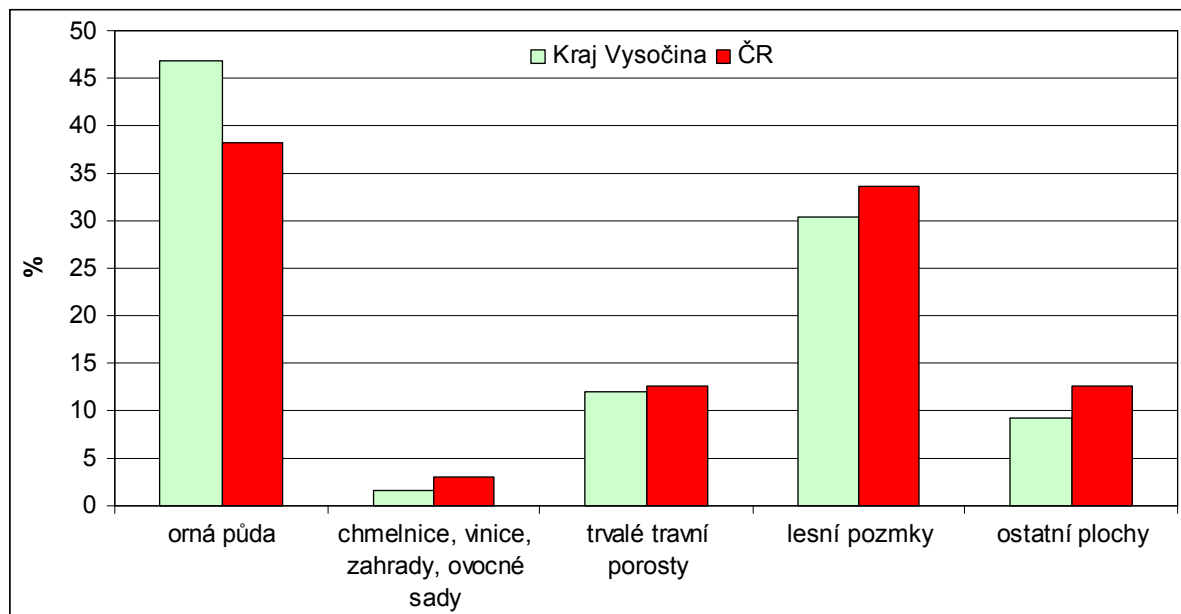
¹ Hampl, M. (2005): Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 147 s.

² Kolektiv autorů (2009): Politika územního rozvoje České republiky 2008. Ústav územního rozvoje. Brno, 90 s.

³ Kolektiv autorů (2010): Zásahy urbánní politiky. Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky. Praha, 58 s.

⁴ Jaroš, Z. a kol. (2001): Historie a současnost podnikání na Jihlavsku. Městské knihy, s.r.o., Žehušice, 1. vydání, 295 s.

Obr. 2: Procentuální zastoupení druhů pozemků v Kraji Vysočina a v ČR k 31.12.2010

Zdroj dat: Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky. ČÚZK Praha, 2010.

Zemědělská půda pokrývá stále více než polovinu plochy České republiky (53,7 %). Z celkové plochy Kraje Vysočina tvoří zemědělská půda dokonce 60,4 %. Index zornění, tj. podíl orné půdy na zemědělské, činí 77,4 %, což je podstatně více než v případě celé ČR (71,1 %). Na travní porosty připadá pětina zemědělské plochy v kraji (v ČR 23,3 %).

Podle velikosti osevních ploch dominují na Vysočině v rostlinné výrobě obiloviny, jejichž podíl na celkové osevní ploše v roce 2010 činil 52,6 %, což však bylo méně než v celé ČR (58,5 %). Vzhledem k přírodním podmínkám se na území kraje tradičně pěstují okopaniny, z toho především brambory. Podíl kraje na osevní ploše brambor celé ČR v roce 2010 překročil třetinu a činil 35,8 %. Pro zemědělství Kraje Vysočina je více než rostlinná výroba důležitá výroba živočišná. Podle ukazatelů intenzity chovu skotu a prasat má Vysočina mezi kraji ČR zcela výjimečné postavení, což předurčuje region k nadprůměrné produkci masa a mléka. Na Vysočině bylo v roce 2010 vyrobeno 448 mil. litrů mléka, tedy nejvíce ze všech krajů ČR.

Další rozvoj zemědělství v kraji ohrožují úbytky zemědělské půdy, často v těch nejkvalitnějších bonitách. Kraj je křížován dálnicí D1, což se odráží zábořem půdy pro výstavbu průmyslových zón navazujících na dopravní tepnu. V posledních letech došlo ke značným úbytkům půdy při budování fotovoltaických elektráren. Stávajícím problémem zemědělské půdy jsou případy nevhodného způsobu hospodaření na půdě, kdy vlivem dešťových srážek dochází k vodní erozi.

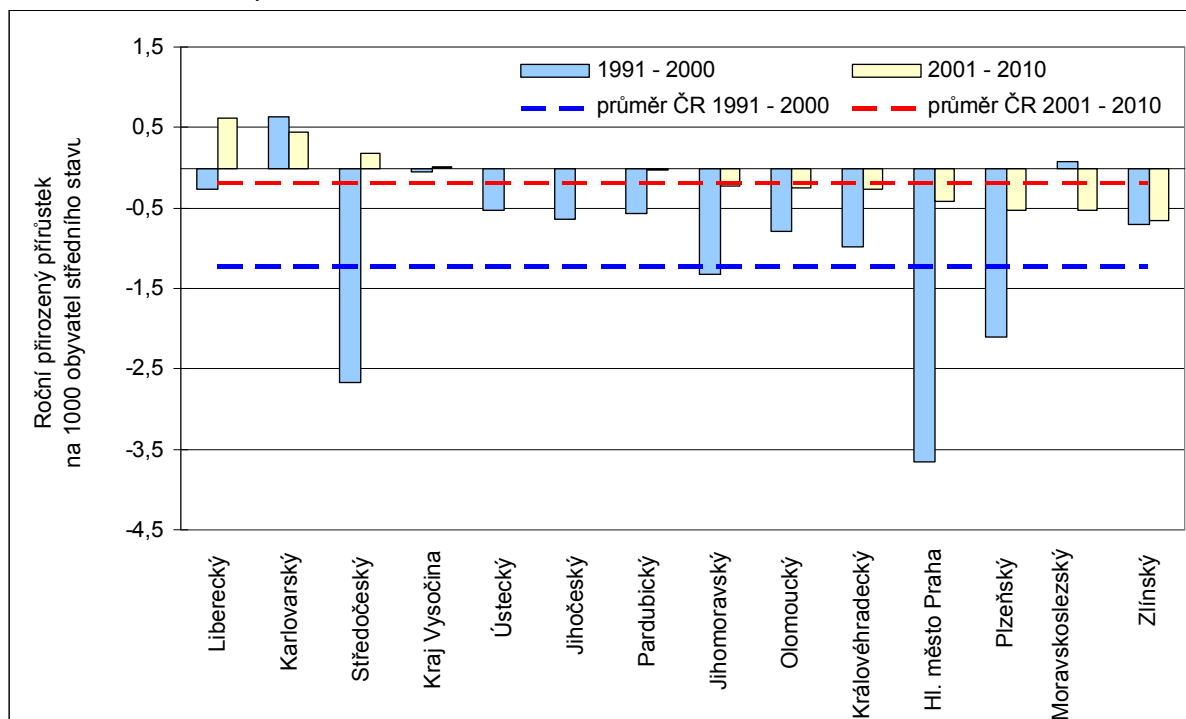
2. LIDÉ NA VYSOČINĚ

2.1. Stav a pohyb obyvatelstva

Kraj Vysočina patří počtem svých obyvatel dlouhodobě k méně lidnatým krajům ČR (k 1.1. 2011 měl 514 569 obyvatel). Do roku 2008 byl čtvrtým nejmenším po Karlovarském, Libereckém a Pardubickém kraji, od roku 2009 je zde již počet obyvatel nižší než v Pardubickém kraji. Celkový počet obyvatel se až do roku 1998 udržoval nad hodnotou 515 tis. Poté se však začal snižovat až na hranici 510 tis. (rok 2005). Zatímco v posledním desetiletí minulého století činil průměrný počet obyvatel středního stavu více než 515 tis., v letech 2001 – 2010 pouze něco málo přes 512 tis.

Počet obyvatel je ovlivňován jednak přirozeným pohybem obyvatelstva (porodností a úmrtností), ale také stěhováním. Kraj Vysočina se v devadesátých letech minulého století vyznačoval nadprůměrnou porodností, avšak od roku 2004 zůstává porodnost trvale pod průměrem ČR. Na druhé straně je Kraj Vysočina charakteristický relativně nízkou úmrtností ve srovnání s průměrem ČR. Přirozenou měnou rostl počet obyvatel Kraje Vysočina v období let 1991 – 1994 a také v posledních pěti letech je zde porodnost vyšší než úmrtnost (2006 – 2010). V období 1995 – 2005 ročně více lidí umíralo než se rodilo obdobně jako na úrovni celé ČR. Následující obrázek zachycuje vývoj ročního přirozeného přírůstku na 1000 obyvatel ve všech krajích a také v ČR v období 1991 – 2000 a 2001 – 2010.

Obr. 3: Roční přirozený přírůstek na 1000 obyvatel v krajích a v ČR (průměr za období 1991 – 2000 a 2001 – 2010)

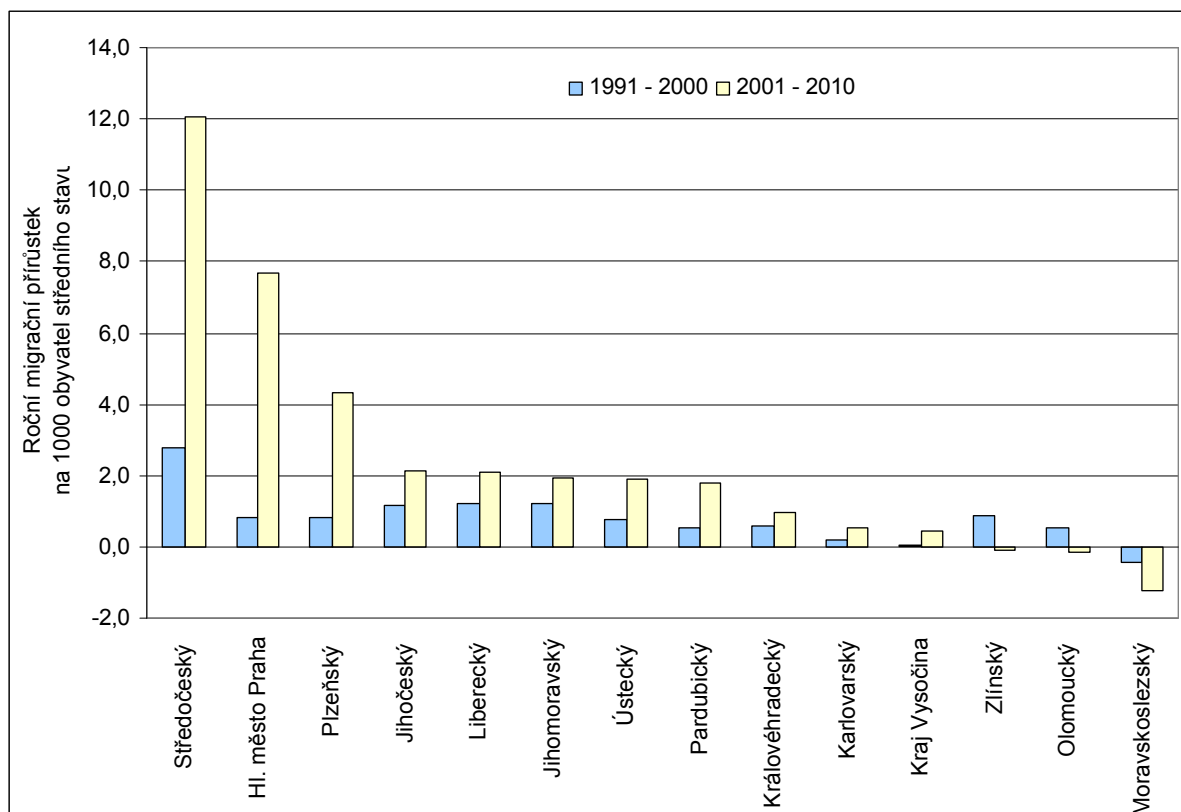
Zdroj dat: Demografická ročenka krajů České republiky 1991 až 2006. ČSÚ Praha, 2007.; Demografická ročenka krajů 2001 – 2010. ČSÚ Praha, 2011.

Průměrný roční přirozený přírůstek byl v období 1991 – 2000 záporný ve všech krajích s výjimkou Karlovarského a Moravskoslezského kraje. Kraj Vysočina vykázal ve srovnání s ostatními kraji nejnižší zápornou hodnotu -0,06 ‰, takže přirozený pohyb obyvatelstva v tomto období příliš počet obyvatel v kraji neovlivnil. V letech 2001 – 2010 již byly v ČR 3 kraje, jejichž průměrný roční přirozený přírůstek byl kladný, a to včetně Kraje Vysočina (0,01 ‰). Ani v tomto desetiletí tedy neměla přirozená měna na počet obyvatel kraje velký vliv.

Počet obyvatel území není ovlivněn pouze přirozenou měnou, ale rovněž migrací, tedy počtem přistěhovaných a vystěhovaných. Za období let 1991 – 2000 je možné jediným emigračním krajem v ČR označit kraj Moravskoslezský. Kraj Vysočina v devadesátých letech v průměru navýšil migrací počet obyvatel, ale téměř zanedbatelně (0,06 ‰) a nejméně ve srovnání s ostatními imigračními kraji.

V letech 2001 - 2010 se do skupiny spíše emigračních krajů dostal také kraj Olomoucký a Zlínský. Kraj Vysočina vykázal přírůstek migrací o něco vyšší než v předchozím desetiletí, ale opět nejnižší ze všech imigračních krajů (0,45 ‰). Lze tedy konstatovat, že přestože Kraj Vysočina v některých letech zaznamenal výrazné zvýšení počtu obyvatel stěhováním (např. v letech 2005 – 2008 se do kraje v úhrnu přistěhovaly téměř 4 tis. obyvatel), z hlediska desetiletých průměrů nelze území označit ve srovnání s jinými kraji jako ryze imigračním regionem. Z věkové struktury migrantů rovněž vyplývá, že zatímco obyvatelé v produktivním (15 – 64 let) a předproduktivním věku (0 – 14 let) se z Kraje Vysočina spíše stěhují do jiných krajů ČR či do zahraničí, obyvatelstvo ve věku poproduktivním (65 a více let) region spíše získává.

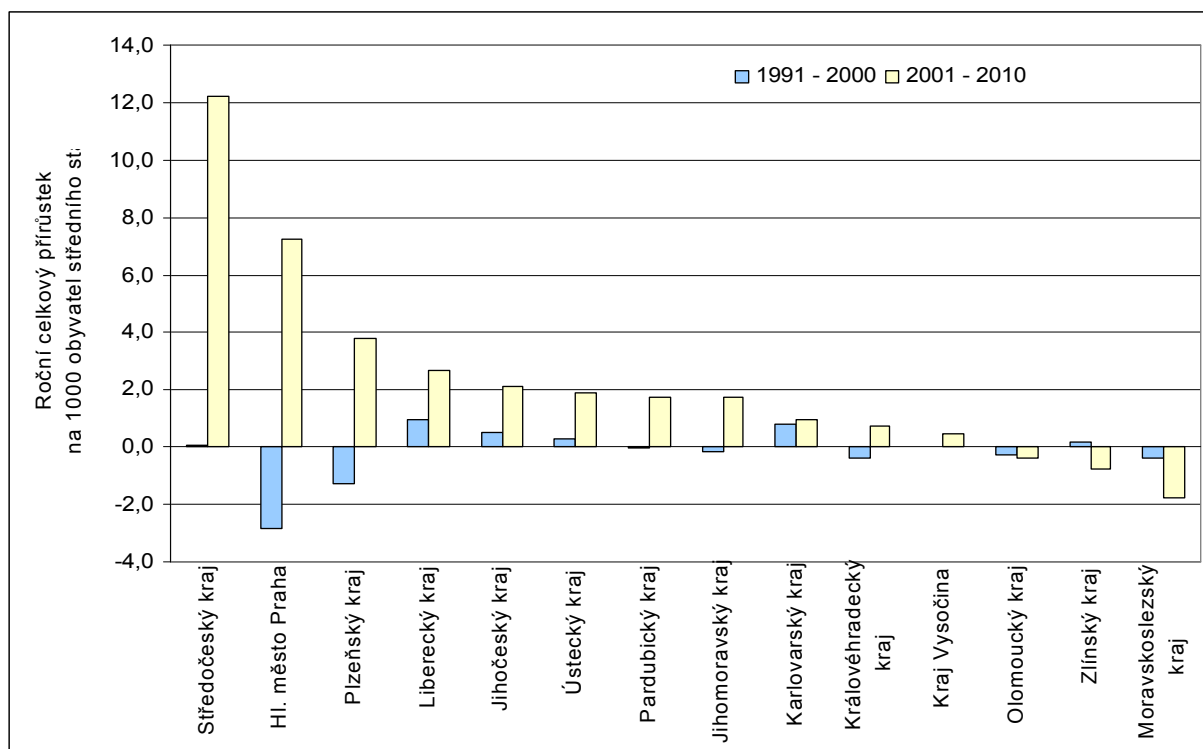
Obr. 4: Roční migrační přírůstek na 1000 obyvatel v krajích ČR – průměr za období 1991 – 2000 a 2001 - 2010

Zdroj dat: Demografická ročenka krajů České republiky 1991 až 2006. ČSÚ Praha, 2007.; Demografická ročenka krajů 2001 – 2010. ČSÚ Praha, 2011.

Součtem přirozeného a migračního přírůstku lze vyjádřit celkový přírůstek či pokles obyvatelstva. V posledním desetiletí minulého století obyvatelstvo získávalo 6 krajů, zatímco 8 jich obyvatelstvo ztrácelo. Téměř nulovou, ale přece jen zápornou bilanci vykázal i Kraj Vysočina. V letech 2001 – 2010 však již pouze tři kraje (Moravskoslezský, Zlínský a Olomoucký) vykázaly v průměru celkový pokles počtu obyvatel, ostatních 11 krajů zaznamenalo jejich nárůst, a to včetně Kraje Vysočina, i když zde byl opět celkový přírůstek nejnižší ze všech (0,46 ‰).

Obr. 5: Roční celkový přírůstek na 1000 obyvatel v krajích ČR – průměr za období 1991 – 2000 a 2001 - 2010

Zdroj dat: Demografická ročenka krajů České republiky 1991 až 2006. ČSÚ Praha, 2007.; Demografická ročenka krajů 2001 – 2010. ČSÚ Praha, 2011.

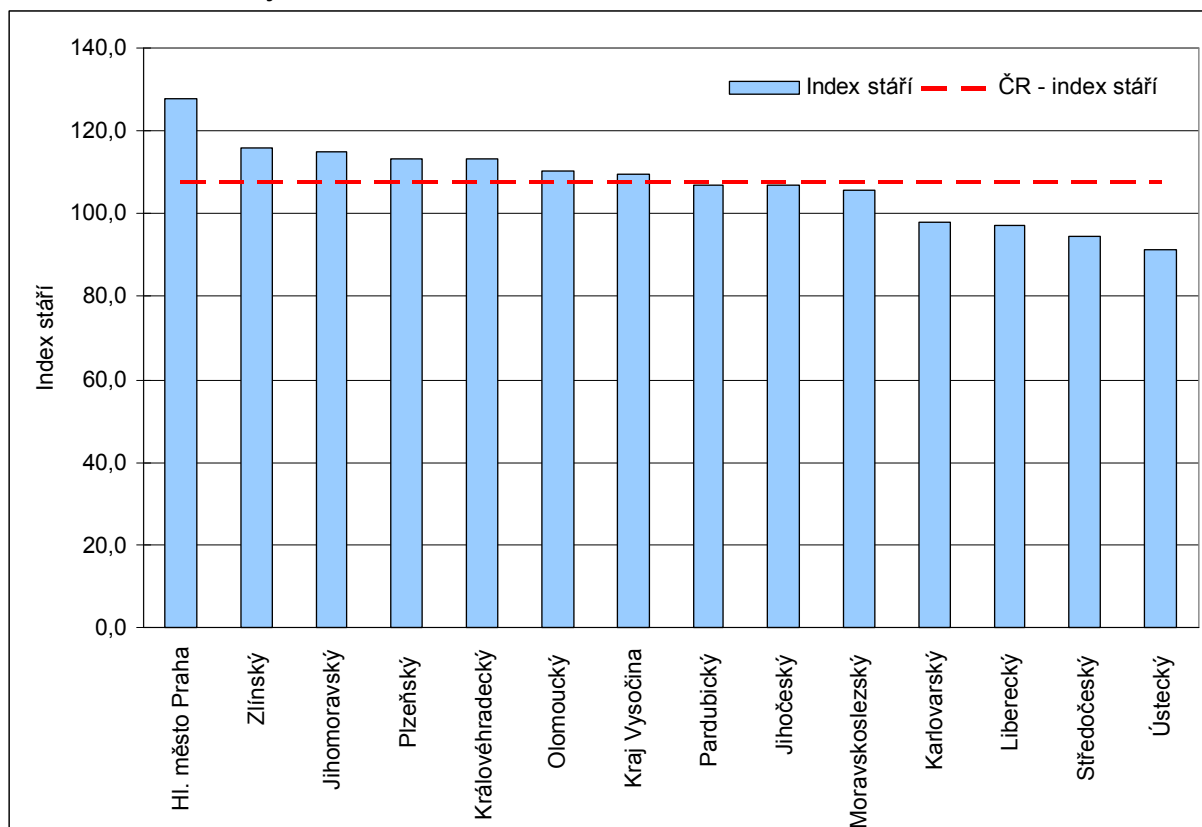
Projekce obyvatelstva v krajích a oblastech ČR do roku 2065, která byla Českým statistickým úřadem zveřejněna v roce 2010, předpokládá do roku 2020 pozvolný nárůst počtu obyvatel vlivem přirozeného přírůstu (neuvažuje migraci) až na bezmála 519 tis. Projekce je však spíše optimistická, neboť již vývoj v letech 2009 a 2010 nepřinesl takový nárůst počtu obyvatel přirozenou měnou, jako projekce očekávala (848, ve skutečnosti 605).

S postupem let se vlivem zkvalitňování zdravotní péče a úbytkem fyzicky náročných prací prodlužuje střední délka života, neboli naděje na dožití při narození. V posledních deseti letech nejde již o tak rychlý nárůst hodnot tohoto ukazatele jako v předchozích desetiletích, ale je stále zřejmý. Zatímco např. v roce 2001 byla naděje na dožití u mužů v Kraji Vysočina 72,63 let a u žen 78,64 let a v ČR pak u mužů 72,07 let a u žen 78,41 let, v roce 2010 se jednalo o hodnoty značně vyšší.

2.2. Věková struktura obyvatelstva

O věkové struktuře obyvatelstva informuje např. index stáří neboli podíl mezi obyvatelstvem v poproduktivním věku a ve věku předproduktivním. Vývoj indexu stáří dokazuje postupné stárnutí obyvatelstva ČR. Od roku 2006 převažuje v republice počet osob ve věku 65 a více let nad dětmi do 15 let. V Kraji Vysočina je index stáří vyšší než 100 od roku 2007. Index stáří v ČR v roce 2010 činil 107,8 a vypovídá o regresivní struktuře českého obyvatelstva. Více osob v předproduktivním věku je v současnosti pouze ve čtyřech krajích. Kraj Vysočina vykázal v roce 2010 nadprůměrný index stáří (109,6), který je zároveň sedmým nejvyšším mezi kraji ČR. Zatímco v rámci celé republiky zůstal index stáří zhruba na obdobné hodnotě jako v roce předchozím, v Kraji Vysočina se podstatně zvýšil, což naznačuje, že stárnutí populace zde probíhá rychleji než na republikové úrovni. Pozici Kraje Vysočina mezi ostatními kraji charakterizuje následující obrázek.

Obr. 6: Index stáří v krajích a v ČR v roce 2010

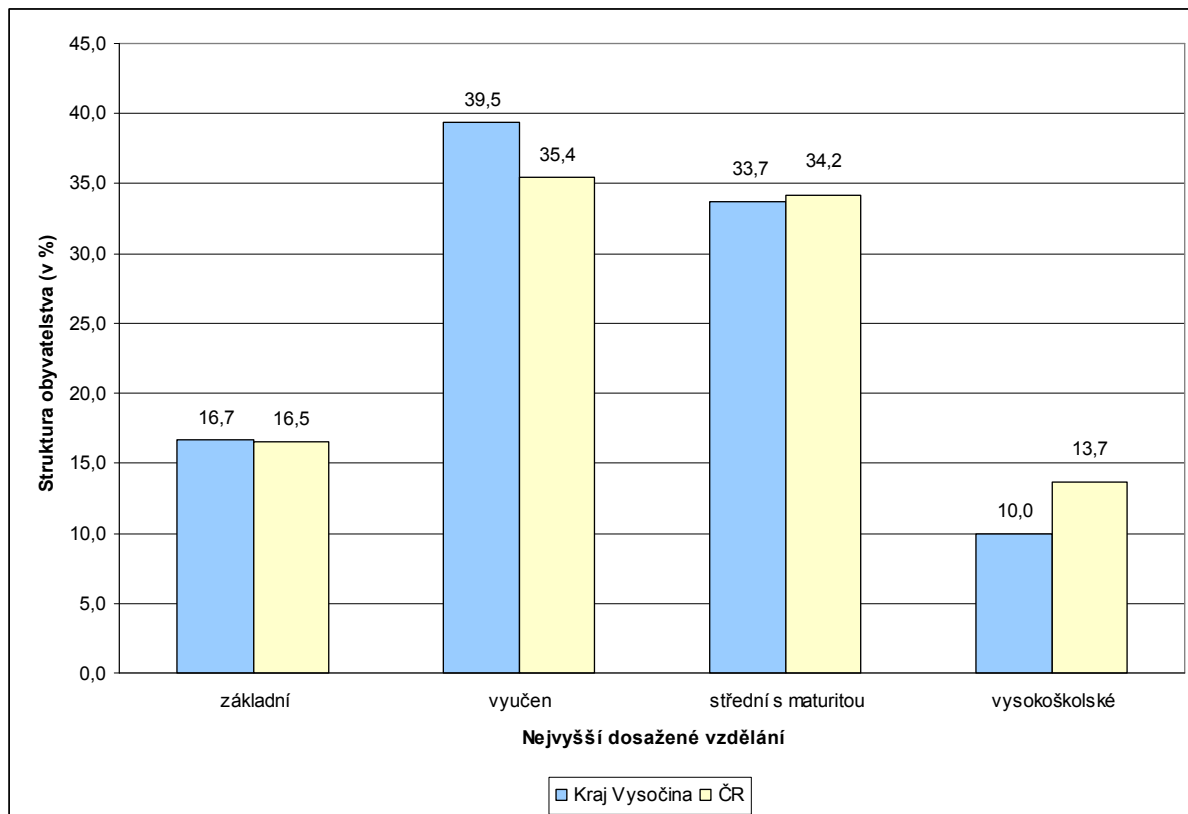
Zdroj dat: Věkové složení obyvatelstva v roce 2010. ČSÚ Praha, 2011.

2.3. Vzdělanostní struktura obyvatelstva

Struktura obyvatelstva podle nejvyššího dosaženého stupně vzdělání je v Kraji Vysočina méně příznivá v porovnání s průměrem ČR. Dle výběrového šetření pracovních sil za rok 2010 byl v Kraji Vysočina vyšší podíl osob se základním vzděláním a vyučených než na úrovni celé ČR. Na druhé straně zde byl nižší podíl osob se středním vzděláním s maturitou a s vysokoškolským vzděláním (viz následující obrázek). Menší procento vysokoškolsky vzdělaných osob než v Kraji Vysočina mají pouze dva kraje, a to Ústecký a Karlovarský kraj.

Vzdělanostní struktura Kraje Vysočina se vzhledem k průměru ČR odlišuje především vyšším podílem vyučených osob bez maturity, což koresponduje s významným zastoupením výrobních odvětví v regionu. Naopak dlouhodobě je v kraji nižší zastoupení vysokoškoláků, ovšem rozdíl v zastoupení osob s vysokoškolským vzděláním mezi Krajem Vysočina a průměrem ČR se snižuje.

Obr. 7: Nejvyšší dosažené vzdělání obyvatelstva staršího 15 let v Kraji Vysočina a v ČR v roce 2010

Zdroj dat: Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledků výběrového šetření pracovních sil 2010. ČSÚ Praha, 2011.

Kam směřovat střední školství v kraji a na jaké obory se zaměřit, by mohla napovědět šetření mezi největšími firmami v Kraji Vysočina, které probíhá v rámci zpracování Regionální inovační strategie Kraje Vysočina. Z dosavadních výsledků jednoznačně vyplývá, že podniky na Vysočině postrádají osoby s technickým vzděláním všech úrovní, tzn. nejen inženýry technických oborů, ale i absolventy průmyslových škol i vyučené. Absence takových osob je skutečně výrazná, a to i v období, kdy hospodářská krize ve všech oborech ještě ne zcela odezněla. Některé společnosti, především ty v držení zahraničního kapitálu, vyžadují znalost angličtiny nejen u vrcholového a středního managementu, ale i na nižších úrovních – především ve vývojových a konstrukčních odděleních. Nezbytným předpokladem pro transfer znalostí a technologií do regionu je masivní a kvalitní výuka cizích jazyků (zejména angličtiny) nejen na jazykových školách a gymnáziích, ale i na středních odborných školách s technickým zaměřením.

Z věkového složení obyvatelstva Kraje Vysočina lze zodpovědně předpovědět počty dětí, které budou v následujících letech vstupovat do prvních ročníků mateřských, základních a středních škol. Z pohledu Kraje Vysočina jako zřizovatele většiny středních škol v kraji je podstatné, že počet studentů, kteří nastoupí do prvních ročníků na středních školách, po výrazném poklesu, který nastal v uplynulých pěti letech, v následujících deseti letech pravděpodobně výrazně kolísat nebude. Po roce 2020 lze pak očekávat přechodný mírný nárůst počtu nových studentů na středních školách. Vzhledem k poměrně stabilnímu vývoji počtu studentů středních škol se otevírá prostor pro nalezení vhodné struktury oborů zohledňujících nejen poptávku ze strany potenciálních studentů a jejich rodičů, ale především potřeby zaměstnavatelů v Kraji Vysočina a těm se pokusit přizpůsobit nabídku vzdělání na středních školách v kraji.

Tab. 1: Počet obyvatel v Kraji Vysočina podle roku narození a roku vstupu do MŠ, ZŠ a SŠ k 31. 10. 2010

Rok narození	Rok vstupu do MŠ	Rok vstupu do ZŠ	Rok vstupu do SŠ	Kraj Vysočina
2010	2013	2016	2025	5 372
2009	2012	2015	2024	5 425
2008	2011	2014	2023	5 620
2007	2010	2013	2022	5 392
2006	2009	2012	2021	5 086
2005	2008	2011	2020	5 100
2004	2007	2010	2019	4 802
2003	2006	2009	2018	4 776
2002	2005	2008	2017	4 677
2001	2004	2007	2016	4 527
2000	2003	2006	2015	4 676
1999	2002	2005	2014	4 612
1998	2001	2004	2013	4 862
1997	2000	2003	2012	4 922
1996	1999	2002	2011	4 849
1995	1998	2001	2010	5 268
1994	1997	2000	2009	5 840
1993	1996	1999	2008	6 661
1992	1995	1998	2007	6 596
1991	1994	1997	2006	6 779
1990	1993	1996	2005	7 082

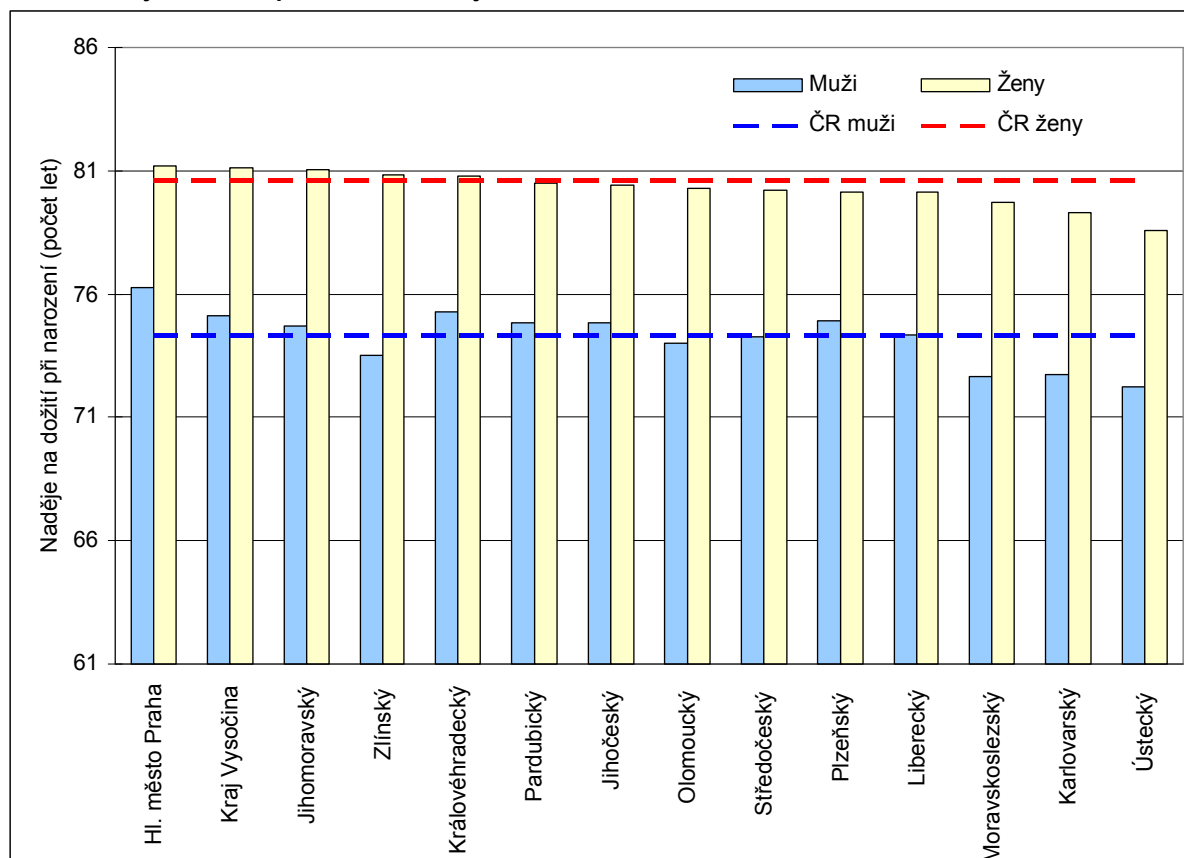
Zdroj dat: Věkové složení obyvatelstva v roce 2010. ČSÚ Praha, 2011.

Významným způsobem se na vzdělávacích aktivitách podílejí knihovny. V Kraji Vysočina bylo v roce 2010 evidováno 614 knihoven, z nichž 40 bylo profesionálních, 498 neprofesionálních a 76 poboček. Pět profesionálních knihoven – Krajská knihovna Vysočiny v Havlíčkově Brodě, příspěvková organizace Kraje Vysočina a pověřené knihovny v Jihlavě, Pelhřimově, Třebíči a Žďáru nad Sázavou - vykonávají tzv. regionální funkce, tj. poskytují základním knihovnám v kraji poradenské a vzdělávací služby, budují výměnné fondy, zapůjčují výměnné soubory knihovních dokumentů a zajišťují další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb. V roce 2010 bylo obsluhováno celkem 569 knihoven.

2.4. Zdravotní stav obyvatelstva

Z níže uvedeného obrázku vyplývá, že pouze 6 krajů u mužů a 5 krajů u žen vykazuje vyšší než průměrnou naději na dožití (ČR 74,37 let u mužů a 80,60 let u žen), přičemž Kraj Vysočina patří dlouhodobě mezi kraje s výrazně nadprůměrnou nadějí na dožití u žen - v roce 2010 zde byla druhá nejvyšší po hlavním městě Praze (81,12 let). V případě mužů vykázal Kraj Vysočina třetí nejvyšší hodnotu (75,14 let) po Praze a Královéhradeckém kraji. Tato skutečnost je dána nejen příznivým životním prostředím v kraji, ale také kvalitou zdravotnické infrastruktury na území Kraje Vysočina.

Obr. 8: Naděje na dožití při narození v krajích a v ČR v roce 2010

Zdroj dat: Demografická ročenka krajů 2001 – 2010. ČSÚ Praha, 2011.

Zdravotní stav obyvatelstva v regionu je do značné míry ovlivňován úrovní zdravotnické infrastruktury. V kraji existuje celkem šest nemocnic. Zřizovatelem pěti z nich je Kraj Vysočina. Celková kapacita nemocnic je 2 794 lůžek (viz následující tabulka).

Tab. 2: Kapacita lůžkových zdravotnických zařízení dle typu lůžek - stav 31. 12. 2009

Okres	Počet lůžek celkem	Nemocnice	LDN	Léčebny TRN	Psychiatrické léčebny	Ostatní lůžková zařízení
Havlíčkův Brod	1 468	558	96	0	774	40
Jihlava	1 288	758	0	0	530	0
Pelhřimov	654	350	224	80	0	0
Třebíč	733	541	132	0	0	60
Žďár nad Sázavou	727	587	50	40	50	0
Vysočina	4 870	2 794	502	120	1 354	100

Zdroj dat: ÚZIS ČR, Regionální pracoviště Brno; červen 2010

V kraji působí 3 samostatná zařízení a 2 detašovaná oddělení nemocnic poskytující následnou péči, 3 psychiatrické léčebny, 1 samostatná léčebna TRN a rehabilitační ústav. Nadregionální působnost má zejména léčebna tuberkulózy a respiračních onemocnění v Humpolci, Rehabilitační ústav pro cévní choroby mozkové Chotěboř, psychiatrické léčebny v Havlíčkově Brodě a Jihlavě a Dětská psychiatrická léčebna Velká Bíteš.

V Kraji Vysočina zajišťuje přednemocniční neodkladnou péči příspěvková organizace zřizovaná krajem - Zdravotnická záchranná služba Kraje Vysočina, p.o. Zdravotnické záchranné službě se úspěšně daří zajišťovat vysokou úroveň přednemocniční neodkladné péče v celém kraji. ZZS je organizačně dělena na pět oblastních středisek. Na 19 stanovištích je 26 výjezdových skupin ZZS, z toho jedna skupina letecké zdravotnické záchranné služby (LZZS). V roce 2009 činil počet výjezdů na tísňovou výzvu 28 851 případů, počet převozu primární a sekundární péče 3 832 případů. Z

tohoto počtu bylo 20 038 výjezdů RLP (s lékařem), 10 826 výjezdů RZP (se zdravotníkem) a 1 249 výjezdů rades-vouz. Počet vzletů na tísňovou výzvu činil 303, sekundárních 267.

2.5. Sociální péče

Významnou změnou v oblasti sociálních služeb bylo v souvislosti s reformou územní veřejné správy přenesení zodpovědnosti za zajištění těchto služeb ze státu na územní samosprávné orgány. Zřizovateli zařízení sociálních služeb jsou buď samy samosprávné orgány (kraj, obce) nebo nestátní neziskové organizace.

V Kraji Vysočina existuje celkem 112 poskytovatelů, kteří zabezpečují celkem 237 sociálních služeb. Kraj Vysočina zřizuje 11 domovů pro seniory, při kterých je také zřízena služba domova se zvláštním režimem pro chronicky duševně nemocné, 9 ústavů sociální péče a Psychocentrum – manželskou a rodinnou poradnu Kraje Vysočina, při které je také zřízeno Intervenční centrum pro oběti domácího násilí. Zařízení, která Kraj Vysočina zřizuje, poskytují celkem 40 sociálních služeb.

Oblast poskytování sociálních služeb je velmi různorodá, což souvisí jak s rozmanitou strukturou poptávky po těchto službách, tak i s množstvím různých aktérů zabezpečujících tyto služby (nejčastěji obce a neziskové organizace). Současně je to i značně dynamická oblast, neboť struktura poptávky se v průběhu socioekonomických změn ve společnosti s časem mění. V souvislosti s trendy demografických procesů lze předpokládat zvyšující se nároky na sociální služby v Kraji Vysočina především pro seniory. Kraj Vysočina stárne především díky aktivnímu migračnímu saldu u věkové skupiny obyvatelstva nad 60 let. To znamená, že pro seniory z okolních krajů je Vysočina atraktivním regionem. S tím je třeba počítat i v plánování rozvoje sociálních služeb, které mohou přinést řadu nových pracovních příležitostí.

Poměrně velmi diskutovanou otázkou je také problematika osob ohrožených sociálním vyloučením, která se týká především romské populace na území kraje. V kraji dle odhadů žije asi 2,5 tis. Romů. Největší problém nastává zejména v lokalitách s vysokou koncentrací romské populace. Takových je v kraji celkem 12 (3 v Jihlavě, 3 v Třebíči, po jedné v Havlíčkově Brodě, Chotěboři, Jaroměřicích nad Rokytnou, Kojaticích, Mirošově a Telči). Pro eliminaci důsledků sociálního vyloučení je důležité využívání takových nástrojů, které podpoří začlenění dotčené skupiny osob do majoritní společnosti už v rámci předškolního a školního vzdělávání. To se v Kraji Vysočina daří podstatně lépe než v jiných krajích ČR a díky tomu není otázka sociálního vyloučení považována až za tak závažný problém.

3. PŘÍRODNÍ BOHATSTVÍ VYSOČINY

3.1 Voda

Vysočina je pramennou oblastí řady českých a moravských řek. Na nich se nachází významné zdroje povrchové vody využívané k zásobování pitnou vodou, z nichž dva mají nadregionální význam. Z vodárenské nádrže Švihov je pitnou vodou zásobována Praha, vodárenská nádrž Vír je zdrojem pitné vody pro brněnskou aglomeraci. V kraji existuje ještě celá řada regionálních (nadobecních) vodovodních systémů vázaných na akumulace povrchových vod, z nichž nejvýznamnějšími jsou vodárenské nádrže Hubenov, Mostiště a Nová Říše.

Vodní toky a především vodní nádrže plní v Kraji Vysočina i energetickou úlohu, neboť na řadě z nich jsou instalovány výrobní elektrické energie. Nejvýznamnějším z nich je přečerpávací vodní elektrárna Dalešice, která je dle velikosti instalovaného výkonu druhou největší vodní elektrárnou v ČR. Tato elektrárna je umístěna pod hrází vodního díla Dalešice. Vodní nádrž Dalešice spolu s vodní nádrží Mohelno tvoří také zdroj technologické vody pro chlazení reaktorů jaderné elektrárny Dukovany.

Ze zdrojů podzemních vod, které jsou využívány k zásobování pitnou vodou, jsou významné lokality zejména u Podmoklan na Chotěbořsku, Heraltic na Třebíčsku a Rytířska na Jihlavsku. V pelhřimovském a žďárském okrese mají zdroje podzemních vod menší rozsah.

V Kraji Vysočina byla v minulosti zbudována poměrně hustá síť rybníků, z nichž největším je Velké Dářko s rozlohou vodní plochy přesahující 200 ha. Rybníky plní v krajině řadu funkcí. V posledních letech v důsledku čtenějšího výskytu extrémních klimatických jevů roste jejich funkce vodohospodářská. Povodně jsou v našich zeměpisných šířkách stále častějším jevem. Soustava rybníků následky povodní často značně tlumí. Rybníky jako malé vodní nádrže tak představují nezastupitelný stabilizační a regulační faktor hydrografické sítě.

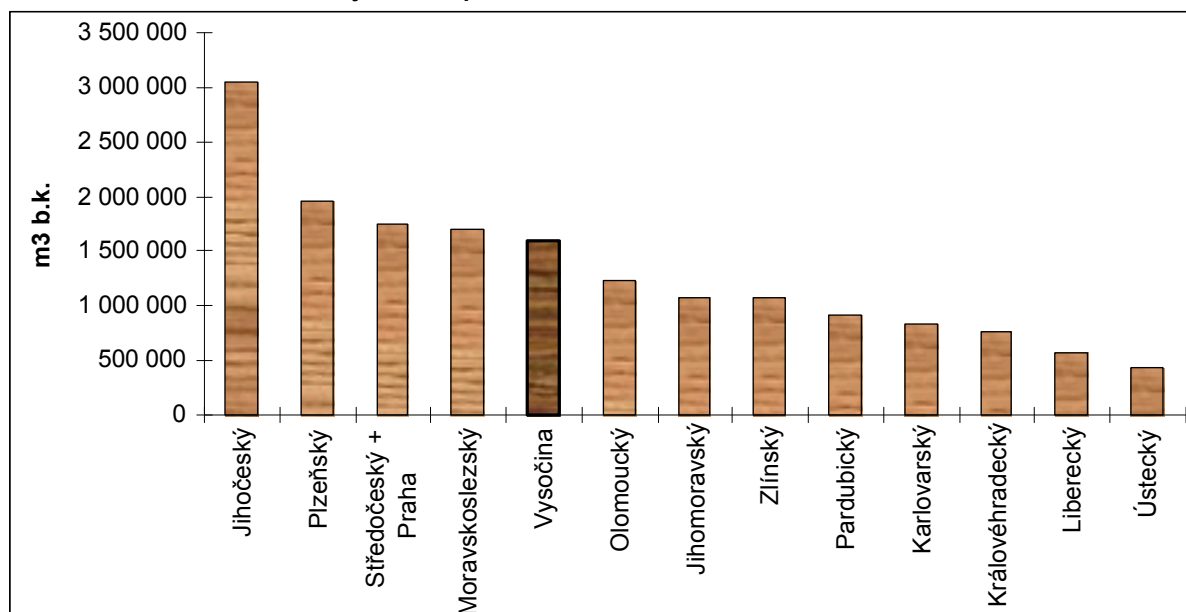
V Kraji Vysočina bylo v roce 2010 z veřejných vodovodů zásobováno zhruba 94,2 % obyvatelstva, což byl o něco větší podíl, než činil průměr České republiky (93,1 %). Délka vodovodní sítě v kraji činila 5,6 tis. km a počet vodovodních přípojek dosahoval téměř 128 tis.

I přes rozdrobenou sídelní strukturu byl podíl domácností v Kraji Vysočina napojených na kanalizaci nadprůměrný. Podle Českého statistického úřadu bydlelo v roce 2010 v domech napojených na kanalizaci 84,8 % obyvatel (ČR – 81,9 %). Počet obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci zakončenou čistírnou odpadních vod však dosahoval pouze 70,6 %, což bylo o 6 procentních bodů méně, než činil průměr ČR.

3.2 Lesy

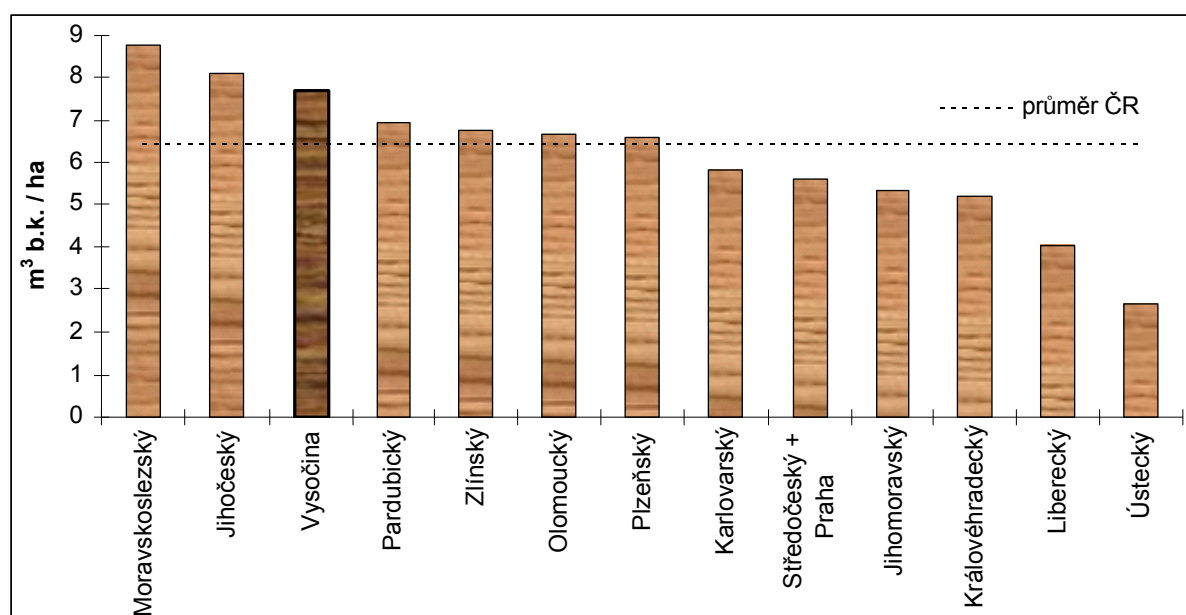
Přestože lesní pozemky tvoří 30 % z celkové rozlohy Kraje Vysočina, což je menší podíl než v celé České republice (33 % rozlohy), lesní hospodářství na Vysočině hraje podstatně významnější roli než ve většině ostatních krajů ČR. V období let 2006 – 2010 činila průměrná roční těžba v kraji 1,6 mil. m³ b.k. (bez kůry), což představovalo pátou nejvyšší hodnotu v mezikrajovém porovnání.

Obr. 9: Roční těžba dřeva v krajích ČR – průměr let 2006 - 2010

Zdroj dat: Lesnictví a myslivost za rok 2006 – 2010. ČSÚ Praha, 2007 – 2011.

Obr. 10: Intenzita těžby dřeva dle roční těžby dřeva na 1 ha lesních pozemků v krajích ČR – průměr let 2006 - 2010

Zdroj dat: Lesnictví a myslivost za rok 2006 – 2010. ČSÚ Praha, 2007 – 2011.; Statistická ročenka půdního fondu České republiky. ČÚZK Praha, 2006 – 2009.; Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky. ČÚZK Praha, 2010.

Ovšem pro objektivnější intenzity těžby dřeva v krajích je třeba vztáhnout vytěženou dřevní hmotu na rozlohu lesních pozemků. V tomto ohledu je poněkud překvapivé, že nejintenzivněji je dřevní hmota těžena v Moravskoslezském kraji. Kraj Vysočina je vzhledem k třetímu místu pro těžbaře dřeva rájem nejen díky dostatku kvalitní dřevní hmoty, ale i díky dostupnosti zdejších lesních komplexů, která je ve srovnání s dostupností lesních porostů v pohraničních horách nesrovnatelná. V úvahu je třeba rovněž brát i to, že na území kraje se nenachází žádný ze 4 z národních parků v České republice, kde je ze zákona těžba v lesních porostech komplikovaná.

O tom, že lesy jsou skutečným pokladem Vysočiny, svědčí také postavení na lesní těžbu navazujícího dřevozpracujícího průmyslu. Firmy zabývající se zpracováním dřevní hmoty vykazovaly v souhrnu pravidelně nejlepší ekonomické výsledky, ať již jde o výši obrátu či zisku na jednoho pracovníka tak o výši průměrné přidané hodnoty na zaměstnance, což je indikátor s nejvyšší vypovídací hodnotou

o výkonnosti podniků resp. odvětví. Jen pro srovnání: Účetní přidaná hodnota na pracovníka v dřevozpracujícím průmyslu v kraji v roce 2008 činila 1,1 mil. Kč, což byla nejvyšší hodnota ve srovnání s ostatními průmyslovými obory. Druhým v pořadí bylo odvětví výroby dopravních prostředků s účetní přidanou hodnotou 0,8 mil. Kč na pracovníka.

Kraj Vysočina patří mezi kraje s největší rozdrobeností vlastnické struktury lesů. Z toho se odvíjí celá řada aspektů, především však negativních. Vysokou mírou vlastnické rozdrobenosti je ztíženo samotné hospodaření v lesích, výkon odborné správy lesů, ale i veřejné správy.

Na druhou stranu je třeba v Kraji Vysočina vzít v úvahu vyšší citlivost lesních porostů vůči kalamitám, v důsledku dominantního zastoupení smrkových porostů (74 %). Mezi nejčastější a nejnebezpečnější škodlivé činitele patří vítr a hmyzí škůdci – především kůrovci. Také dálkový přenos škodlivin v ovzduší způsobuje nemalé škody na zdejších lesních porostech.

Ovšem největší negativa v rámci lesního hospodářství a navazujícího dřevozpracujícího průmyslu představuje vývoz dřevní hmoty z regionu. Neexistují sice dostupná data o vývozu dřeva do zahraničí dle krajů ČR, nicméně v bilanci obchodu s dřevní hmotou vykazuje Česká republika výrazně kladná čísla, přičemž drtivá většina exportu směřuje do Německa a Rakouska. Není pochyb o tom, že značná část vytěženého dřeva z lesů Vysočiny směřuje do sousedního Rakouska. O bilanci obchodu se dřevem mezi ČR a Německem a především mezi ČR a Rakouskem hovoří následující tabulka.

Tab. 3: Bilance zahraničního obchodu se dřevem mezi ČR a Německem a mezi ČR a Rakouskem v roce 2009 a 2010 v mil. Kč

Komodita	Země	2009		2010	
		dovoz	vývoz	dovoz	Vývoz
Dřevo surové i odkorněné, bez dřevní běli, nahrubo opracované	Německo	321	1 682	362	2 291
	Rakousko	53	3 214	62	4 058
Dřevo rozřezané, štípané, loupané, broušené ap. nad 6 mm	Německo	591	2 153	661	2 538
	Rakousko	331	936	493	1 019

Zahraniční obchod České republiky 2010. MPO ČR, ČSÚ Praha, 2011.

Z tabulky je naprosto zřejmé, že vývoz surového nahrubo opracovaného dřeva do Rakouska je velmi intenzivní a mezi lety 2009 a 2010 narostl o 26 %. Vztah na základě parametrů obchodní bilance se surovým dřevem mezi ČR a Rakouskem lze hodnotit jako značně nevyrovnaný a v konečném důsledku pro Českou republiku nevýhodný, neboť jde v podstatě o export přírodního bohatství u komodity, na níž proběhla pouze základní fáze zpracování.

Stabilitu v lesním hospodářství zásadně ovlivňuje největší vlastník lesů – stát, potažmo subjekt obhospodařující lesy ve vlastnictví státu, kterým jsou Lesy České republiky, s.p. Tato společnost čelí značné kritice ze strany dřevozpracujících firem díky tendrům na lesnické činnosti, které vyhláší.

Na politiku Lesů České republiky a dalších velkých vlastníků lesů tak nejvíce doplácí dřevozpracující firmy, pro něž se vstupní surovina nejen značně prodražuje, ale stává se pro ně nedostupnou. Největší hrozbou pro menší zpracovatele dřeva v kraji není nedostatek zakázek, nýbrž nedostatek samotného surového dřeva. Dochází i k takovému paradoxu, že některé společnosti musí nakupovat řezivo přímo v Rakousku, aby byly schopny plnit své závazky. Dřevozpracující provozy vnímají tuto okolnost svého podnikání intenzivně, protože jejich podnikání je nejisté, přičemž některé reálně uvažují o ukončení činnosti. Hrozí tak ztráta stovek pracovních míst v oboru, který je pro Vysočinu tradiční a velmi ziskový.

3.3 Životní prostředí

Zachování a zlepšování stavu životního prostředí může být v Kraji Vysočina limitujícím pro rozvoj a pro zajištění konkurenceschopnosti kraje v příštím období. Například kvalita vody a stabilita průtoků v řece Jihlavě, pokud bude nevyhovující pro technologické využití, může vést k problémům při rozvoji energetického uzlu (elektrárny Dukovany). Stav ovzduší ovlivněný zejména dopravou (včetně hlukové zátěže) je limitující pro rozvoj průmyslu ve městech (a pro rozvoj dopravní infrastruktury). Zachování krajinného rázu, zvýšení ekologické stability, zvýšení biodiverzity a snížení erozní ohroženosti jsou nezbytné pro zachování venkovského regionu, od zemědělského hospodaření, přes pohodu bydlení až po rozvoj turistického ruchu (plíce ČR).

Kvalita životního prostředí regionu je do značné míry posuzována kvalitou ovzduší. Kraj Vysočina je z hlediska čistoty ovzduší jedním z nejčistších regionů České republiky. Kvalita ovzduší v Kraji Vysočina byla a je nejméně ovlivňována emisemi z dopravy a z malých stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší. Z malých zdrojů se jedná převážně o domácí topeniště na tuhá paliva s nevhodnými parametry. Hlavním problémem je skutečnost, že zejména lokální topeniště vypouští emise v přízemní vrstvě atmosféry a jejich vliv na místní kvalitu ovzduší je proto velmi podstatný. Mobilní zdroje hrají významnou roli především díky existenci dálnice D1, která Krajem Vysočina prochází.

V Kraji Vysočina jsou z hlediska ohrožení životního prostředí problémem kontaminovaná místa. Na území kraje se nacházejí desítky starých ekologických zátěží a kontaminovaných míst charakteru starých skládek a průmyslových objektů. Nejzávažnější byla situace v Novém Rychnově na Pelhřimovsku a v Pozdřátkách u Třebíče, kde sanace proběhla. Řada ekologických zátěží a kontaminovaných míst zůstává ovšem neřešena především tam, kde náklady na sanaci přesahují cenu vlastních nemovitostí, nejsou vyjasněna vlastnická práva, nebo kde převod nemovitosti na nového vlastníka nebyl vázán na povinnost provedení sanace.

V Kraji Vysočina bylo v roce 2010 vyprodukováno 857 tis. tun odpadů, z toho bylo nebezpečného odpadu 100 tis. tun a komunálního odpadu 215 tis. tun. V průměru připadalo v roce 2010 na jednoho obyvatele kraje 417 kg vyprodukovaného komunálního odpadu. Komunální odpady jsou z 66 % ukládány na skládky na území kraje. Přestože v posledních letech zásadně vzrostl podíl vytříděných složek komunálních odpadů k materiálovému využití, množství komunálních odpadů ukládaných na skládky meziročně vzrůstá.

V současnosti je zpracováván projekt Integrovaného systému nakládání s komunálním odpadem (ISNOV), který komplexně řeší nejproblematičtější část odpadového hospodářství v kraji, kterou je nakládání s komunálním odpadem. Integrovaným prvkem celého ISNOV je zařízení k přímému energetickému využití odpadů, které by mohlo být lokalizováno buď přímo v krajském městě nebo ve Žďáře nad Sázavou.

V Kraji Vysočina je zastoupení přírodních biotopů (biodiverzita) a ekologická stabilita na velmi nízké úrovni ve srovnání s jinými kraji v ČR. O tom svědčí počet a rozloha zvláště chráněných území. Z velkoplošných zvláště chráněných území se na Vysočině nachází dvě chráněné krajinné oblasti – CHKO Žďárské vrchy a CHKO Železné hory. Výměra obou chráněných oblastí na území Kraje Vysočina přesahuje 60 km². To představuje 9 % celkové rozlohy kraje, což je méně, než činí republikový průměr. Národní přírodní rezervace, národní přírodní památky, přírodní rezervace a přírodní památky jsou označovány jako maloplošná zvláště chráněná území. Těch se v kraji nachází celkem 172. Na rozloze kraje se ovšem podílí necelým procentem. Z pohledu Nature 2000 se v Kraji Vysočina nenachází žádná ptačí oblast (jako v jediném kraji v ČR), zastoupení evropsky významných lokalit činí necelé jedno procento (nejméně v ČR), průměr v ČR je 10 %. V Kraji Vysočina se mimo zvláště chráněná území vyskytují chráněné druhy pouze v omezené míře na plochách s přetrvávajícím šetrným zemědělským, lesním a vodním hospodářstvím. Řada vymezených prvků územních systémů ekologické stability je nefunkčních (navržených avšak nerealizovaných).

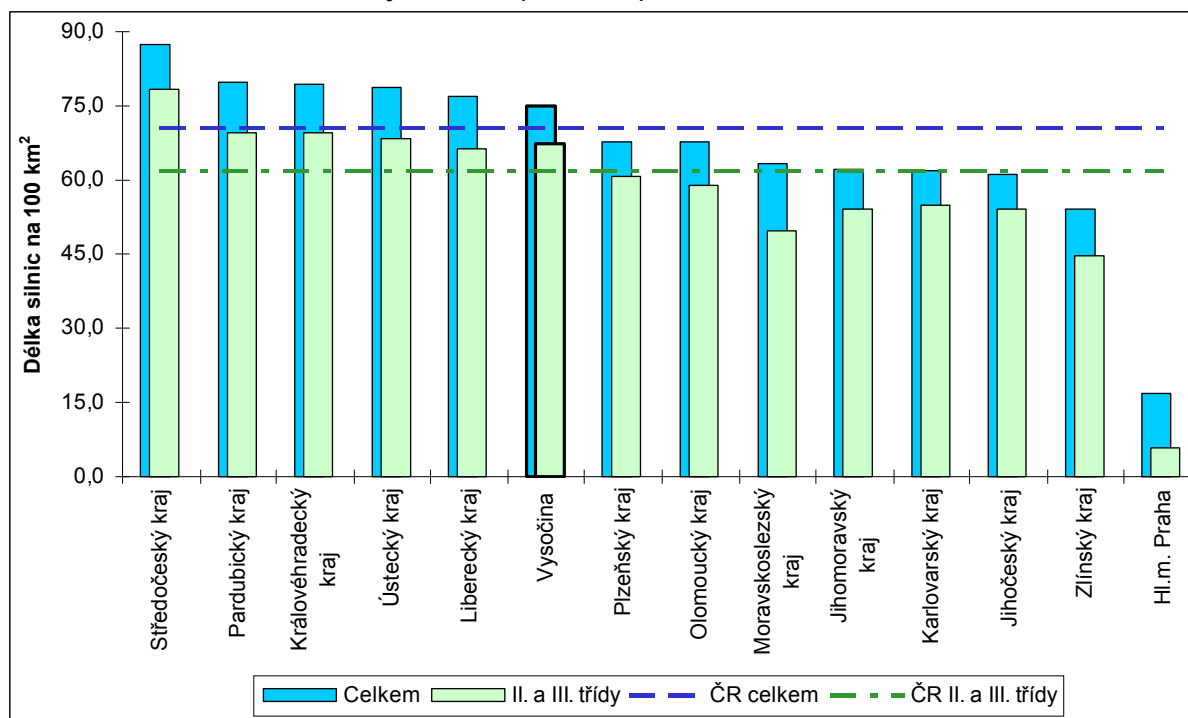
K ochraně krajinného rázu, kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa nebo oblasti, bylo na území Kraje Vysočina v lokalitách s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami vyhlášeno devět přírodních parků.

4. INFRASTRUKTURA VYSOČINY

4.1 Doprava

Silniční síť a její konfigurace je výsledkem historického vývoje sídel a jejich vzájemných vazeb. Kraj Vysočina je charakteristický polycentrickou strukturou, přičemž mezi hlavními jádry osídlení (Jihlava, Třebíč, Havlíčkův Brod, Žďár nad Sázavou, Pelhřimov) nejsou velké rozdíly. To se projevuje v charakteru konfigurace silniční sítě, která je typická svým radiálním uspořádáním vůči těmto historickým sídlům.

Obr. 14: Hustota silniční sítě v krajích a v ČR (k 1.1.2011)

Zdroj dat: Silniční databanka Ostrava, 2011.

Se vznikem krajů byly silnice II. a III. tříd převedeny do jejich majetku. V Kraji Vysočina existuje celkem 1 640 km silnic II. tříd a 2 940 km silnic III. tříd. Jejich stav vykazuje od roku 2005 zlepšující se tendenci v souvislosti s využíváním finančních prostředků EU (dotace, půjčky). Předpokladem zachování kvality silniční sítě je její každodenní efektivní údržba, kterou zajišťuje Krajská správa a údržba silnic Vysočiny, příspěvková organizace.

Zastupitelstvo kraje vyjádřilo vůli řešit silniční síť kraje koncepčně schválením tzv. Páteřní silniční sítě Kraje Vysočina. Cílem identifikace nejdůležitějších silnic v kraji je kvalitní dostupnost všech obcí v kraji nad 3 tis. obyvatel. Síť má zajistit kvalitní propojení mezi okresy kraje a řeší i důležitá silniční spojení se sousedními kraji.

Do Páteřní silniční sítě Kraje Vysočina je zahrnuta dálnice D1 a všechny silnice první třídy, které vedou přes Kraj Vysočina. Ty spravuje Ředitelství silnic a dálnic – organizace spadající do působnosti Ministerstva dopravy České republiky. Pro Kraj Vysočina je podstatné, že páteřní síť tvoří také významné komunikace v jeho vlastnictví, jejichž plánované šířkové uspořádání je schváleno v kategoriích S 7,5 a S 9,5.

Obr. 15: Páteří silniční síť Kraje Vysočina

Zdroj dat: Krajský úřad Kraje Vysočina, odbor dopravy a silničního hospodářství

Celková délka železnic v Kraji Vysočina představuje 592 km, její hustota činí 8,7 km na 100 km², což je druhá nejnižší hodnota v ČR po Zlínském kraji. Téměř třetina (31 %) všech tratí je elektrifikována. Železniční úsek z Kolína přes Světlou nad Sázavou, Havlíčkův Brod, Žďár nad Sázavou do Brna je jedinou dvojkolejnou tratí, jež prochází Krajem Vysočina. Její význam poklesl po modernizaci železničního koridoru Praha – Česká Třebová – Břeclav. Nejvýznamnějším železničním uzlem v Kraji Vysočina je Havlíčkův Brod, protože slouží jako křižovatka pěti tratí a zároveň leží na síti TEN-T.

V kraji se nachází 13 letišť s nejrůznějším statusem a především s vnitrostátním využitím. Pro cestování do zahraničí mohou obyvatelé Vysočiny využívat poměrně dobře dostupná letiště lokalizovaná mimo kraj. Nejčastěji je využíváno letiště Brno-Tuřany (cca. 1 hod. z Jihlavy) a Praha-Ruzyně (2 hod.). Lodní doprava je provozována pouze na vodní nádrži Dalešice díky aktivitě svazku obcí Energoregion 2020 a za podpory Kraje Vysočina.

Důležitou složkou veřejné dopravy se stává cyklistická doprava realizovaná po cyklostezkách s vyloučením motorových vozidel. Cyklostezky jsou budovány v intravilánech měst pro bezpečnější cyklistickou dopravu, která je tak přemísťována z frekventovaných městských komunikací. Cyklostezky jsou budovány rovněž mezi menšími městy a obcemi především tam, kde vedou významné silniční tahy s tranzitní dopravou (typickým příkladem jsou cyklostezky kolem Ždírcy nad Doubravou).

V současnosti je v kraji budována dálková cyklotrasa/cyklostezka z Jihlavy do rakouského Raabsu (Jihlava – Třebíč – Raabs an der Thaya).

Kraj Vysočina je charakteristický rozdrobenou sídelní strukturou s velkým počtem malých sídel, pro která je však nutné zabezpečit v souladu s legislativou dopravní obslužnost veřejnou dopravou. Přestože je veřejná doprava zajišťována různými dopravními systémy a dopravci (železnice, autobusy), je nutné na ni pohlížet jako na jednotný systém – minimálně pro zabezpečení účelnosti vynakládaných prostředků. Vzhledem k tomu, že objem přepravních proudů (cestujících) a úroveň jízdného nepokrývá náklady na provoz, je nutná účast rozpočtu kraje na zajištění tzv. základní dopravní obslužnosti (ZDO). Vedle ZDO vynakládají obce v regionu finanční prostředky na zajištění tzv. ostatní dopravní obslužnosti, jež jde nad rámec ZDO. Kromě toho existují i komerční spoje bez dotace z veřejných zdrojů.

4.2 Energetika

Na území kraje bylo v roce 2009 spotřebováno 4,0 tis. GWh elektrické energie brutto (do brutto spotřeby je započítávána spotřeba na výrobu elektřiny, spotřeba na přečerpávání v přečerpávacích vodních elektrárnách a ztráty v sítích). Z toho vyplývá, že v kraji se spotřebovalo 27,6 % zde vyrobené elektrické energie. Tento fakt je dán přítomností Jaderné elektrárny Dukovany, jejíž strategický význam daleko přesahuje hranice kraje, neboť v roce 2009 dodávala do sítě 17,0 % elektrické energie vyprodukované v České republice. Kromě toho je i významným zdrojem odpadního tepla, které však v současné době není adekvátním způsobem využíváno. Jaderná elektrárna Dukovany vyrobila v roce 2009 14,0 tis. GWh elektřiny (netto), což bylo více než v temelínské jaderné elektrárně, která má o 170 MW vyšší instalovaný výkon. V mezikrajovém porovnání je dle roční výroby elektrické energie Kraj Vysočina dlouhodobě na druhém místě po kraji Ústeckém.

Svým významem překračuje krajskou úroveň ještě vodní přečerpávací elektrárna Dalešice, která má čtvrtinový instalovaný výkon jaderné elektrárny. V roce 2009 vyrobila 191 GWh elektrické energie (netto). Dalešická přečerpávací elektrárna slouží k vyrovnávání křivky zatížení elektrizační soustavy v průběhu dne a vyrábí elektřinu několik hodin denně. Navíc tím, že je elektrárna přečerpávací, se sama stává významným spotřebitelem elektřiny. Dukovanskou i dalešickou elektrárnu spravuje největší výrobce elektřiny v Česku – ČEZ, a.s.

V současnosti je zvažována možnost využívání komunálního odpadu pro energetické účely. Energetická jednotka na spalování odpadů by měla být lokalizována buď přímo v krajském městě nebo ve Žďáře nad Sázavou.

Správu páteřní přenosové sítě (systém vedení velmi vysokého napětí 400 kV a 220 kV) vykonává v ČR akciová společnost ČEPS. Součástí přenosové soustavy jsou tzv. rozvodny přenosové sítě. V Kraji Vysočina se nachází dvě – rozvodna Slavětice, která je lokalizována hned v blízkosti Jaderné elektrárny Dukovany a rozvodna Mírovka nedaleko Havlíčkova Brodu. V Kraji Vysočina působí dva významní distributoři elektrické energie. Krom Havlíčkobrodská zásobují elektřinou konečné spotřebitele dceřiné společnosti firmy E.ON Česká republika, a.s. se sídlem v Českých Budějovicích, která vznikla sloučením Jihomoravské energetiky a Jihočeské energetiky díky společnému majoritnímu vlastníkovi, jímž je německá společnost E.ON. Téměř všechny aktivity druhé distribuční společnosti, Východočeské energetiky, a.s., byly převedeny na dceřiné společnosti ČEZ, a.s. (ČEZ Distribuce, a.s. a ČEZ Prodej, s.r.o.).

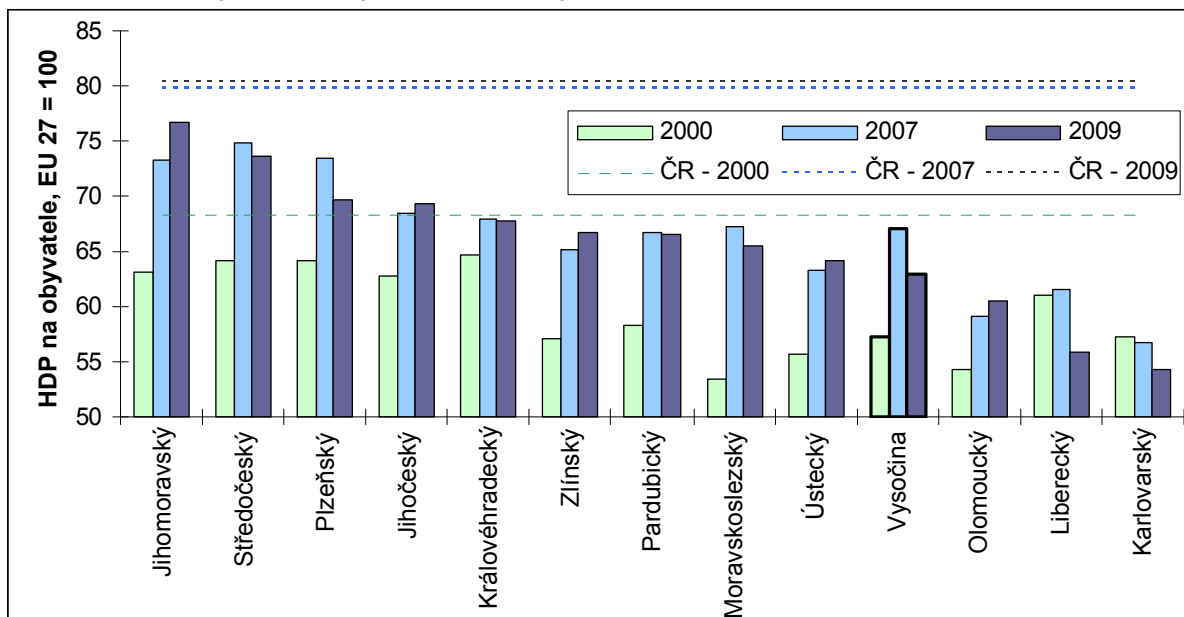
Nákupem zemního plynu z Ruska a Norska pro Českou republiku se zabývá RWE Transgas, a.s. Firma spravuje tranzitní plynovod a je tak významným přepravcem ruského plynu do zemí západní Evropy. Součástí tranzitního plynovodu je šest kompresních stanic. Jedna z nich se nachází na Vysočině v katastru obce Kralice nad Oslavou. V roce 1994 převzal Transgas vnitrostátní soustavu plynovodů o provozním tlaku nad 4 MPa. Vnitrostátní systém zajišťuje dodávku plynu regionálním distribučním společnostem a přímým odběratelům.

5. EKONOMIKA VYSOČINY

5.1 HDP a struktura hospodářství

Struktura hospodářství Kraje Vysočina je ovlivněna historickým vývojem a zdejšími přírodními podmínkami. Po roce 1989 prošla ekonomika kraje (podobně jako celé ČR) významnými transformačními změnami, spojenými s velmi rychlou privatizací a restrukturalizací hospodářství. Jedním ze základních souhrnných ukazatelů hospodářské úrovně je výše hrubého domácího produktu (HDP), která vyjadřuje celkovou peněžní hodnotu statků a služeb vytvořenou za dané období na určitém území. Pro srovnávání ekonomické úrovně regionů se užívá relativní ukazatel HDP na 1 obyvatele.

Obr. 11: HDP na obyvatele v krajích ČR (bez Prahy) v letech 2000, 2007 a 2009, EU 27 = 100

Poznámka: Na obrázku jsou znázorněny hodnoty z roku 2000, kdy byl HDP na obyvatele Kraje Vysočina nejnižší (od roku 1995) ve srovnání s průměrem EU 27. Naopak nejvyšších hodnot dosáhl Kraj Vysočina v roce 2007. Poslední dostupná data jsou k roku 2009.

Zdroj dat: Hlavní ukazatele regionálních účtů. ČSÚ Praha, 2010.

Pozice Kraje Vysočina mezi ostatními regiony ČR se na první pohled za posledních deset let příliš nezměnila. Zatímco v roce 2000 vykazoval kraj pátou nejnižší hodnotu dle HDP na obyvatele, v roce 2009 se prezentoval čtvrtou nejnižší hodnotou. V průběhu posledního desetiletí však zaznamenal kraj výrazný ekonomický růst, který byl způsoben přílivem investic do provozů produkujících komponenty pro výrobu automobilů. Právě automobilový průmysl zaznamenal výrazný propad výroby už ve druhé polovině roku 2008. Hluboká recese tohoto odvětví pokračovala i počátkem roku 2009. To mělo za následek, že právě Kraj Vysočina zaznamenal nejvýraznější pád hodnot regionálního HDP spolu s Plzeňským a Libereckým krajem.

Na základě velikostní kategorie podniků podle počtu zaměstnanců jsou podnikatelské subjekty děleny na drobné podnikatele (0 – 9 zaměstnanců), malé podnikatele (10 – 49 zaměstnanců) a střední podnikatele (50 – 249 zaměstnanců). Subjekty s 250 a více zaměstnanci jsou již řazeny do kategorie velkých podniků. V Kraji Vysočina je nejvíce drobných podnikatelů, a to především v sektoru služeb. Naopak nejvyšší počet velkých podniků je v oborech průmyslu. Celkově bylo na konci roku 2009 v Kraji Vysočina 68 podniků s počtem rovným nebo vyšším 250 zaměstnanců. Z toho pouze 13 nepůsobilo v průmyslových odvětvích.

Průmysl je z hlediska ekonomického růstu nejdůležitějším sektorem hospodářství Kraje Vysočina. Průmyslová výroba v Kraji Vysočina vykazovala v posledních letech značnou dynamiku a měla významný pozitivní dopad na celou ekonomickou sféru kraje. Po roce 1999 došlo k dočasnému obrátu a do roku 2001 počet zaměstnaných v průmyslu rostl. To bylo dáno především intenzivním budováním průmyslových zón podél dálnice D1 (Jihlava, Humpolec, Velké Meziříčí) a následnými rozsáhlými

alokacemi přímých zahraničních investic do průmyslové výroby v kraji. Významné byly např. investice výrobce čerpadel diesellových motorů osobních automobilů - firmy Bosch Diesel. Hospodářská recese ovšem zasáhla nejvíce právě automobilový průmysl. V Kraji Vysočina se v roce 2009 meziročně snížil počet pracovníků v průmyslu o devět tisíc. V absolutním vyjádření ubylo nejvíce pracovních míst v automobilovém a kovo zpracujícím průmyslu. Hospodářskou krizí byl významně poznamenán také průmysl sklářský. Existují však také odvětví, kde došlo meziročně k nárůstu zaměstnanosti. V Kraji Vysočina se jednalo o průmysl paliv a energetiky.

Nejvýznamnějším průmyslovým oborem na Vysočině je automobilový průmysl (podíl 18 % na celkové zaměstnanosti v průmyslu), který na Vysočině představuje výroba komponent pro automobilky (oddíl 29 dle odvětvového členění NACE). S o něco nižším podílem (17 %) následuje průmysl kovo zpracující. Více než desetiprocentní podíl na zaměstnanosti v průmyslu Kraje Vysočina mají ještě odvětví strojírenské (oddíl 28 dle NACE) a na Vysočině tradiční potravinářské.

Tab. 4: Počet podnikatelských subjektů dle odvětví národního hospodářství a kategorií počtu zaměstnanců se sídlem v Kraji Vysočina k 31. 12. 2009

Odvětví	Kategorie počtu zaměstnanců					celkem
	bez zaměstnanců	1 - 9	10 - 49	50 – 249	250 a více	
zemědělství	6 037	371	171	110	0	6 689
průmysl	13 407	1 239	525	204	55	15 430
stavebnictví	12 387	729	211	39	4	13 370
obchod a pohostinství	24 548	2 605	409	38	6	27 606
ostatní služby	24 012	2 631	257	54	3	26 957
celkem	80 391	7 575	1 573	445	68	90 052

Poznámka: Mezi podnikatelské subjekty byly zařazeny subjekty, které mají tyto právní formy (kódy): 101-108, 111-113, 115, 121,205, 231-234, 301, 421, 501 a 541.

Zdroj dat: Registr ekonomických subjektů k 31. 12. 2009. ČSÚ Praha, 2010.

5.2 Trh práce

Situaci na trhu práce lze charakterizovat z hlediska zaměstnanosti a nezaměstnanosti. Obě charakteristiky významně ovlivňovala ekonomická transformace probíhající v devadesátých letech minulého století i pozitivní hospodářský vývoj v období 2004 – 2007 zakončený globální ekonomickou krizí, která se začala projevovat ke konci roku 2008 a pak především v roce následujícím. Kraj Vysočina byl před zahájením ekonomické transformace charakteristický nadprůměrným podílem pracovníků působících ve výrobních odvětvích, ať už v zemědělství či v průmyslu. Terciární sektor byl naopak výrazně poddimenzován ve srovnání s průměrem ČR. Zatímco v roce 1993 pracovalo v zemědělství, lesnictví a rybolovu v kraji více než 40 tis. osob, což představovalo 17,2 % všech zaměstnaných v národním hospodářství, tak v ČR činil podíl zaměstnaným v priméru pouze 7,4 %. Dle údajů zjištěných výběrovým šetřením pracovních sil však tento sektor pracovníky výrazně ztrácel, takže v roce 2000 při zemědělské výrobě pracovalo již jen 27 tis. osob, tedy 11,3 % (v ČR pouze 4,9 %) a v roce 2010 pak v průměru pouze 17,2 tis., což však stále představovalo 7,2 % (v ČR 3,1 %). I přes tento pokles zůstává Kraj Vysočina krajem s nejvyšší úrovní zaměstnanosti v primárním sektoru ekonomiky.

Výrazně vyšší než v ČR má v Kraji Vysočina také zastoupení sekundární sektor, tedy průmysl, především průmysl zpracovatelský, a stavebnictví. Zatímco stavebnictví se udržuje zhruba na úrovni odpovídající průměru ČR, role zpracovatelského průmyslu je významnější pro ekonomiku kraje než v případě celé ČR a navíc se jeho význam z hlediska zaměstnanosti dle údajů VŠPS od roku 1993 absolutně i relativně zvýšil. Zaměstnanost ve zpracovatelském průmyslu vzrostla vlivem příchodu a rozvoje velkých zahraničních firem působících především v automobilovém průmyslu, které však podstatně zasáhla ekonomická krize. Z dlouhodobého hlediska však zpracovatelský průmysl váže trvale více než 70 tis. pracovních míst v kraji a podílí se na celkové zaměstnanosti téměř třetinu, zatímco na úrovni celé ČR jde v současnosti zhruba o čtvrtinu.

Tab. 5: Struktura zaměstnanosti v Kraji Vysočina a v ČR v roce 1993, 2000 a 2010

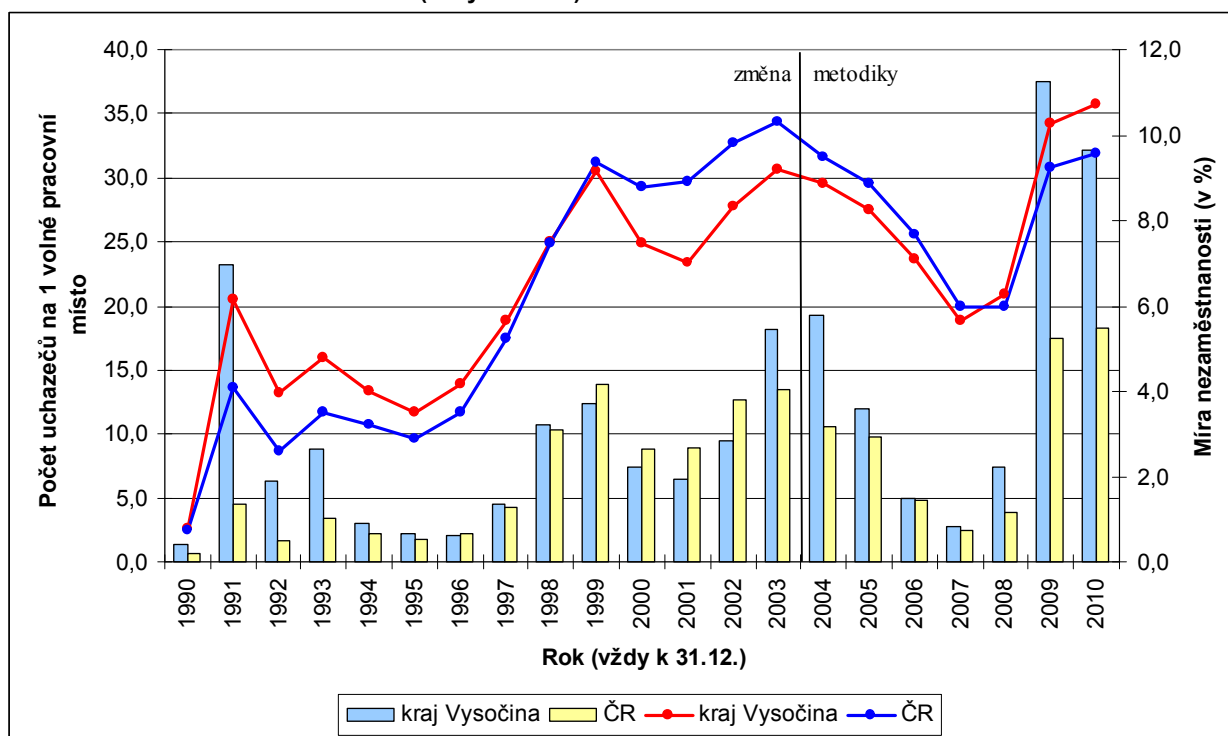
	1993			2000			2010		
	Kraj Vysočina		ČR	Kraj Vysočina		ČR	Kraj Vysočina		ČR
	abs.	%	%	abs.	%	%	abs.	%	%
primér	40,4	17,2	7,4	27,0	11,3	4,9	17,2	7,2	3,1
sekundér	99,9	42,4	42,8	106,1	44,4	39,5	104,8	44,1	38,0
- zprac. průmysl	72,3	30,7	28,8	75,8	31,7	26,2	76,5	32,2	25,3
- stavebnictví	18,5	7,9	9,1	22,2	9,3	9,6	21,8	9,2	9,5
terciér	95,0	40,4	49,8	105,7	44,3	55,6	115,4	48,6	58,6
celkem	235,3	100,0	100,0	238,8	100,0	100,0	237,5	100,0	100,0

Zdroj dat: Trh práce v ČR 1993 – 2010. ČSÚ Praha, 2011.

Během předchozích dvaceti let se v kraji rovněž podstatně rozvíjel terciární sektor, ale dosud nebylo ani zdaleka dosaženo průměru ČR. Zatímco v roce 1993 v sektoru služeb pracovalo pouze 95 tis. osob, což představovalo zhruba dvě pětiny všech zaměstnaných, v roce 2000 to bylo již o 10 tis. osob více a terciér se dostal z hlediska zaměstnanosti na úroveň sekundéru (44,3 %). Do roku 2010 se zaměstnanost v terciéru zvýšila o dalších 10 tis. a podíl osob pracujících ve službách se přiblížil polovině (v ČR již 58,6 %). Ve srovnání s ostatními kraji má Kraj Vysočina nejnižší podíl zaměstnaných v terciárním sektoru.

V Kraji Vysočina byla míra nezaměstnanosti od roku 1990 do roku 1998 vyšší než v celé ČR. Poté až do počátku globální ekonomické krize vykazoval Kraj Vysočina vždy nižší míry nezaměstnanosti než ČR, přičemž největší rozdíl byl zaznamenán v roce 2001. Na konci roku 2007 dosáhla míra nezaměstnanosti svého desetiletého minima (5,6 %, počet uchazečů klesl na 16,2 tis.). Příznivý vývoj nezaměstnanosti byl v roce 2008 výrazně narušen ekonomickou krizí, která se projevila v posledním čtvrtletí roku navýšením počtu uchazečů a nárůstem míry nezaměstnanosti, jež byla znovu vyšší než republikový průměr. V roce 2009 pak došlo jak v Kraji Vysočina tak na úrovni celé ČR k prudkému nárůstu počtu nezaměstnaných. Na konci roku bylo v kraji evidováno 28,6 tis. osob, čemuž odpovídala míra nezaměstnanosti 10,3 %. Meziročně tak došlo k nárůstu počtu uchazečů o více než polovinu a míry nezaměstnanosti o 3 procentní body. Situace se zhoršovala také v průběhu roku 2010, i když ne tak výrazně jako v roce předchozím. Nárůst počtu uchazečů se zastavil těsně pod hranicí 30 tis. a míra nezaměstnanosti se rovněž ještě mírně zvýšila, a to na 10,7 %.

Obr. 12: Vývoj počtu uchazečů o jedno volné pracovní místo a míry nezaměstnanosti v Kraji Vysočina a v ČR v letech 1990 – 2010 (vždy k 31.12.)

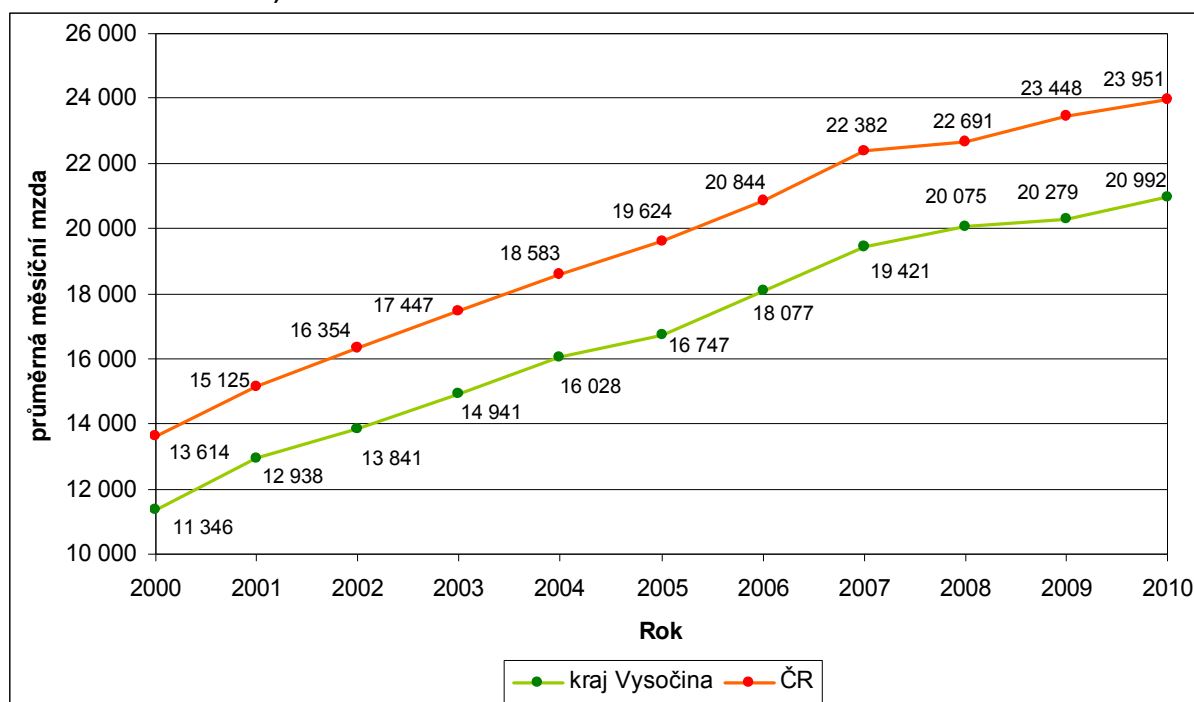
Zdroj dat: Uchazeči o zaměstnání a volná pracovní místa, SSZ MPSV ČR, 1991 – 2011

Předchozí graf zachycuje rovněž vývoj počtu uchazečů o jedno volné pracovní místo v Kraji Vysočina ve srovnání s vývojem v ČR. S výjimkou roku 1996 byl počet uchazečů o jedno volné místo v kraji až do roku 1998 vždy vyšší než v ČR. Od roku 1999 do roku 2002 byla v Kraji Vysočina situace na trhu práce příznivější než na úrovni celé ČR nejen z hlediska míry nezaměstnanosti, ale také dle počtu uchazečů připadajících na jedno volné místo. Od roku 2003 však kraj opět vykazoval hodnoty tohoto ukazatele nad průměrem ČR. Situace se však postupně zlepšovala a volných míst v evidenci úřadů práce přibývalo, přičemž druhého maxima ve sledovaném období bylo dosaženo v roce 2007, kdy bylo registrováno téměř 5,8 tis. volných pracovních míst a o jedno místo se ucházelo v průměru pouze 2,8 uchazečů obdobně jako v ČR. Během roku 2008 však počet volných míst klesl o více než polovinu a na konci roku již bylo evidováno pouze 2,4 tis. míst. Velmi špatná a výrazně horší než na úrovni celé ČR byla situace na trhu práce z hlediska hlášených volných míst v roce 2009 i 2010. Počet volných míst klesl pod tisíc a v souvislosti s nárůstem počtu uchazečů tak na jedno volné místo připadalo na konci roku 2009 v kraji 37,5 uchazečů, v ČR pak 17,4. V roce 2010 přibyl pouze nízký počet registrovaných volných pracovních míst a na jedno místo na konci roku připadalo 32,1 uchazečů (v ČR 18,2).

5.3 Mzdy

Kraj Vysočina dlouhodobě vykazuje nižší průměrné mzdy, než činí průměr ČR. Zatímco průměrná hrubá mzda v ČR přesáhla hodnotu 20 tis. Kč v roce 2006, v Kraji Vysočina to bylo až o dva roky později. Rozdíl ve výši hrubé mzdy se navíc zvyšuje – v roce 2000 byla průměrná hrubá mzda v ČR o 2268 Kč vyšší než v Kraji Vysočina, v roce 2010 tento rozdíl činil již 2943 Kč. Ve srovnání s ostatními kraji patří Kraj Vysočina mezi kraje s nízkou průměrnou mzdou.

Obr. 13: Vývoj průměrné hrubé mzdy v Kraji Vysočina a v ČR v letech 2000 – 2010 (přepočtené počty zaměstnanců)

Zdroj dat: Evidenční počet zaměstnanců a jejich mzdy k 4. čtvrtletí 2000 - 2010. ČSÚ Praha, 2001 – 2011.

5.4. Konkurenceschopnost prostřednictvím inovací

Kraj Vysočina disponuje poměrně slabou vědecko-výzkumnou základnou. V kraji mají sídlo 2 vysoké školy (Jihlava, Třebíč) a dále jsou zde lokalizována detašovaná pracoviště sedmi vysokých škol. Na všech vysokých školách v kraji jsou však nabízeny pouze bakalářské obory. Vysoká škola polytechnická v Jihlavě (VŠPJ) jakožto vysoká škola neuniverzitního typu není financována k uskutečňování základního výzkumu podobně jako Západomoravská vysoká škola v Třebíči, která je školou soukromou. Obě vysoké školy však více či méně spolupracují se soukromým a veřejným sektorem na aplikovaném výzkumu financovaném z národních dotačních programů, z dotačních

programů EU, eventuálně z prostředků komerčních subjektů. V Kraji Vysočina je dále lokalizováno několik veřejných výzkumných institucí (Ústav biologie obratlovců AV ČR, v.v.i. ve Studenci), z nichž některé zde sice mají svá detašovaná pracoviště, ale výzkum v nich v podstatě neprobíhá (např. Státní ústav jaderné, chemické a biologické ochrany, v.v.i. v Dolní Rožince).

Pouze jeden subjekt v kraji je řazen mezi vědeckotechnické parky, a to Podnikatelský a inovační park VÚB v Havlíčkově Brodě, který je provozován od roku 1999 v prostorách Výzkumného ústavu bramborářského, s.r.o. a za dobu jeho působení se zde vystřídalo 68 firem. V současnosti zde působí 37 firem, z toho je 12 inovačního charakteru. Zařízení plní také funkci inkubátoru, kde mohou inovační firmy svou činnost zahájit a v případě úspěchu v podnikání pokračovat ve vlastních prostorech. Celkově lze tento vědeckotechnický park charakterizovat jako zaměřený na služby pro zemědělství, informační a komunikační technologie, stavebnictví, logistiku a ostatní služby.

Nedostatečně rozvinuté vysoké školství je jednou z příčin nízkého podílu vysokoškolsky vzdělaných osob žijících v regionu (zhruba 10 %, v ČR průměrně 13 %). Významný je i odliv mladých vysokoškoláků, neboť dle salda migrace Kraj Vysočina dlouhodobě tyto osoby ztrácí. Mezi osobami zaměstnanými tvoří vysokoškoláci pouze 12,8 %, což je výrazně méně než průměr ČR (18,4 %). V odvětví "profesní, vědecké a technické činnosti" pracuje pouze 2,5 % všech zaměstnaných, což je 4. nejnižší hodnota z krajů ČR. Nejnižší je v Kraji Vysočina také podnikatelská aktivita neboli počet podnikatelských subjektů na 1000 obyvatel. Kraj Vysočina také patří mezi kraje s nejmenším počtem průmyslových zón. Podprůměrná je také alokace přímých zahraničních investic. Potenciál rozvoje se v kraji začíná budovat především díky investicím do high-tech a medium high-tech odvětví, avšak investice proudily zvláště do montážních aktivit s nízkou přidanou hodnotou. Tyto nevýhodné rozvojové předpoklady se odrážejí ve výrazném nedostatku institucí inovační infrastruktury a výzkumných a vývojových kapacit se všemi průvodními znaky (nízký počet patentů, průmyslových vzorů či impaktovaných publikací). Na základě těchto skutečností je Kraj Vysočina hodnocen jako území hospodářsky slabé s vysoce podprůměrným inovačním potenciálem.

V současné době realizuje Kraj Vysočina projekt Regionální inovační strategie Kraje Vysočina (dále RIS). Prozatímním výstupem je Inovační profil Kraje Vysočina zaměřený na hodnocení inovačního prostředí daného území a dále výsledky průzkumu mezi podpůrnými a výzkumnými institucemi lokalizovanými v kraji. Zároveň proběhl průzkum více jak 300 firem, z nichž některé mají jako svůj předmět činnosti také profesní, vědecké a technické činnosti. Závěrem Inovačního profilu je zjištění, že se Kraj Vysočina ve srovnání s ostatními kraji nachází jak z hlediska lidských zdrojů, tak dle aktivit a investic v oblasti výzkumu a vývoje ve firmách na posledních místech. O poddimenzovanosti výzkumu a vývoje vypovídají také aktivity podnikatelských subjektů na úrovni investic do VaV. V území kraje existuje pouze několik, z hlediska zaměstnanosti především středních a velkých firem, které se touto oblastí systematicky zabývají a mají určitý inovační potenciál. Jedná se převážně o průmyslové společnosti, mnohem méně o společnosti spadající svým zaměřením do oblasti služeb.

Jednou z nejdůležitějších společností je Jaderná elektrárna Dukovany, která svého času přilákala mnoho odborníků z různých oblastí současné ČR a zároveň položila základ k dalšímu rozvoji elektro-energetických oborů, jemuž byl dán v nedávné době širší prostor v podobě nového oboru na Střední průmyslové škole v Třebíči (Energetika - obor s maturitou).

Energetika v Kraji Vysočina nemusí být omezena pouze na přítomnost jaderné elektrárny. Ukazuje se totiž, že velmi stabilní vzhledem k ekonomickým cyklům a krizím, jako byla ta poslední, jsou firmy působící v elektro-energetickém odvětví. Příkladem může být několik firem soustředěných v Třebíči a jejím okolí (je zřejmě oprávněné se domnívat, že tyto firmy vznikly v regionu Třebíčska především díky lidskému potenciálu vzešlého z dukovanské elektrárny), které působí buď přímo v elektro-energetických odvětvích, nebo jsou na ně navázané.

To, že se elektro-energetika může stát nejdůležitějším inovačním odvětvím v Kraji Vysočina, nenahrává pouze přítomnost elektro-energetických firem na Třebíčsku a Jaderné elektrárny Dukovany, díky níž je v kraji přítomen značný lidský potenciál v energetických oborech. Další investicí – tentokrát v Jihlavě – by měl být vědecko-technický park, jehož investorem by měla být obecně prospěšná společnost Energoklastr CTT Vysočina. Ve vědecko-technickém parku má probíhat aplikovaný výzkum obnovitelných zdrojů energie (biomasa, využití solární energie, malé větrné a vodní elektrárny). Ambicí investora je vytvoření zhruba padesáti až sta vysoce kvalifikovaných vědeckých pracovních pozic a nalákání vědeckých pracovníků do regionu.

O inovačním potenciálu území může mj. vypovídat také úroveň využívání počítačů a internetu v domácnostech. Na základě statistického šetření ČSÚ z let 2005 až 2010 byl v Kraji Vysočina zjištěn nárůst o 16 procentních bodů ve vybavenosti domácností osobním počítačem. V Kraji Vysočina mělo ve II. čtvrtletí 2008 50 % domácností osobní počítač, což v mezikrajském porovnání znamenalo třetí nejnižší vybavenost PC. Daleko významnější nárůst byl zaznamenán u připojení k internetu, který v kraji v období 2005 – 2010 činil 34 procentních bodů. Vybavenost domácností připojením k internetu je na Vysočině (41,6 % domácností) sedmá nejvyšší mezi kraji ČR.

Pomocí informačních a telekomunikačních technologií dochází k transformaci vnitřních i vnějších vztahů veřejné správy. Tento proces je nahrazován výrazem eGovernment. Jeho cílem je nejen optimalizace interních procesů v rámci veřejné správy, ale především rychlejší, levnější a spolehlivější poskytování služeb veřejnosti. Pozitivním výsledkem zavádění principů eGovernmentu je zvýšení kvality a výkonnosti veřejné správy. Kraj Vysočina je od počátku svého vzniku leadrem zavádění prostředků ICT v rámci svých činností nejen v regionu, nýbrž i mezi ostatními institucemi veřejné správy v celé ČR. Kraj Vysočina je mj. nositelem projektu na vybudování páteří optické datové sítě veřejné správy ROWANet. Cílem projektu je propojení všech větších měst prostřednictvím této vysokokapacitní optické sítě. Zavádění prostředků ICT je věnována pozornost také v příspěvkových organizacích kraje. Pro zdravotnická zařízení, která jsou zřizována Krajem Vysočina, byla zpracována koncepce eHealth. Cílem koncepce je masivní nasazení prostředků ICT v krajských zdravotnických zařízeních, které má přispět ke zlepšení dostupnosti a kvality zdravotní péče v kraji a k vyšší efektivitě vnitřních procesů v krajských zdravotnických zařízeních.

Zavádění a modernizace prostředků ICT jsou nezbytné rovněž pro krizové řízení kraje. Orgány krizového řízení jsou sdruženy do tzv. integrovaného záchranného systému (IZS). IZS je určen pro koordinaci záchranných a likvidačních prací při mimořádných událostech, jako jsou například havárie a živelné pohromy. Základními složkami IZS v kraji jsou Hasičský záchranný sbor Kraje Vysočina, jednotky požární ochrany zařazené do plánu plošného pokrytí kraje, Zdravotnická záchranná služba Kraje Vysočina a Policie ČR.

5.5 Cestovní ruch

Vysočina, která je z hlediska vymezení turistických regionů patrně nejvíce homogenním krajem v České republice, má dobré předpoklady a turistický potenciál pro rozvoj cestovního ruchu. Přes značnou vnější homogenitu je území kraje vnitřně diferencováno, ne všechny oblasti a lokality jsou stejně atraktivní, turisticky využívané a navštěvované. Vnitřní heterogenita je zřejmá také z rozdílné funkční a časové využitelnosti území pro cestovní ruch.

Největší koncentrace památek UNESCO v rámci celé ČR, které je možné považovat za součást kultury a historie, se nachází právě v Kraji Vysočina, kde tyto památky vytvářejí prostorový trojúhelník s vrcholy ve Žďáru nad Sázavou, Třebíči a Telči. Součástí nejvýznamnějšího kulturního bohatství národa jsou také objekty označené za národní kulturní památky (NKP). V Kraji Vysočina je lokalizováno celkem dvanáct nemovitých NKP a tři movité NKP.

Dále se v kraji nachází tři městské památkové rezervace (Jihlava, Telč, Pelhřimov), tři vesnické památkové rezervace (Dešov, Krátká, Křižánky), 22 městských památkových zón, pět vesnických památkových zón a dvě krajinné památkové zóny.

Kromě památkového fondu existuje v Kraji Vysočina řada atraktivit z oblasti kultury významných pro cestovní ruch. Jedná se o hudební festivaly (např. Mezinárodní hudební festival Petra Dvorského v Jaroměřicích nad Rokytnou, Gustav Mahler Festival v Jihlavě), folklórní akce či Mezinárodní festival dokumentárních filmů v Jihlavě. Dále se v kraji nachází asi 70 muzeí, galerií a pamětních síní, které prezentují kulturní dědictví, historické a lidové tradice regionu. Jedním z nejnavštěvovanějších zařízení nejen v kraji, ale i v rámci celé ČR je Zoologická zahrada Jihlava (více než 250 tis. návštěvníků za rok). Světový věhlas mají tradiční lyžařské závody v běžeckých disciplínách v Novém Městě na Moravě.

Kraj Vysočina je regionem s jednou z nejnižších návštěvností turistů. V roce 2010 navštívilo hromadná ubytovací zařízení v Kraji Vysočina 336 tis. turistů, to bylo pouze 2,8 % z celkového počtu turistů, kteří navštívili hromadná ubytovací zařízení v ČR, což byl třetí nejnižší podíl z krajů ČR (po Pardubickém a Ústeckém kraji). Z celkového počtu turistů bylo pouze 46,7 tis. s cizí státní příslušností, to bylo jen

0,7 % z celkového počtu turistů-nerezidentů, kteří navštívili hromadná ubytovací zařízení v ČR, což znamenalo nejnižší podíl z krajů ČR. Cizinci tvořili v roce 2010 necelou sedminu (13,9 %) všech návštěvníků hromadných ubytovacích zařízení Kraje Vysočina, což bylo významně méně než v celé ČR, kde byl jejich podíl poloviční (51,9 %). Vysočina je tak turistickým regionem s výraznou převahou domácích návštěvníků. Menší podíl turistů-nerezidentů nevykázal v roce 2010 žádný z krajů ČR. Využití lůžkové kapacity je poměrně nízké: z podílu počtu přenocování a počtu lůžek vyplývá, že kapacita hromadných ubytovacích zařízení v Kraji Vysočina byla v roce 2010 využita jen ze 11,9 % (v ČR 21,8 %). Návštěvnost Kraje Vysočina je poměrně významně ovlivněna skutečností, že zde nebyly vybudovány lázně, pro což zde neexistují ani vhodné přírodní podmínky. Kraj Vysočina je jediným krajem v ČR, kde není lokalizováno ani jedno lázeňské zařízení.

SWOT analýza Kraje Vysočina

Silné stránky

aktivní zapojení představitelů místních samospráv do rozvojových projektů
malebnost a přitažlivost venkova s bohatým společenským a spolkovým životem
dobrý zdravotní stav obyvatelstva (vysoká střední délka života žen i mužů)
v rámci ČR relativně nízký podíl sociálně rizikových skupin obyvatelstva
čisté ovzduší a harmonická krajina
lokalizace zdrojů pitné vody
vysoká produkční schopnost lesů, ekonomická rentabilita dřevozpracujících provozů
přítomnost a koncentrace většího počtu subjektů v perspektivním odvětví (elektro-energetika)

- energetický uzel Jaderná elektrárna Dukovany – Hydroelektrárna Dalešice jako zdroj výroby elektrické energie republikového významu a zároveň jako stabilní prvek rozvoje jihovýchodní části Kraje Vysočina
- výhodná poloha kraje v centru republiky + existence dálnice D1
- definovaná Páteří silniční síť Kraje Vysočina jako východisko pro realizaci střednědobých a dlouhodobých investičních záměrů na silniční síti
- krajská páteří optická síť (ROWANet)

Slabé stránky

slabé regionální centrum
rozdobená sídelní struktura
odliv mladého a vzdělaného obyvatelstva především z venkovských oblastí
nedostatečná zpětná vazba o výstupech počátečního vzdělávání
nepřítomnost vysoké školy, která by reflektovala požadavky trhu práce v kraji
absence nabídky magisterských studijních programů na vysokých školách v kraji

- nízká vybavenost území doprovodnou turistickou infrastrukturou
- nízká turistická návštěvnost regionu

zastaralost (mnohdy až havarijný stav) značné části kanalizačních i vodovodních sítí
masivní vývoz surového dřeva z regionu především do zahraničí
vysoké zastoupení jednoho průmyslového odvětví (automobilový průmysl)
nadprůměrná míra nezaměstnanosti a vysoký počet uchazečů na jedno volné pracovní místo
dlouhodobě poddimenzovaný sektor služeb
chybějící infrastruktura sloužící k rozvoji výzkumu a inovací, slabé zastoupení tzv. high-tech oborů
technický a stavební stav silniční sítě v kraji neodpovídající současným požadavkům a potřebám
špatná dopravní dostupnost některých hospodářských center kraje

Příležitosti

rozvoj aktivních svazků obcí a místních akčních skupin (MAS)
propagace kvalitních zemědělských a potravinářských výrobků z Kraje Vysočina
podporování mimoprodukčních funkcí a dalších příjmových aktivit v zemědělství a lesnictví
přitažlivost regionu (kvalitní životní prostředí) pro život ve stáří nejen pro seniory z Kraje Vysočina
větší provázání sféry vzdělávání a potřeb trhu práce
rozvoj kvalitních vysokoškolských pracovišť reflektujících potřeby trhu práce v kraji
masivnější a intenzivnější výuka angličtiny i jiných cizích jazyků na základních a středních školách
rozvíjení vzdělávání s důrazem na využívání informačních a komunikačních technologií
provázání zdravotnické péče a sociálních služeb
potenciál pro rozvoj specifických forem cestovního ruchu (venkovská turistika a agroturistika, hipoturistika a ekoturistika, apod.)

- zvýšení podílu čištěných odpadních vod za účelem dalšího zlepšení stavu povrchových a podzemních vod

vytvoření integrovaného systému odpadového hospodářství založeném na materiálovém a energetickém využívání odpadů
rozvoj dřevozpracujícího průmyslu jako velmi ziskového odvětví především v periferiích kraje
elektro-energetika jako perspektivní odvětví s inovačním potenciálem v kraji
modernizace a další rozšíření Jaderné elektrárny Dukovany
využívání kombinované výroby elektřiny a tepla
rozšiřování elektronizace výkonu veřejné správy a služeb
dokončení kapacitnějšího silničního napojení regionálních center na D1 (Třebíč, Žďár nad Sázavou)

Ohrožení

pokračující negativní trendy demografického vývoje (stárnutí obyvatelstva x síť sociálních služeb, úbytek dětí x síť školských zařízení)
vylidňování venkovských sídel vyjma suburbanizačních oblastí
úpadek zemědělské (prvovýrobní) činnosti s následkem narušení krajinného rázu
zvyšující se nedostatek osob s technickým vzděláním ve všech vzdělanostních úrovních (VŠ, SŠ s maturitou i vyučení)

- nestabilita financování sociálních služeb ze státního rozpočtu
- zánikání kulturních památek při neadekvátní péči, necitlivém využívání památkových objektů a nezájmu vlastníků o jejich obnovu

velké výkyvy u výkupních cen zemědělských komodit a cen dřeva
opakující se krize výroby automobilového průmyslu
snížení hodnoty krajinného rázu masivním rozvojem větrných a fotovoltaických elektráren
nízká ekologická stabilita a biodiverzita, erozní ohroženost půdy a živelné pohromy (sucha či bleskové povodně, škody větrem)

PROGRAMOVÁ ČÁST STRATEGIE KRAJE VYSOČINA 2020

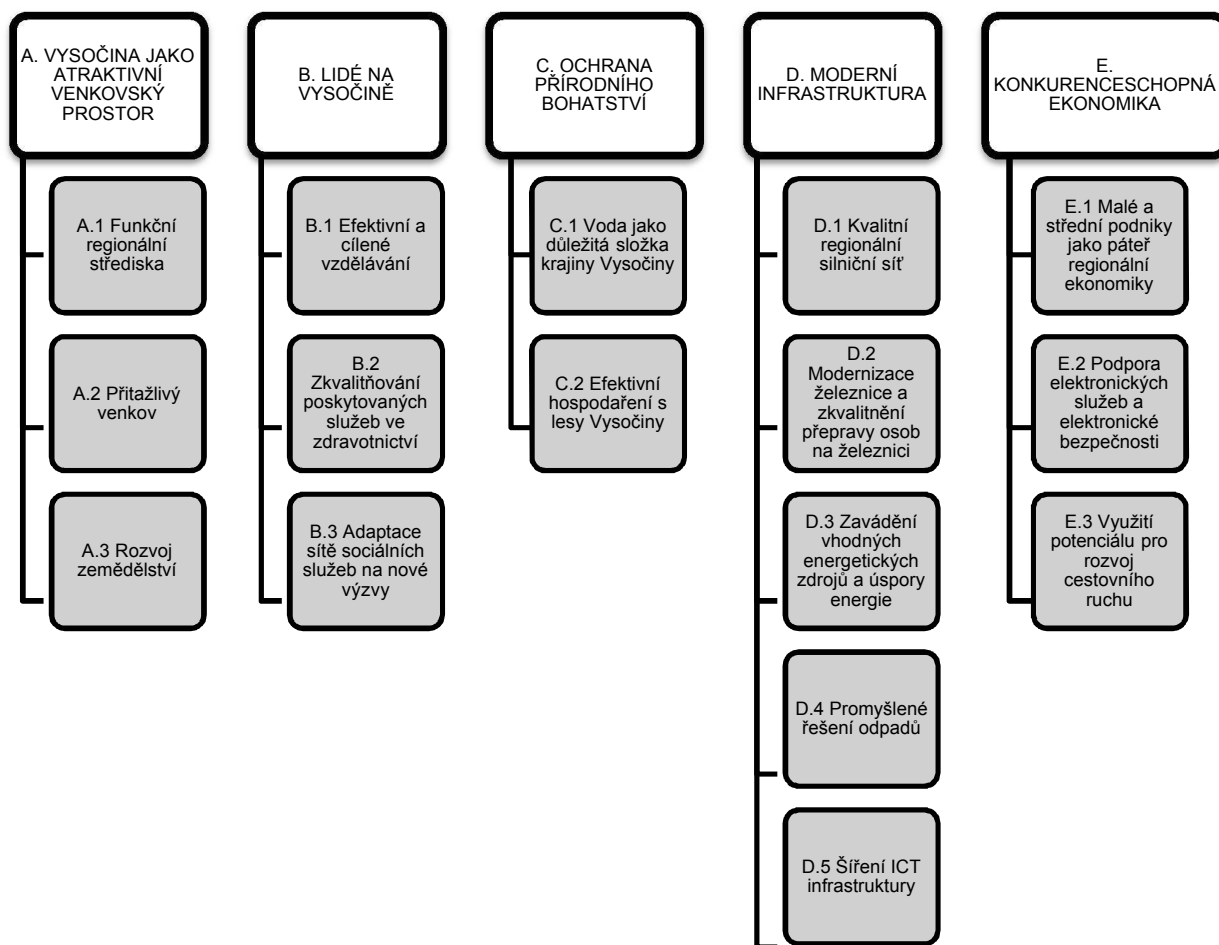
Motto:

S využitím místního rozvoje potenciálu pro vyšší konkurenceschopnost

Rozvojová vize do roku 2020:

Kraj Vysočina chce být konkurenceschopným a zdravým regionem s moderní a fungující infrastrukturou a službami. Regionem s atraktivním a živým venkovem, ale i funkčními regionálními středisky. Regionem, který si váží svých obyvatel, svého přírodního bohatství a dokáže vhodně využít jeho potenciálu. Regionem, který dokáže připravit lidské zdroje pro svůj další ekonomický rozvoj.

Struktura programové části dokumentu:

A. VYSOČINA JAKO ATRAKTIVNÍ VENKOVSKÝ PROSTOR

Územní vymezení Kraje Vysočina je zasazeno do prostoru, který se vyznačuje typickými znaky. Do značné míry jde z hlediska sídelní struktury o prostor homogenní, vnitřně slabě polarizovaný, protože mu nedominuje žádné větší středisko s aglomerovaným okolím. Homogenita je dána také přírodními podmínkami, což je dáno tím, že téměř celý kraj spadá do jedné geomorfologické oblasti zvané Českomoravská vrchovina. Kraj Vysočina sám o sobě představuje venkovský prostor s rozdrobenou sídelní strukturou, ve kterém má hierarchicky nejvýznamnější postavení pětice okresních měst, jejichž pozice je dána nejen jejich populační velikostí, ale i pracovní funkcí a paletou veřejných i privátních služeb, které v sobě tato střediska soustřeďují. Výjimečné postavení má Jihlava a to nejen díky faktu, že je jedním ze třinácti krajských měst v ČR, ale i díky vysoké koncentraci pracovních míst a centrální poloze v rámci Kraje Vysočina.

Je logické, že jeden strategický cíl je zaměřen prostorově a předmětem jeho definování je samotné území kraje. Neboli jde o to, jak se má prostor Kraje Vysočina komplexně udržitelně rozvíjet, aby neztratil svoje specifika, se kterými se jeho obyvatelstvo identifikuje. Nesmí dojít k negativní polarizaci prostoru, která povede k vytváření neatraktivních periférií s typickými znaky, jakými jsou nízká kvalifikovanost obyvatelstva a emigrace mladé složky populace.

Zatímco průmyslová výroba a služby jsou koncentrovány do center regionů, zemědělská výroba je charakteristická svým plošným působením v celém území. Má dopad na vzhled krajiny a je tedy třeba dbát na to, aby její vliv měl pozitivní dopady na krajinu Vysočiny. Podíl osob zaměstnaných v primárním sektoru je v Kraji Vysočina ve srovnání s ostatními kraji ČR nejvyšší. Je v zájmu Kraje Vysočina, aby bylo zemědělství atraktivním oborem, ve kterém se neživoří. Proto musí být podporováno hledání alternativních zdrojů příjmů prvovýrobců, aby bylo dosaženo vysoké stability v celém oboru. To přispěje ke stabilitě venkovského prostoru, který je se zemědělskou prvovýrobou funkčně propojen.

A.1 Funkční regionální střediska

Na úvod je třeba zhodnotit, která sídla lze považovat za hlavní regionální střediska. Dominantní centra regionu se musí od ostatních středisek lišit nejen vyšší koncentrací obyvatelstva, nýbrž i počtem pracovních příležitostí a nabídkou služeb. Tuto podmínku splňují kromě krajského města (statutární město Jihlava) pouze okresní města. Jinými slovy zázemí Jihlavy a okresních měst tvoří v mnoha ohledech právě jejich správní obvod (region dojížděky za prací do Jihlavy mírně přesahuje do ostatních okresů, především do okresu Třebíč), všechna ostatní menší střediska jsou v hierarchii sídelního systému Kraje Vysočina minimálně o stupeň níže. Jistou konkurenci pro okresní města představují v posledních letech dynamicky se rozvíjející střediska v blízkosti dálnice D1. Pracovní funkce Velkého Meziříčí a Humpolce vzrostla, přesto však v mnoha parametrech tato města za centry okresů zaostávají.

Postavení Jihlavy mezi ostatními krajskými městy je poněkud výjimečné. Vzhledem k populační velikosti Jihlavy (spolu s Karlovými Vary tvoří dvojici nejmenších krajských měst) je správní obvod Kraje Vysočina rozlohou příliš velký (pátý největší).

Přestože Jihlava z hlediska počtu obyvatel nemá ideální předpoklady pro integraci celého území kraje, z hlediska pracovních a obslužných funkcí a koncentrace ekonomických činností další regionální střediska převyšuje.

Potřeba posilování pozice Jihlavy nevyplývá jen z jeho statutu krajského města. Důležitá je rovněž jeho pozice v rámci České republiky v centru státu s výborným dálničním napojením. Nelze také opomenout centrální polohu Jihlavy vzhledem k územnímu vymezení Kraje Vysočina. Tyto předpoklady je možné využít pro umístění dalších institucí a služeb regionálního i nadregionálního významu v krajském městě. Jedná se například o projekt vybudování kongresového centra, investice do vědecko-informačního zázemí Vysoké školy polytechnické Jihlava, jakým je například výstavba výukového centra či zřízení nové akademické knihovny, a které poskytnou akademickým pracovníkům a studentům odpovídající zázemí.

Rozvoj regionálních center by měl spočívat v budování a modernizaci dopravní a technické infrastruktury, zvyšování kvality veřejných služeb, mezi nimi především školství, zdravotnictví a sociální infrastruktury a služeb. Všechna tato témata jsou řešena v rámci jiných opatření. Smyslem tohoto opatření je zdůraznění významu regionálních středisek, na jejichž rozvoji bude patrně záviset

další rozvoj celého kraje. Proto by jim měla být věnována speciální pozornost. Kraj Vysočina je především venkovským regionem. Okresní města představují v tomto venkovském prostředí imaginární ostrovy, jež jsou tahouny regionálního rozvoje jejich širšího zázemí. Jako překážky pro rozvoj center mohou působit nevyužívané lokality s řadou narušených areálů a objektů jako pozůstatky po hospodářské činnosti či armádě. Oživením a znovu využitím těchto lokalit může pak vzniknout nový prostor pro rozvoj podnikání či dalších služeb prospěšných pro obyvatele či návštěvníky regionu.

Vyšší koncentrace obyvatel především v souvislosti s posilováním pracovních a obslužných funkcí sebou nese zvýšené zatížení center regionálních středisek. Dopravní řešení pro odstranění tohoto problému je často spojováno s konceptem, který se nazývá „doprava v klidu“ (parkovací domy, záchytná parkoviště, systémy park&ride, park&walk apod.). Parkování a odstavení vozidel je dnes nedílnou součástí dopravních systémů velkých měst, přičemž řešení dopravy v klidu se může stát jedním z jejich významných regulačních prvků. Další vhodnou příležitostí pro řešení dopravního zatížení je vybudování sítě cyklostezek ve městech a poskytnout tak jejím obyvatelům vhodnou alternativu k individuální automobilové dopravě.

Klíčové aktivity:

posilování pozice krajského města rozšiřováním nabídky veřejných institucí a služeb
modernizace infrastruktury veřejných služeb v regionálních centrech
zvyšování kvality dopravní infrastruktury regionálních center

A.2 Přitažlivý venkov

Přestože lze Kraj Vysočina označit jako typicky venkovské území, nejedná se v žádném případě o upadající, skomírající či dokonce mrtvý region. Naopak, vnitřní potenciál venkova Vysočiny je značný, což se mj. projevuje v aktivitě regionálních samospráv při tvorbě projektů, prostřednictvím kterých se uchází nejen o finanční prostředky z evropských fondů, ale také z národních a krajských dotačních zdrojů. Významná, i když jen těžko měřitelná, je aktivita občanů v oblasti volnočasových aktivit. Zachování regionálního kulturního dědictví představuje jednu z podmínek života a udržitelného rozvoje venkova a venkovské společnosti. Stejně jako činnost občanských sdružení v oblasti sportu. Nedílnou součástí reality venkova Vysočiny je existence místních hasičských sdružení, která jsou v populačně malých sídlech nejdůležitějším zdrojem společenského života. Přínosem pro další rozvoj venkovského prostoru Vysočiny je zvyšující se aktivita místních akčních skupin (MAS) vycházející z aktuálních potřeb daného území.

Problémem venkovských oblastí je nízká diverzifikace pracovních příležitostí, podmíněná objektivními nevýhodami malého a středního podnikání na venkově (snížený přístup k informacím, ke kapitálu, vyšší náklady apod.). Potenciál se skrývá ve využívání místních specifických podmínek a příležitostí opírající se o místní tradice a dovednosti. Místní specifika se odvíjí od přírodních podmínek a tradic, které v minulosti i dnes vytváří jedinečné předpoklady pro určitou specializaci a přirozeně tak zvyšují konkurenceschopnost výrobků. V neposlední řadě jsou tyto činnosti i součástí kulturního dědictví území a spoluvytváří jeho specifické rysy. Rozvoj občanské vybavenosti a dalších aktivit na venkově je vhodné směřovat do znovuvyužití „venkovských brownfields“, kam patří například drobné vesnické statky, usedlosti, fary, bývalé školy, kulturní domy, apod.

Koncept udržitelného venkova není možný bez alespoň vyhovující infrastruktury. Jedná se především o infrastrukturu dopravní, což v případě Kraje Vysočina vzhledem k roztržitosti sídelní struktury znamená rozsáhlé investice. Také investice do technické infrastruktury si vyžádají značné finanční prostředky.

Kvalita života na venkově je nepochybně determinována také kvalitou dopravní obslužnosti v území. Dobrá dopravní obslužnost území zajistí nejen přístup venkovského obyvatelstva k pracovním příležitostem a službám dostupných ve střediscích Kraje Vysočina. Je rovněž předpokladem pro rozvoj cestovního ruchu v regionu. Rozvinutý systém veřejné dopravy má podstatný vliv na omezení individuální přepravy osob, což v důsledku eliminuje negativní vlivy na kvalitu životního prostředí, resp. na znečištění ovzduší mobilními zdroji.

Klíčové aktivity:

- podpora aktivní venkovské společnosti podporou volnočasových aktivit
- rozvíjení místních tradic a specifík

- podpora aktivních místních akčních skupin (MAS)
- modernizace dopravní a technické infrastruktury venkovských obcí
- technická a organizační podpora rozvoje dopravní obslužnosti území

Strategický projekt:

Veřejná doprava

A.3 Rozvoj zemědělství

Bezprostřední součástí venkova Vysočiny je zemědělství, a to nejen proto, že je zde v primárním sektoru zaměstnán ve srovnání s ostatními kraji ČR vysoký podíl pracovní síly. Zemědělství hraje také významnou roli v krajinotvorné činnosti. Krajina Vysočiny je jednou z největších (trvalých) hodnot tohoto regionu, již je třeba chránit a pečlivě zvažovat veškeré zásahy do její koncepce. Vlivy prvovýroby na krajinné ekosystémy jsou přitom jak kladné (vznik a udržování často vzácných antropicky podmíněných ekosystémů) tak i záporné, překročí-li intenzita či způsob výroby přírodní limity. Důležitá je proto podpora takových způsobů hospodaření, které jsou v souladu se správnou zemědělskou praxí, včetně biozemědělství a zpracování bioproduktů. V oblastech se zvláště vysokými nároky na kvalitu prostředí (včetně ochranných pásem významných zdrojů pitné vody) však může být prvovýrobní potenciál natolik omezen, že je nutno tuto disproporci v rovných podmínkách soutěže vynahradit.

Území Kraje Vysočina nebylo nikdy výrazně zasaženo rozsáhlou industrializací a jeho ryzí venkovský ráz tak zůstal zachován s širokou škálou místních specifik. Na ta lze navázat rozvoj venkovské turistiky, agroturistiky a dalších šetrných forem cestovního ruchu, kterou je třeba považovat za jeden z hlavních alternativních zdrojů příjmů zemědělského venkova.

Kromě nacházení zdrojů příjmů zemědělců v agroturistice je potřeba využívat i dalších možností, jak diverzifikovat jejich činnost a tím i příjmy (např. z obchodní, řemeslné a jiné činnosti). Zdroje jiných příjmů vychází z konkrétních specifických podmínek regionu či lokality. Rozvíjení činnosti zemědělských subjektů mimo hlavní obor jejich podnikání posiluje stabilitu firem a tím i stabilitu pracovních příležitostí lokalizovaných ve venkovských sídlech. Důležitou podmínkou rozvoje, jak zemědělské prvovýroby, tak i ostatních činností, je odpovídající odborné vzdělání a další související znalosti (např. administrativní zvládnutí podnikání, základní dotační gramotnost).

Klíčové aktivity:

- podpora zemědělské prvovýroby a propagace regionálních produktů a bioproduktů z místní zemědělské výroby
- hledání příležitostí ve venkovské turistice a agroturistice
- rozvíjení mimoprodukčních funkcí zemědělské výroby

B. LIDÉ NA VYSOČINĚ

Kvalita lidských zdrojů bude mít zásadní dopad na další vývoj regionu. V období sociální a ekonomické transformace došlo k regionální diferenciaci rozvoje území ČR. Pozitivnější vývoj byl zaznamenán v těch krajích ČR, jejichž rozvoj je založen na vlastních zdrojích a ne na vnějších intervencích.

Míra konkurenceschopnosti Vysočiny se bude odvíjet především od kvality lidského kapitálu, který v území žije. Požadavky na pracovní sílu se v čase velmi dynamicky vyvíjí. Prvním úkolem je tedy správně a s ne menší mírou dynamiky umět na tyto požadavky reagovat. To mimo jiné znamená řešit preferenci oborů v rámci rozvoje regionálního školství, k čemuž by mohla přispět aktivní spolupráce se zaměstnavateli v kraji. Celoplošně by měly být řešeny dovednosti, které budou stále více žádané. Jde především o jazykovou vybavenost a znalosti práce s ICT prostředky. Roli ve výchově žáků a studentů ve školách v kraji má nejen úroveň znalostí pedagogického personálu, ale i podmínky, za kterých je výuka realizována.

Individuální rozhodnutí jedinců při volbě regionu, ve kterém hodlají žít, může záviset na mnoha faktorech, jako je například nabídka pracovních příležitostí či stav životního prostředí. Kvalita života je ovšem také ovlivněna zdánlivě samozřejmými okolnostmi, které si člověk uvědomí tím více, čím více potřebuje pomoc druhých. Touto vlastností se vyznačují veřejné zdravotnické a sociální služby. Rozhodujícími indikátory jejich úrovně je dostupnost a kvalita. Dostupnost je ovlivněna mírou využívání konkrétní služby. Kvalita je dána znalostmi personálu a jeho přístupem k potřebným, který by neměl být přímo úměrný výši příjmů. Kvalita poskytovaných služeb je také samozřejmě odrazem úrovně technického zázemí v zařízeních, ve kterých jsou veřejné zdravotnické a sociální služby poskytovány.

B.1 Efektivní a cílené vzdělávání

Vzhledem k tomu, že Kraj Vysočina odpovídá za střední školy lokalizované na příslušném území, týká se následující text především sekundárního vzdělávání. To stojí v Kraji Vysočina před řadou výzev. První z nich vyplývá z nepříznivého demografického vývoje, který od poloviny devadesátých let minulého století vykazoval nejen Kraj Vysočina, ale i celá Česká republika. Jedná se především o prudký pokles počtu živě narozených, který se nutně musí projevit, a také se v současnosti projevuje, v poptávce po středoškolských oborech.

Je jasné, že rozvoj systému regionálního vzdělávání nemůže jít pouze cestou zavádění nových oborů vzdělávání (obor energetik na Střední průmyslové škole v Třebíči), ale i efektivním rozmístěním stávajících oborů a optimalizací škol a školských zařízení zřizovaných krajem. Stávající systém normativního financování školství způsobuje, že střední školy v kraji spíše bojují o studenty, od jejichž počtu se odvíjí opodstatněnost jejich existence. K tomuto stavu přispívá bezpochyby i vnímání maturitních oborů jako celospolečensky více prestižních než pouhý výuční list. Výsledkem je tak to, že se na obory zakončené maturitní zkouškou dostávají podprůměrní studenti, kteří nemají studijní předpoklady pro zvládnutí požadovaného učiva. Těmto žákům chybí často i potřebná motivace a v řadě případů s sebou strhávají také talentované žáky. Úsilí středních škol udržet si i studenty, jejichž výkonnost by jim před dvaceti lety neumožnila navštěvovat a absolvovat obor s maturitou, je často vyšší, než produkovat osobnosti připravené pro život v praxi a schopné konkurence na trhu práce. Na druhou stranu mezikrajské porovnání výsledků státních maturit v roce 2011 vyznívá pro Kraj Vysočina velmi příznivě (čtvrtý nejúspěšnější po Praze, Královéhradeckém a Jihomoravském kraji).

Oborové zaměření středních škol by se mělo rámcově odvíjet od struktury zaměstnanosti v Kraji Vysočina. Ta má dlouhodobě jistá specifika, která by neměla být opomíjena, ale ani účelně modifikována. Kraj Vysočina se dlouhodobě vyznačuje nejvyšší mírou zaměstnanosti v primárním sektoru, velmi nadprůměrnou mírou zaměstnanosti v sekundárním sektoru, kde jednoznačně dominuje zpracovatelský průmysl a velmi podprůměrným zastoupením terciéru, tedy služeb, na zaměstnanosti v regionu. Kraj Vysočina je tedy výrobním krajem a této skutečnosti by mělo více odpovídat oborové zaměření sekundárního stupně počátečního vzdělávání.

V současnosti nejsou výrobními společnostmi nutně vyžadováni absolventi maturitních oborů. Poptávka ze strany velkých zaměstnavatelů působících v průmyslu směřuje především mezi pracovníky s technickým a řemeslným vzděláním. V žádném případě nejde o firmy typu montoven, které do výroby přijímají většinou kohokoliv bez ohledu na stupeň vzdělání a dostačující kvalifikací je

zručnost. Na druhou stranu absolventi středních škol s ekonomickým vzděláním se potýkají v regionu s extrémní konkurencí ve svém segmentu trhu práce. Nezřídka musí hledat uplatnění v jiných krajích. Sekundární vzdělávání zde tedy na straně jedné není sladěno s potřebami regionálního trhu práce, na straně druhé z prostředků vynaložených do příspěvkových organizací kraje profitují jiné regiony v důsledku emigrace mladé pracovní síly z Kraje Vysočina.

Určitý nesoulad na trhu práce existuje samozřejmě ve většině regionů, o čemž vypovídají mj. i statistiky MPSV ČR, které dávají do poměru absolventy registrované na úřadech práce a volná pracovní místa zde hlášená, která jsou určena i absolventům, dle požadovaného stupně a oboru vzdělání, ale také dle konkrétních profesí. Částečný vliv na tento nesoulad mají samozřejmě sami mladí lidé a jejich rodiče, kteří mnohdy vnímají učební obory, ale např. i maturitní obory na technicky zaměřených středních školách jako méně reprezentativní formu vzdělání pro své potomky. V této oblasti by formou informačních a motivačních kampaní (případně kariérové poradenství) mohly přispět k pozitivnějšímu vnímání technických oborů všechny tři dotčené subjekty, tedy Kraj Vysočina, průmyslové podniky a střední, resp. i základní školy v regionu.

Z výše uvedeného lze konstatovat, že parametrem kvality regionálního vzdělávání v Kraji Vysočina je jeho oborové zaměření. Čili to, zda odráží potřeby regionálního trhu práce či nikoli. Z dotazníkového šetření realizovaného mezi firmami v Kraji Vysočina pro potřeby pořízení Regionální inovační strategie Kraje Vysočina jednoznačně vyplývá, že nikoli. Celá řada dotazovaných majitelů či řídicích pracovníků nejvýznamnějších firem v kraji postrádá především mladé pracovníky s kvalifikací, jež by odpovídala alespoň v minimální míře jejich potřebám. Přitom buď deklarovali, že jsou ochotni spolupracovat se školskými zařízeními na výuce praktických dovedností učňů či studentů maturitních oborů, nebo tak již sami činí. V propojení oborů sekundárního vzdělávání na praxi by mohla hrát důležitou roli zájmová sdružení firem v kraji, ať již jde o hospodářské komory nebo o oborové klustry.

Záměrem Kraje Vysočina bude v následujícím plánovacím období pokračovat ve vybavování školských zařízení. To by mělo být zaměřeno především na technicky zaměřené školy, do kterých by se mělo dostat takové vybavení, s jehož obdobou se může žák školy setkat v praxi.

Z již zmíněného dotazníkového šetření byl především ze strany společností se zahraniční kapitálovou účastí často vznášen požadavek na jazykovou vybavenost, přičemž v drtivé většině případů postačuje angličtina. Přestože tedy v Kraji Vysočina stejně jako v celé ČR dominují mezi zahraničními firmami ty, jejichž mateřská společnost sídlí v Německu, znalost němčiny nebývá v případě jazykových požadavků na pracovní pozice podmínkou, neboť angličtina představuje běžný komunikační jazykový nástroj v rámci drtivé většiny nadnárodních společností i firem v rodinném vlastnictví s pobočkou v našem regionu. Fakt, že angličtina je globálním dorozumívacím jazykem, snad nikoho nepřekvapí. A novinkou rovněž není ani to, že i náš region je součástí globální ekonomiky. Proto je třeba se vyrovnat i se skutečností, že angličtina je a bude vyžadována nejen pro pracovní pozice v obchodních a ekonomických oddělení firem, nýbrž i od některých dělnických pozic ve výrobě. Obdobně byl některými představiteli soukromého sektoru kladen důraz na počítačovou gramotnost, což je u současné mladší složky populace menší problém než vybavenost cizím jazykem. Lze předpokládat, že nároky na znalost angličtiny a počítačovou gramotnost lidských zdrojů se budou v čase zvyšovat. Na tyto požadavky musí reagovat regionální školství ve všech stupních počátečního vzdělávání.

Důležitým předpokladem kvalitního vzdělávacího systému je vzdělávání samotného pedagogického personálu, které by mělo reflektovat nejnovější poznatky v oborech, které jsou vyučovány na školských pracovištích lokalizovaných v kraji.

Uplatnitelnost na trhu práce není dána pouze kvalitním vzděláním. Některé specifické skupiny osob jsou při hledání zaměstnání méně úspěšné než jiné. Mezi ohrožené skupiny na trhu práce patří zejména lidé nad 50 let, pokud v tak vysokém věku ztratí zaměstnání, které vykonávali desetiletí. Rovněž matky, které se chtějí zapojit do pracovního procesu po mateřské dovolené, se potýkají s problémem nalezení vhodné pracovní pozice. Zhoršenou uplatnitelnost na trhu práce mají i absolventi škol či osoby se zdravotním handicapem. Dílčím řešením pro tyto skupiny obyvatelstva na trhu práce může být vhodně nastavený systém celoživotního vzdělávání.

Trh práce prochází v čase změnami a vyznačuje se značnou dynamikou. Pracovní síly se přesouvají mezi sektory národního hospodářství, jsou zaváděny nové technologie a metody řízení, což ve značné míře zvyšuje nároky na adaptabilitu lidských zdrojů. Na aktivní politiku zaměstnanosti aplikovanou

Úřadem práce České republiky a jeho krajskými pracovišti jsou ročně vynakládány nemalé finanční prostředky. Aktivní politika zaměstnanosti v sobě především zahrnuje systém kvalifikací a rekvalifikací. Výsledky kvalifikací, rekvalifikací a také všech úrovní vzdělávání podporovaných z veřejného sektoru by měly být monitorovány a vyhodnocovány, neboli systém monitoringu vzdělávání v kraji by měl přinést zpětnou vazbu o výsledcích regionálního vzdělávání.

Klíčové aktivity:

- zavádění a rozšiřování perspektivních oborových zaměření v sekundárním školství
- provázání podnikatelských subjektů a škol při zajištění odborného vzdělávání a jejich zapojení při dalším vzdělávání pracovních sil v regionu
- omezení sítě středních škol nabízejících z hlediska regionálního trhu práce neperspektivní programy i s ohledem na demografický vývoj
- důraz na výuku cizích jazyků a ICT gramotnost na všech stupních vzdělávání
- modernizace vybavení škol s důrazem na rozvoj technického a přírodovědného vzdělávání
- vytvoření a využívání systému zjišťování zpětné vazby o výsledcích vzdělávání
- vzdělávání pedagogického personálu

Strategické projekty:

Modernizace vybavení technicky zaměřených středních škol
Centrum popularizace vědy a techniky a rozvoje talentů
Monitorování kvality a efektivity škol
Poradenství k volbě povolání a výběru vzdělávací dráhy

B.2 Zkvalitňování poskytovaných služeb ve zdravotnictví

Úroveň systému zdravotní péče se do značné míry odvíjí od nastavení jeho financování. To v současnosti neumožňuje největším zdravotnickým zařízením v kraji, jimiž jsou krajské nemocnice, dovolit si náročnější investice hradit z vlastních zdrojů. Úkolem Kraje Vysočina je najít další finanční zdroje na ty investiční záměry, které jsou již z hlediska doby realizace neodkladné. Dlouhodobě je investiční deficit nejvíce patrný v technickém zázemí nemocnic a jejich přístrojovém vybavení. Vzhledem k omezeným možnostem financování modernizace nemocnic a celkového rozvoje zdravotnické infrastruktury ve spojitosti s finanční náročností akcí, kterými investice do zdravotnických zařízení rozhodně jsou, musí být kladen důraz na maximální efektivnost alokace dostupných zdrojů.

Rozmístění investic do přístrojového vybavení by mělo být činěno s ohledem na očekávaný počet uživatelů a prostorovou alokaci konkrétní služby, kterou krajské zdravotnictví poskytuje nebo bude poskytovat. V této souvislosti se nabízí úvahy směřující k možnému soustředění některých typů služeb jen do určitých zdravotnických zařízení v kraji.

Kvalita zdravotní péče, kterou nabízejí zdravotnická zařízení v regionu, se do značné míry odvíjí od lidských zdrojů, které ji poskytují. Nejde jen o kvalifikovanost lékařů, ale i odbornou úroveň nelékařského zdravotnického personálu a dalšího personálu. Kvalita zdravotnického personálu a jeho věková struktura bude závislá jednak na úrovni vzdělávacího systému ve zdravotnictví a jednak na vytváření podmínek pro alokaci a stabilizaci lidských zdrojů v kraji. Bez dostatečné motivace v podobě poskytnutí adekvátní pracovní perspektivy a adekvátního ohodnocení zdravotnického personálu bude docházet k fluktuaci zdravotnického personálu v krajských nemocnicích. V tom případě nebude dlouhodobě možné budovat kompaktní regionální zdravotnictví.

Ke zkvalitňování poskytovaných zdravotnických služeb v kraji mj. přispívají procesy zavádění systému jakosti a akreditací krajských nemocnic.

Klíčové aktivity:

- modernizace technického zázemí a přístrojového vybavení krajských zdravotnických zařízení
- stabilizace lidských zdrojů ve zdravotnických zařízeních Kraje Vysočina
- politika kvality poskytovaných zdravotních služeb

Strategické projekty:

Rekonstrukce interního pavilonu - Nemocnice Jihlava
Výstavba pavilonu chirurgických oborů a parkovacího domu v Nemocnici Třebíč

B.3 Adaptace sítě sociálních služeb na nové výzvy

Současný systém poskytování sociální péče bude v následující dekádě zcela jistě vystaven tlakům, které povedou k jeho modifikaci. Silná poválečná generace se stane hlavním příjemcem sociální pomoci, přičemž je třeba vzít v úvahu také stále se zvyšující střední délku života české populace. Druhým, neméně závažným faktorem, je ochota a možnosti společnosti zvyšovat objem finančních prostředků směřovaných do oblasti sociálních služeb v době, kdy je koncept sociálního státu často zpochybňován a napadán.

Cílem je dosažení udržitelné sítě služeb, přičemž diskuse o její podobě musí být účastni všichni aktéři, jichž se problematika týká. Jedná se o všechny úrovně veřejné správy, poskytovatele i občany. Základními principy v poskytování sociálních služeb jsou: rovnost v dostupnosti sociálních služeb, definice a garance jejich základní kvality a hledání efektivních způsobů pomoci.

Dlouhodobě není z finančního hlediska udržitelné zvyšování lůžkové kapacity sociální zařízení. Řešením je rozšiřování mobilních služeb sociální péče tak, aby příjemci pomoci mohli co nejdéle zůstat v místě svého bydliště, dokud nebude jejich přesun do lůžkového zařízení nevyhnutelný.

Dalším způsobem zajištění důstojného života pro osoby s omezením vlastní mobility je odstraňování bariér v jejich bezprostředním okolí. Výsledkem a cílem je opět vyhnout se zbytečnému naplňování lůžkových zařízení uživateli sociální péče, u kterých to není bezprostředně nutné.

Kvalita lůžkových zařízení pro vážně nemocné osoby doposud neodpovídá základním evropským standardům. Aktuální je tedy dobudování sítě lůžkových zařízení, které poskytují speciální služby pro osoby se stařeckými chorobami. Síť je nutné dobudovat především v okresech Havlíčkův Brod, Jihlava a Žďár nad Sázavou.

Stále aktuálnějším problémem, i když v Kraji Vysočina ne tak závažným, je problematika tzv. sociálního vyloučení, kdy jsou jednotlivci či celé skupiny vytěsňovány na okraj společnosti a je jim omezován nebo zamezen přístup ke zdrojům, které jsou dostupné ostatním členům společnosti. Vyloučení z pravidla souvisí s řadou negativních sociálních jevů, které lze vhodnými nástroji odstranit a předcházet tak jejich prohlubování.

V neposlední řadě je důležité vzdělávání obslužného personálu zařízení sociálních služeb. Jedná se o projekty zaměřené na vzdělávání pracovníků v metodách přímé práce a komunikace s klientem, v nových metodách řízení služeb i jejich kvality, na zavádění postupů plánování služeb a na předávání praktických zkušeností a příkladů dobré praxe.

Klíčové aktivity:

- prosazování mobilních služeb v systému sociální péče
- odstraňování bariér v okolí osob s omezením vlastní mobility
- dobudování sítě sociálních zařízení
- odstraňování bariér omezujících sociální začleňování
- vzdělávání pracovníků zařízení sociálních služeb

Strategický projekt:

Stabilizace a pokrytí kraje sítí pečovatelské služby

C. OCHRANA PŘÍRODNÍHO BOHATSTVÍ

Vysočina je a do budoucna musí být synonymem pro zdravé, čisté a přitažlivé životní prostředí. Nemůže být sporu o tom, že investice do infrastruktury životního prostředí a do ochrany přírody se vyplatí, neboť kvalita života se od kvality životního prostředí nesporně odvíjí. V prostoru Českomoravské vrchoviny je voda důležitou součástí životního prostředí člověka od té doby, co toto území obděl. Krajina Vysočiny taková, jakou má dnes podobu, byla utvářena po staletí. A to především ve vztahu ke svým přirozeným funkcím, které plnila a plní. Jednou z těchto funkcí je i akumulace vody, čili její zadržování v krajině, které má několik důvodů.

Jedním z důvodů je potřeba zajistit pro obyvatelstvo nejen Kraje Vysočina pitnou vodu. Existuje tedy enormní potřeba, svým významem přesahující rámec regionu, aby byla voda v kraji čistá a aby byl mechanismus její distribuce ke koncovému uživateli fungující.

Stejně jako vodu ke svému životu člověk potřebuje, musí se před ní, v poslední době čím dál častěji, chránit. Kraje Vysočina se vzhledem k jeho poloze týkají především povodně v důsledku tání v případě na sníh bohatých zim nebo bleskové záplavy, které vznikají v důsledku výskytu lokálních bouřek, což má za následek nemožnost jejich předpovědi.

Další významnou složkou krajiny Vysočina jsou lesy. Stejně jako voda tak i lesy mají v krajině svůj nezastupitelný význam. Na straně jedné je žádoucí, aby se podíl lesních porostů na výměře zvyšoval na úkor zemědělské půdy, která má v Kraji Vysočina nejvyšší zastoupení. Na druhé straně je třeba řešit nevhodnou strukturu dřevin v našich lesích, které jsou tak náchylnější k různým kalamitám. Venkov Vysočiny je pevně spjat nejen se zemědělskou výrobou ale i s dalšími zdroji obživy venkovského obyvatelstva, mezi něž patří i lesnictví a navazující dřevozpracující průmysl.

C.1 Voda jako důležitá složka krajiny Vysočiny

Jednou z rozhodujících složek životního prostředí je voda. Nemůže být řeč o zdravém a čistém životním prostředí, pokud krajinou protékají vodní toky negativně ovlivněné lidskou činností. Proto po roce 1989 byly do budování a modernizace kanalizací a čistíren odpadních vod investovány miliardy korun. Tyto nákladné investice byly i v Kraji Vysočina realizovány za výrazné podpory předstupních a strukturálních fondů EU. Přestože je odkanalizování obcí kraje na poměrně dobré úrovni, stále je třeba řešit stavebně-technický stav řady kanalizačních systémů. Investice by v následujících letech měly směřovat především do modernizace a rozšiřování stávajících kanalizačních sítí a čistíren odpadních vod tak, aby dosahovaly čistících efektů odpovídajících platným právním předpisům. Lokalizace nových čistíren odpadních vod by pak měla být navázána na významné zdroje znečištění, které se nachází v blízkosti vodních zdrojů. Speciální pozornost je třeba věnovat obcím v kraji, které jsou zdrojem znečištění o velikosti min. 500 ekvivalentních obyvatel, a územím, která vyžadují zvláštní ochranu podzemních nebo povrchových vod nebo ochranu přírody. Jedná se např. o ochranná pásma vodních zdrojů podzemních nebo povrchových vod, povodí vodárenských nádrží Švihov, Vír, Mostišť, Hubenov, Nová Říše, chráněnou oblast přirozené akumulace vod Žďárské vrchy, povodí řeky Svratky podle projektu Čisté povodí Svratky nebo chráněná území ochrany přírody (chráněné krajinné oblasti, lokality Nature 2000 apod.). Vzhledem k finanční náročnosti investic do vodohospodářské infrastruktury obcí není reálné, aby náklady nesly pouze obce a kraj. Role státu, popř. EU bude i nadále nezastupitelná.

Lidé se setkávají s vodou od narození, dostupnost kvalitní pitné vody je důležitá pro existenci lidské společnosti. Zásobování pitnou vodou je jednou ze základních služeb, které veřejný sektor pro obyvatelstvo zajišťuje. V Kraji Vysočina existuje dostatek zdrojů povrchových vod sloužících k zásobování pitnou vodou. Některé z nich mají nadregionální význam (zejména vodárenské nádrže Švihov a Vír). Rozdrobená sídelní struktura komplikuje další rozšiřování vodovodní sítě v kraji pro svoji nadprůměrnou investiční náročnost. Finanční prostředky je tak potřeba koncentrovat do rekonstrukce stávajících zastaralých rozvodných systémů v zájmu zabezpečení hygienické nezávadnosti pitné vody.

Akumulace povrchových vod neslouží jen k zásobování obyvatelstva pitnou vodou, ale také k hospodářskému využití. Budování a odbahňování rybníků, tak typické složky krajiny Vysočiny, je další možnou investicí do atraktivního životního prostředí Kraje Vysočina nemluvě o hospodářském prospěchu z těchto děl (rybolov). Hospodářský význam vody lze v kraji sledovat také v oblasti energetiky, kde je voda využívána jednak jako primární surovina ve vodních elektrárnách, ale také

jako chladicí kapalina v Jaderné elektrárně Dukovany. To však vyžaduje vhodnou kvalitu povrchové vody ve vodních tocích a vyrovnanost průtoků, za tím účelem je vhodné navrácet vodním tokům jejich přirozené funkce.

Klíčové aktivity:

- budování a rekonstrukce kanalizací a čistíren odpadních vod v obcích
- řešení technickým a hygienickým normám neodpovídajících systémů zásobování pitnou vodou
- podpora přírodě blízkých způsobů zadržování vody v krajině, protierozních opatření a revitalizace říčních systémů
- zkvalitňování ochrany obcí před povodněmi

Strategický projekt:

Zlepšení jakosti podzemních a povrchových vod v územích, které jsou v mimořádném zájmu ochrany vod

C.2 Efektivní hospodaření s lesy Vysočiny

Přestože Kraj Vysočina není vlastníkem lesních pozemků, jejichž rozloha tvoří přibližně 30 % území kraje, nelze tuto základní složku krajiny ve strategických materiálech kraje opomíjet. V Kraji Vysočina se nachází řada lokalit s cennými lesními společenstvy. Většina lesních porostů má v kraji hospodářské využití. Intenzita ekonomického využívání lesů na Vysočině musí být vyvážena péčí a obnovou lesních porostů.

V zájmu Kraje Vysočina je, aby ekonomický profit vyplývající z regionálního lesního hospodářství nebyl masově exportován za hranice kraje i státu a aby nedocházelo k paralýze menších podniků navazujícího dřevozpracujícího průmyslu v regionu v důsledku nedostatku dřevní hmoty, přestože je území kraje v rámci ČR jejím významným zdrojem. Právě malé a středně velké firmy dřevozpracujícího průmyslu jsou jedním ze stabilizujících faktorů venkova Kraje Vysočina. Tyto firmy jsou dnes ohroženy nejen v důsledku masivního exportu surového dřeva, ale i v důsledku přítomnosti velkých dřevozpracujících kolosů, jejichž pozice pro výkup dřeva je nesrovnatelná s možnostmi malých zpracovatelů dřeva. V rámci Kraje Vysočina by měla být pozornost věnována také úrovni zpracování dřeva, neboli podporovány by měly být subjekty s vyšším stupněm zpracování dřevní hmoty, které se nesoustředí pouze na prostou výrobu řeziva.

Funkcí moderního lesního hospodářství je kromě těžby dřeva, která musí být prováděna za použití vhodných a šetrných technologií, především obnova lesních porostů, udržování často vzácných ekosystémů a ochrana lesa jako jedné ze základních složek krajiny. Les plní, kromě hospodářské, řadu dalších funkcí - vodohospodářská, půdoochranná, krajinnotvorná, klimatická či rekreační. Současným trendem nejen v Kraji Vysočina, ale v celé ČR, je zalesňování ploch, které jsou jen stěží využitelné pro zemědělskou činnost.

Klíčové aktivity:

- spolupráce s největšími vlastníky lesů z veřejného sektoru na koncepci hospodaření v lesích na území kraje včetně způsobu nakládání s vytěženou dřevní hmotou
- podpora šetrného a udržitelného lesního hospodářství
- zvýšení stability lesních porostů a jejich obnova stanovištně vhodnými dřevinami
- rozvíjení mimoprodukčních funkcí lesa
- zalesňování ploch nevhodných pro zemědělskou výrobu

D. MODERNÍ INFRASTRUKTURA

Nároky společnosti na různé druhy dopravní a technické infrastruktury se v čase zvyšují. Každý samosprávný celek je povinen požadavky na rozvoj a modernizaci infrastruktury hodnotit a řešit minimálně ve dvou směrech uvažování. Prvním je mobilita, ať už jde o přesuny osob, zboží, materiálu, energie či dat. Druhým aspektem, na který je brán zřetel, je dopad na životní prostředí.

Silniční síť v Kraji Vysočina dominuje dle intenzity dopravy dálnice D1, která představuje páteř pozemní dopravy regionu. Dobré dopravní napojení na tuto osu území je jedním z předpokladů pozitivního rovnoměrného hospodářského rozvoje kraje, jež zamezí negativní polarizaci, tj. aby na ni měly napojení také vzdálenější regiony a především jejich střediska.

Kraj Vysočina má v majetku část regionální silniční sítě, kterou tvoří silniční komunikace II. a III. třídy. Hustota sítě silnic II. a III. třídy je poměrně vysoká, což je dáno roztržitou sídelní strukturou. Není v ekonomických silách Kraje Vysočina věnovat všem komunikacím v jeho vlastnictví stejnou péči. Bylo tedy nutné definovat hierarchicky nadřazenou síť silnic v kraji, která nese název Páteřní silniční síť Kraje Vysočina. Strategické projekty by měly být zaměřené především na tuto síť.

Zatímco investice do silniční infrastruktury jsou z hlediska dopadů na životní prostředí přinejmenším vždy poměrně velmi diskutované, pozitivní environmentální přínos dopravy železniční lze jen těžko zpochybnit. O rozvoji dopravy po železnici v Kraji Vysočina, ať už se jedná o přepravu zboží, materiálu či osob, dojde pouze za předpokladu modernizace tratí (navýšení kapacity, elektrifikace) a železničních uzlů. Železnice se stane pro osobní dopravu atraktivnější také pouze za předpokladu, že dojde ke zlepšení přepravních podmínek.

Energetická odvětví byla, jsou a budou prioritními pro rozvoj kteréhokoli vyspělého státu. Zabezpečení maximální energetické nezávislosti a spolehlivých a maximálně diverzifikovaných dodávek energetických médií patří k nejdůležitějším strategickým cílům ČR, definovaným ve Státní energetické koncepci ČR. K těmto cílům samozřejmě patří i maximalizace energetických úspor. Postavení Kraje Vysočina v rámci ČR díky přítomnosti největšího zdroje výroby elektřiny ve státě je významné. Kraj Vysočina by měl tento fakt využít a usilovat o další rozvoj energetického uzlu Dukovany-Dalešice. Potřeba diverzifikace energetických zdrojů znamená zvažovat také využití pro Vysočinu vhodných obnovitelných zdrojů energie

Jedním z možných energetických zdrojů je také odpad. Jeho spalováním se jej lze elegantně zbavit a přitom jej efektivně využít pro výrobu elektřiny a tepla. S ohledem na kvalitu ovzduší však musí být zajištěno, aby předtím, než se odpad dostane do spalovny, prošel procesem třídění a spalována byla až ta poslední neseparovaná složka odpadu. To vyžaduje nastavení funkčního systému nakládání s odpady.

Mezi různými druhy technické infrastruktury nabývá v čase na významu ICT infrastruktura. Šíření vysokorychlostního přenosu dat je důležité pro budoucnost fungování veřejné správy. V zájmu Kraje Vysočina je také zvyšování podílu domácností napojených na broadbandové sítě.

D.1 Kvalitní regionální silniční síť

Prostor Českomoravské vrchoviny je z hlediska dopravních linií prostorem tranzitním. To je důsledkem kombinace několika faktorů předurčující prostorů Kraje Vysočina jeho funkci. Centrální poloha regionu v rámci státu napovídá, že územím kraje povedou důležité silniční spojnice nadregionálního významu, mezi nimiž má jednoznačně nejvýznamnější postavení dálnice D1 spojující dvě nejvýznamnější aglomerace v ČR – pražskou a brněnskou. To, že je Kraj Vysočina tranzitním územím, je dáno nízkou hustotou zalidnění, rozdrobenou sídelní strukturou i nepřítomností populačně významné aglomerace.

Dálnice, všechny silnice I. třídy v Kraji Vysočina a vybrané silnice II. a III. třídy tvoří tzv. Páteřní silniční síť Kraje Vysočina, která může tvořit jedno z východisek pro definování prioritních projektů, řešících investice do silnic v majetku Kraje Vysočina, jimiž jsou silnice druhé a třetí třídy. Dalším hlediskem musí být sídelní struktura Kraje Vysočina, které dominuje pětice okresních měst, a to nejen populační velikostí, ale i pracovní a obslužnou funkcí. První otázka tedy zní, jakou kvalitu má napojení těchto nejvýznamnějších regionálních center na dálnici D1, popřípadě kapacitně nejlépe vybavené silnice I. třídy.

Samotné centrum kraje leží v blízkosti dálnice, napojení v podobě čtyřproudého úseku silnice I. třídy č. 38 však nelze považovat za dostatečné. Lepší dostupnosti jihlavské průmyslové zóny by prospělo vybudování dalšího dálničního sjezdu u obce Měšín (křížení D1 a silnice II. třídy č. 352). Dostatečně kapacitní napojení na významné dopravní tahy je velmi důležité pro fungování i ostatních průmyslových zón v kraji.

Pelhřimov stejně jako Havlíčkův Brod je z D1 dostupný po dostatečně kapacitních komunikacích I. třídy č. 34 a č. 38. To ovšem nelze říci o druhém největším městě kraje. Třebíč a jeho průmyslovou zónu spojuje s dálnicí silnice II. třídy č. 360, která se před vznikem kraje rozhodně nevyznačovala potřebnými parametry (nedostatečná šířka, špatný technický stav, komplikovaný průchod obcemi, nevyhovující železniční přejezdy). Kraj Vysočina od svého vzniku investoval stovky milionů korun do obchvatů obcí a rekonstrukce silnice II/360 mezi Třebíčí a Velkým Meziříčím s využitím dotací jak Státního fondu dopravní infrastruktury, tak ROP NUTS II Jihovýchod. Přesto ještě chybí realizovat významné stavby na této trase, přičemž aktuálně se jedná především o obchvat Pocoucova. Kapacitně nedostatečné napojení Třebíče na dálnici D1 označují také podnikatelské subjekty za překážku rozvoje podnikání v jihovýchodní části Kraje Vysočina. Velký význam je rovněž kladen na další modernizaci silnice mezi dvěma největšími městy v kraji. Rozšíření silnice a realizace obchvatů sídel na silnici II/405 mezi Třebíčí a Jihlavou představuje natolik finančně náročný investiční záměr, který patrně nebude možné reálně dotáhnout do konce v časovém termínu kratším než 10 let.

Čtvrté největší středisko Kraje Vysočina, Žďár nad Sázavou, je směrem na Brno spojeno s dálnicí D1 prostřednictvím silnice I/37. Ač jde o silnici první třídy, nejde o komfortní propojení. Komunikace prochází řadou menších i větších obcí a perspektiva, že budou postaveny jejich obchvaty, je v nedohlednu. Kraj započal s modernizací vlastní komunikace II/353 v úseku Žďár nad Sázavou – Velký Beranov – Jihlava, která je významná nejen z pohledu napojení okresního města na dálnici. Komunikace rovněž propojuje Jihlavu a Žďár nad Sázavou a zajišťuje také propojení krajského města a severu žďárského okresu zahrnující Nové Město na Moravě a Bystřici nad Pernštejnem.

Centra řady měst v Kraji Vysočina jsou přetížena tranzitní dopravou. Je proto namístě výstavba či dobudování obchvatů těchto měst, které by měly zásadní pozitivní vliv na řešení opakujících se komplikovaných situací z hlediska dopravní propustnosti. Nově vybudované obchvaty se navíc pozitivně projeví ve snížení hlukové zátěže a udržení kvality ovzduší v sídlech.

Kraj Vysočina je administrativně rozdělen na 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností, přičemž střediskem pěti z nich jsou okresní města. Nižší populační velikostí a pracovním a obslužným významem je charakterizována řada mikroregionálních center, mezi něž náleží zbývajících 10 sídel správních obvodů obcí s rozšířenou působností a několik dalších menších měst. Pro tato menší střediska je důležité napojení na koncentrace pracovních příležitostí a služeb, která samy nemohou nabídnout. Důležitým vodítkem je i intenzita dopravy, která jednoznačně identifikuje nejdůležitější spojnice mezi okresními městy a centry nižší úrovně. Podle počtu automobilů, které po těchto spojnicích denně projíždí, mohla být identifikována tato propojení:
II/360: Moravské Budějovice – Jaroměřice nad Rokytnou – Třebíč
II/150: hranice Kraje Vysočina – Ledec nad Sázavou – Světlá nad Sázavou – Havlíčkův Brod
II/406: Telč – Třešť – Jihlava (částečně též po II/602)

Velmi vytíženým je i úsek silnice II/345, který spojuje dvě významné koncentrace pracovních míst na severu havlíčkobrodského okresu – Chotěboř a Ždírec nad Doubravou. Posledním střediskem SO ORP, které trpí nedostatečným napojením na nadregionální silniční síť, je Pacov. Krátký úsek silnice II/128 mezi Pacovem a silnicí I. třídy č. 19 nevykazuje vysokou míru zatížení automobilovou dopravou, přesto je třeba mu věnovat zvýšenou pozornost z hlediska hospodářského rozvoje Pacovska jako marginálního regionu v rámci kraje.

Jak již bylo uvedeno výše, Krajem Vysočina prochází dálnice D1, která představuje nejvytíženější komunikaci státu. Oblast Českomoravské vrchoviny je ovšem charakteristická z hlediska dopravy komplikovanými klimatickými podmínkami, které především v zimním období zapříčiňují kolaps významné dopravní tepny. Ten nemusí být vždy způsoben jen rozmarným počasím. Nezřídka zde dochází k závažným dopravním nehodám, do budoucna jsou Ředitelstvím silnic a dálnic plánovány významné rekonstrukce povrchu D1. Existuje tak řada relevantních důvodů pro to, aby byly souběžně s dálnicí vedeny dostatečně kapacitní komunikace, které mohou tvořit objízdňé trasy v případech, kdy je třeba D1 v některém směru uzavřít. Funkci objízdňé trasy tvoří silnice II/602 hranice kraje – Velká Bíteš –

Velké Meziříčí – Jihlava – Pelhřimov a silnice II/112 Pelhřimov – Vlašim. Úsek II/602 mezi Jihlavou a Pelhřimovem tvoří zároveň významnou spojnici mezi krajským městem a nejmenším z okresních měst.

Klíčové aktivity:

- zkvalitnění silniční sítě v regionu se zacílením na Pátevní silniční síť Kraje Vysočina (zkvalitnění napojení nejvýznamnějších regionálních center na dálnici D1 a spojení menších mikroregionálních středisek s nadřazenými regionálními centry koncentrujícími pracovní příležitosti a služby)
- zvyšování kapacity objízdných tras dálnice D1

Strategický projekt:

Modernizace komunikací pátevní silniční sítě v majetku kraje
Modernizace komunikací pátevní silniční sítě v majetku státu

D.2 Modernizace železnice a zkvalitnění přepravy osob na železnici

Z krajské úrovně jsou podmínky pro řešení problematiky železniční dopravy do značné míry ovlivněny tím, že jednotlivé železniční tratě a navazující infrastruktura nejsou ve vlastnictví Kraje Vysočina. Role kraje je ve vztahu k modernizaci železniční sítě velmi omezená. Nicméně je jednoznačně v zájmu kraje, aby se stavebně technický stav železničních tratí na území kraje zlepšoval.

V rámci ČR je vedení nejvýznamnějších tratí, které tvoří I. – IV. koridor, do značné míry odlišné od nejdůležitějších dálničních a silničních tepen. Krajem Vysočina neprochází ani jeden ze čtyř železničních koridorů, a tak je území Českomoravské vrchoviny do jisté míry v periferní poloze vůči nejdůležitějším železničním liniím v ČR. Přesto lze v kraji identifikovat železniční tratě, které svým významem přesahují rámec regionu. Jde především o dvoukolejně elektrifikované spojení Kolína, Havlíčkova Brodu, Žďáru nad Sázavou a Brna. Žádná jiná trať v kraji nemá dvoukolejně vedení. Elektrifikována je ještě trať č. 225 z Veselí nad Lužnicí přes Jindřichův Hradec, Jihlavu do Havlíčkova Brodu. Vzhledem k tomu, že je tato trať využívána pro rychlíkové spojení z Plzně, resp. Českých Budějovic do Brna, je třeba konstatovat, že je třeba usilovat o elektrifikaci tratě z Jihlavy přes Třebíč do Brna. Tím by došlo k významnému kvalitativnímu posunu v západovýchodním propojení železniční dopravou a k vylepšení dopravní dostupnosti druhého největšího města regionu – Třebíče, která leží v poněkud periferní poloze vůči hlavním silničním a železničním trasám.

Konkurenceschopnější železniční doprava je podmíněna nejen stavebně technickým stavem železniční sítě, ale i technickým stavem související infrastruktury (stanice, zastávky aj.).

Velmi efektivně může Kraj Vysočina uplatňovat svoje priority v železniční přepravě osob, protože ta je ve značné míře hrazena z krajského rozpočtu. Výsledkem spolupráce s odpovědnými organizacemi a orgány státní správy by měly být aktivity vedoucí především ke zvýšení rychlosti a bezpečnosti provozu, ke zlepšení kultury cestování a spojení s ostatními regiony. Technické zastarávání vozového parku, kterým je osobní doprava po železnici realizována, je dlouhodobě jednou z největších výzev pro krajské orgány, které může v rámci železniční dopravy efektivně čelit. Jedině obnovou vozového parku lze docílit vyšší konkurenceschopnosti železniční dopravy. Cílem je zvyšování podílu přepravy osob po železnici na úkor individuální automobilové dopravy a tím k omezení negativních faktorů ovlivňujících životní prostředí Kraje Vysočina. Dalším pozitivním efektem může být zvyšování atraktivity regionu z hlediska rozvoje cestovního ruchu.

Klíčové aktivity:

- modernizace železničních tratí a uzlů včetně související technické infrastruktury
- obnova vozového parku v rámci regionální přepravy osob po železnici

Strategický projekt:

Modernizace železničních tratí v Kraji Vysočina
Rekonstrukce a modernizace železničních uzlů a stanic

D.3 Zavádění vhodných energetických zdrojů a úspory energie

Kraj Vysočina zaujímá v roční výrobě elektrické energie v mezikrajském porovnání druhé místo za Ústeckým krajem. Téměř 100 % výroby elektřiny v kraji připadá na Jadernou elektrárnu Dukovany.

V souvislosti se zabezpečením energetických potřeb státu a jeho obyvatel uvažuje Státní energetická koncepce ČR, jejíž poslední návrh aktualizace je pořizován v průběhu roku 2011 s výhledem do roku 2060, se zvýšením kapacit výroby elektrické energie z jaderných zdrojů na více než 70 % z celkové výroby elektřiny. Konkrétně připadají v úvahu dvě varianty, přičemž obě mohou být v příštích čtyřiceti letech realizovány. Nejdále postoupila příprava dostavby Jaderné elektrárny Temelín, která měla mít podle původních předpokladů čtyři bloky místo současných dvou. Vlastník elektrárny, ČEZ, a.s., již požádal Ministerstvo životního prostředí ČR o stanovisko k záměru rozšíření Jaderné elektrárny Temelín z hlediska jeho vlivu na životní prostředí (proces EIA). Zároveň vypsál výběrové řízení na dodavatele stavby.

Zadání se ovšem netýká pouze dostavby temelínské elektrárny, nýbrž i rozšíření Jaderné elektrárny Dukovany. Rozšíření by mělo podle současných předpokladů spočívat ve stavbě 1 – 2 nových bloků, což představuje zvýšení instalovaného výkonu o 1 000 – 2 000 tis. MWe. Současně je počítáno s tím, že ČEZ, a.s. bude žádat Státní úřad pro jadernou bezpečnost o prodloužení životnosti současných čtyř dukovanských bloků.

Otázka tedy zní. Jaká by měla být role Kraje Vysočina v podpoře rozvoje výroby elektřiny z jaderných zdrojů. Vzhledem k technologické a investiční náročnosti celé akce určitě ne klíčová. Kraj ovšem může vytvářet podpůrné politické prostředí k rozvoji jaderné energetiky v území. Oporu má i v obcích, které jsou členy svazku Energoregion 2020. Jejich zastupitelstva jednoznačně deklarovala souhlas s výstavbou dalších bloků v regionu. Tento přístup je ve značné míře odlišný od proklamací představitelů Jihočeského kraje, kteří svůj kladný postoj k dostavbě temelínské elektrárny podmiňují s alokací státních investic do dopravní infrastruktury v jejich regionu.

V souvislosti s prodloužením životnosti a rozšiřováním jaderné elektrárny je třeba myslet na obnovu obslužného personálu. V Třebíči byl na Střední průmyslové škole ve spolupráci Kraje Vysočina a ČEZ, a.s. založen nový učební obor pro energetiky, jehož absolventi najdou mj. uplatnění v Jaderné elektrárně Dukovany. Tato aktivita by měla být nadále podporována a rozšiřována nejen o elektroenergetické a elektrotechnické obory, nýbrž i o strojírenské obory včetně učňovských (svářeči, zámečníci).

Energetika by v Kraji Vysočina neměla být omezena pouze na přítomnost jaderné elektrárny. Ukázalo se totiž, že velmi stabilní vzhledem k ekonomickým cyklům a krizím, jako byla ta poslední, jsou firmy působící v elektro-energetickém odvětví.

V poslední době velmi diskutovaným tématem je energetické využívání odpadů. V Kraji Vysočina byly uvažovány dvě lokality, kde by mohlo zařízení na energetické využití odpadu stát. Zpracovatelé Územní energetické koncepce Kraje Vysočina navrhli, že může být lokalizováno buď přímo v krajském městě, nebo ve Žďáře nad Sázavou, kde by mohla být spalovna spojena se zdrojem výroby elektřiny v sousedství hutnického podniku ŽĎAS, a.s. V další fázi přípravy projektu byla jako lepší varianta umístění, i díky centrální poloze v kraji, vybrána Jihlava, kde jsou hodnoceny čtyři možné lokality.

Zákon 180/2005, Sb., o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie zapříčinil velký zájem o výstavbu zdrojů elektrické energie z alternativních energetických zdrojů, neboť realizace projektů z této branže zaručuje investorům vysoké marže. Díky tomu byla i v Kraji Vysočina vystavěna řada výroben elektřiny na bázi využívání obnovitelných zdrojů energie. Mezi nimi i větrné a fotovoltaické elektrárny. Ty poměrně výrazně narušují krajinný ráz Vysočiny. Jejich značná nevýhoda spočívá také v zatížení přenosové soustavy v případech, kdy náhle díky přírodním faktorům, na kterých je produkce elektřiny z těchto zdrojů závislá, přestanou dodávat elektrickou energii do sítě. Také společnost ČEPS, a.s., jež provozuje páteřní přenosovou soustavu ČR, na nebezpečí masové výstavby a následného připojení do přenosové sítě větrných a fotovoltaických elektráren upozorňuje.

Podle Územní energetické koncepce Kraje Vysočina má z obnovitelných zdrojů na Vysočině největší potenciál biomasa. A to především pro výrobu tepla nebo kombinovanou výrobu elektrické energie a tepla. V Kraji Vysočina již takové zdroje výroby existují (např. v Bystřici nad Pernštejnem). Často je využívána kombinace spalování fosilních zdrojů a biomasy (např. v Třebíči). Zavádění biomasy do

výroby tepla má i strategický význam, neboť je tento energetický zdroj dostupný přímo v regionu. Na rozdíl od fosilních zdrojů, zejména zemního plynu, který je importován, a jehož dodávky mohou být z politických důvodů na dlouhou dobu přerušeny. Je důležité dbát na to, aby se u biomasy jednalo o druhotnou (přebytkovou) surovinu, neměla by se zde využívat primární lesnická či zemědělská produkce. Náhradou fosilních paliv by došlo nejen k šetření zdrojů neobnovitelných surovin využitelných v průmyslu, částečně ke zlepšení stavu ovzduší, ale také k vytvoření řady pracovních příležitostí.

Organický materiál a biologický odpad je zdrojem pro výrobu bioplynu, který je stále častěji využíván k výrobě elektrické energie a tepla. Takto využitá biomasa ze zemědělské produkce může být výrazným doplňkovým zdrojem příjmů prvovýrobce v Kraji Vysočina. Není však vhodné již zemědělskou prvovýrobu zaměřit na produkci energetických plodin, v bioplynových stanicích by přednostně měl být využit odpad ze zemědělské činnosti nebo například odpad vzniklý při údržbě městské a obecní zeleně. V současnosti již v regionu funguje několik bioplynových stanic, přičemž v kraji má také sídlo jeden z výrobců těchto zařízení.

Stejně jako náhrada fosilních zdrojů energie za jaderné a alternativní energetické zdroje jsou důležité úspory energie. Kraj Vysočina a jeho příspěvkové organizace jsou vlastníkem řady budov, ve kterých lze dle energetických auditů uspořít především výdaje na tepelnou energii.

Klíčové aktivity:

- politická podpora směřovaná k rozšíření a prodloužení životnosti Jaderné elektrárny Dukovany
- rozvíjení energetických oborů v sekundárním vzdělávání
- obecná podpora energetických odvětví
- zvážení výstavby energetické jednotky na energetické využití odpadu
- podpora pro Vysočinu vhodných alternativních energetických zdrojů (např. odpadní biomasa)
- zavádění kogenerace, tj. zdrojů společné výroby tepla a elektrické energie
- zavádění a zvyšování úspor energie

D.4 Promyšlené řešení odpadů

Vznik odpadů je nedílnou součástí fungování moderní společnosti. Je úkolem civilizované kulturní společnosti řešit efektivní nakládání s odpady tak, aby jimi nebylo znečišťováno životní prostředí. Předpokladem je provázání řady opatření v celém systému předcházení vzniku a nakládání s odpady. Tento předpoklad bude naplněn pouze za podmínky úzké spolupráce veřejné správy s původci odpadů a podnikateli v odpadovém hospodářství, přičemž nesmí být podceňováno ani zapojení široké veřejnosti.

Kraj Vysočina si uvědomuje nutnost komplexního řešení odpadového hospodářství na jedné straně a potenciálu, který v sobě odpad skrývá, na straně druhé. Proto bylo rozhodnuto o zahájení prací na konceptu Integrovaného systému nakládání s odpady v Kraji Vysočina (ISNOV). Úkolem ISNOV je účelné a efektivní řešení předcházení vzniku odpadů, třídění odpadů, materiálové využití odpadů, nakládání s biologicky rozložitelnými odpady a energetické využití jinak nezpracovatelného komunálního odpadu. Kraj Vysočina má v konceptu ISNOV především koordinační roli a plní tedy pozici prostředníka mezi jednotlivými aktéry zapojenými do projektu.

Klíčové aktivity:

- oddělený sběr využitelných složek odpadu a zpětný odběr elektrovýrobků
- materiálové a energetické využívání odpadů

Strategický projekt:

Integrovaný systém nakládání s odpady v Kraji Vysočina (ISNOV)

D.5 Šíření ICT infrastruktury

Moderní společnost je společností informační, kdy se nároky na transport dat dynamicky zvyšují. Rychlost šíření informací a dat je jednoznačně dána parametry sítí, kterými jsou procesy přenosu dat realizovány. V současnosti umožňují rychlé a velké objemy přenášet různé typy broadbandových sítí, které mj. uživatelům zajišťují přístup k vysokorychlostnímu internetu. Je dlouhodobým záměrem Kraje Vysočina broadbandové sítě budovat (zejména optické sítě), aby na ně byl napojen nejen maximální počet institucí veřejné správy, ale aby mohla vysokorychlostní internet využívat široká veřejnost. Cílem tedy jinými slovy je, aby byl k vysokorychlostnímu internetu připojen maximální počet uživatelů.

Záměrem Kraje Vysočina je dobudování optické sítě (ROWANet), která bude sloužit výhradně veřejnému sektoru. V zájmu zefektivnění fungování veřejného sektoru v regionu by tak měly být propojeny krajský úřad, příspěvkové organizace kraje, obce a jejich příspěvkové organizace, státní instituce s krajskou působností nevyjímaje.

V některých marginálních regionech Kraje Vysočina je nabídka využívání broadbandových sítí nulová či omezená. Důvodem je nízká koncentrace potenciálních zákazníků, a to vlivem vysokých investičních nákladů. V zájmu co nejširšího využívání vysokorychlostního internetu budou realizovány projekty založené na principu veřejné investice a otevřeného přístupu komerčního sektoru k těmto sítím. Jedná se o tzv. FTTX sítě pro domácnosti a firmy.

Klíčové aktivity:

- vybudování ICT infrastruktury veřejné správy (optické sítě)
- budování infrastruktury otevřených FTTX sítí pro domácnosti a firmy

Strategický projekt:

ROWANet – 3. etapa

E. KONKURENCESCHOPNÁ EKONOMIKA

Ekonomika Kraje Vysočina se nevyznačuje ve srovnání se sousedními regiony výrazným inovačním potenciálem. Pokud v regionu umístí svůj závod zahraniční investor s technologicky velmi pokročilou produkcí, v kraji zpravidla nenalézá výzkumnou nebo vývojovou oporu danou podpůrnými institucemi a lidským kapitálem. To ovšem ještě neznamená, že hospodářství Kraje Vysočina nemůže být konkurenceschopné.

Stabilitu do území totiž nepřináší zahraniční investice do velkých montoven, které zde nejsou zakořeněné. Faktor ekonomické stability regionu se odvíjí od sektoru malých a středních podniků, jejichž geneze je spojena s regionem jejich vzniku a místních lidských zdrojů.

Oporou ekonomického růstu regionů jsou většinou lidé s vysokoškolským vzděláním. Ovšem i regionální vysokoškolské instituce s odpovídajícím zázemím musí respektovat regionální potřeby trhu práce a nabízet především ty obory, ve kterých absolventi najdou uplatnění přímo v regionu, aby nemuseli za prací cestovat nebo se stěhovat do sousedních krajů.

I veřejné instituce musí svojí kvalitou, rychlostí a efektivitou práce reflektovat na potřeby subjektů, které veřejné služby využívají. V rámci procesů elektronické komunikace však musí být zajištěno maximální zabezpečení elektronického přenosu dat.

Kvalitní nabídka služeb v cestovním ruchu má do budoucna velký potenciál podpořit koncept úspěšného a konkurenceschopného Kraje Vysočina. Česká republika je pro zahraniční návštěvníky celkově poměrně atraktivním regionem. Bohužel Kraj Vysočina patří k těm méně atraktivním regionům a spíše než zahraniční klientelou je navštěvován domácími návštěvníky. Přitom předpoklady pro rozvoj turismu zde existují – kulturně historické i přírodní. Je ovšem zapotřebí je doplňovat vhodnými službami a atraktivitami.

E.1 Malé a střední podniky jako páteř regionální ekonomiky

Kraj Vysočina byl poměrně úspěšný v transformačním období v přitahování zahraničních investic. Důvodem byla především výborná dopravní dostupnost, neboť územím kraje prochází dálnice D1. Právě v bezprostřední blízkosti této komunikace byly vybudovány nejuspěšnější průmyslové zóny a lokalizovány nejvýznamnější zahraniční investice, a to především v Jihlavě. Dalšími faktory přílivu investorů byla krom investičních pobídek vlád přítomnost relativně kvalifikované a levné pracovní síly. Tuto výhodu však Česká republika i Kraj Vysočina v čase ztrácí. Proto se již řada výrobních provozů přesunula z ČR do méně vyspělých zemí Evropy i Asie, protože zahraniční investice směřovaly především do výroby, které nevyžadují vysoké nároky na kvalifikaci pracovníků. Není tedy perspektivní bojovat o umístění nových zahraničních investic za každou cenu. Důležité je, aby se dařilo udržet největší investice do průmyslových provozů v kraji, které přinesly v uplynulém období tisíce nových pracovních míst.

Transformace ekonomiky po roce 1989 měla mj. poměrně významné dopady na trh práce, a tak mělo ve své době lákání zahraničních investorů význam, neboť vytvářeli nová pracovní místa, která nahrazovala jejich úbytek především v zemědělství a v tradičních velkých průmyslových podnicích. V průběhu transformačního období však v Kraji Vysočina vznikaly také nové malé a středně velké firmy, jejichž majiteli jsou většinou lidé svázaní s regionem minimálně místem svého bydliště, častokrát i dalšími vazbami. Šetření mezi nejvýznamnějšími zaměstnavateli v rámci zpracování Regionální inovační strategie Kraje Vysočina ukázalo, že řada firem v Kraji Vysočina vznikala od garážové výroby, přičemž dnes se jedná o podniky s desítkami a v některých případech i stovkami zaměstnanců. Takové případy mohou být považovány za příklad endogenního faktoru regionálního rozvoje, který má nejvyšší hodnotu. Proto by páteř ekonomiky regionu měly tvořit především malé (do 50 zaměstnanců) a středně velké (do 250 zaměstnanců) firmy zakořeněné v regionu a do nich by měla být směřována podpora, zaměřená na implementaci nejnovějších technologií a investice do moderního strojního vybavení.

Na základě závěrů Regionální inovační strategie (RIS) Kraje Vysočina vyplývá, že kraj patří svou inovační výkonností v podnikovém sektoru k těm nejméně rozvinutým v ČR. Nicméně na základě terénního šetření ve firmách a srovnání některých ukazatelů vyplývá, že určitý omezený počet inovačních podniků v Kraji Vysočina má slušný inovační potenciál a tím pádem i potenciál dalšího ekonomického růstu. Na regionální úrovni je vhodné podporovat specializaci výzkumných, výrobních a

dalších navazujících aktivit za účelem zvyšování mezinárodní konkurenceschopnosti regionů prostřednictvím zvyšování přidané hodnoty produkce, a to zejména pomocí nových inovativních výrobků, služeb a technologií, případně výrazným zdokonalováním produktů stávajících. Vzhledem ke zmíněné potřebě specializace jsou jednotlivé aktivity RIS Kraje Vysočina zaměřeny na podporu výzkumných, vývojových a inovačních procesů zejména v těchto odvětvích: kovodělný průmysl a strojírenství, dřevozpracující průmysl, potravinářský průmysl a zemědělství, automobilový průmysl, IT a průmyslová automatizace.

Významný přísun technologií do regionu souvisel s výstavbou Jaderné elektrárny Dukovany, což bylo doprovázeno i imigrací velmi kvalifikované pracovní síly na Třebíčsko. Na této bázi a také díky vyčlenění řady činností z dukovanské elektrárny do dceřiných firem ČEZ i mimo ČEZ existuje v Třebíči a jejím okolí řada subjektů z elektro energetického a elektro strojírenského odvětví, které se dokáží svojí specializovanou výrobou prosadit na náročných konkurenčních trzích. Zde je tedy možné také hledat inovační potenciál, založený na poměrně velmi kvalifikované pracovní síle. Tito kvalifikovaní zaměstnanci většinou ve středním věku však bohužel nemají mnoho následovníků z mladší generace, což je podrobněji popsáno v opatření zabývajícím se vzděláváním.

Do Kraje Vysočina jsou importovány moderní technologie prostřednictvím společností, které se zabývají výrobou komponent pro automobilový průmysl a většinou postavily závody na zelené louce. S těmito technologiemi se téměř výhradně setkávají dělníci až ve fázi sériové výroby. Vývojová pracoviště jsou lokalizována mimo Kraj Vysočina a často i mimo ČR. Avšak například největší zaměstnavatel v Kraji Vysočina společnost Bosch Diesel měla zájem na lokalizaci vývojového centra v Jihlavě. Musela ovšem odstoupit od svého záměru z důvodu značné absence osob s žádaným technickým vzděláním. Proto byla firma nucena lokalizovat vývojové centrum do německého Abstattu.

V Kraji Vysočina sídlí Vysoká škola polytechnická Jihlava, která svým studentům zatím umožňuje dosáhnout pouze titulu bakalář. V Jihlavě chybí navazující magisterské studium a více vysokoškolských oborů technického směru, protože právě po absolventech takových škol, které tyto obory nabízí, je v regionu u nejdůležitějších průmyslových zaměstnavatelů poptávka. Jediná veřejná vysoká škola se sídlem v kraji potřebuje modernizovat vědecko-informační zázemí, jakým je například výukové centrum či nová akademická knihovna, což by umožnilo VŠPJ lépe fungovat. Rozvoji vysokého školství v Kraji Vysočina může napomoci také plánovaná výstavba nové budovy Krajské knihovny Vysočiny, která sídlí v Havlíčkově Brodě.

Investice do rozvoje technického zázemí, vybavení a služeb krajské knihovny včetně výstavby nové budovy Krajské knihovny Vysočiny představuje jeden ze strategických záměrů Kraje Vysočina.

Pro další rozvoj VŠPJ jsou vedle investic do zázemí zásadní i investice do lidského kapitálu. Je třeba podporovat rozvoj lidských zdrojů na VŠPJ (případně dalších vysokoškolských pracovišť) či podporovat příchod dalších významných vysokoškolských odborníků či výzkumných pracovníků do Kraje Vysočina.

Kraj Vysočina disponuje velmi slabou základnou výzkumu a vývoje. Vysoce kvalifikovaná výzkumná a vývojová pracoviště jsou koncentrována v největších aglomeracích České republiky. Otázkou je, zda je vůbec účelné a reálné klást si vysoké cíle v této oblasti. Kraj Vysočina může spíše svoji konkurenceschopnost založit na tom, v čem je silný a co je pro něj typické. V Kraji Vysočina existuje celá řada společností s vysokým podílem exportu, které jsou schopny obstát i v mezinárodní konkurenci. Jejich největší kapitál je obsažen v dovednostech dělníků ve výrobě, která není zpravidla sériová, nýbrž se jedná o kusové zakázky vyznačujících se odborným řemeslným zpracováním. Bohužel lidský kapitál těchto firem se v čase vyčerpává, přičemž jeho obnova je narušena nevhodnou strukturou současných absolventů středních škol v kraji.

Klíčové aktivity:

- podpora malých a středně velkých podniků
- vytvoření platformy pro komunikaci mezi Krajem Vysočina a podnikatelskými subjekty v kraji za účelem řešení aktuálních potřeb a problémů podnikatelského sektoru (na bázi hospodářských komor, klastrů apod.)
- rozvoj inovační infrastruktury na území Kraje Vysočina a na podporu s ní souvisejícího využívání výsledků výzkumu a vývoje v podobě nových inovativních výrobků, služeb a technologií v podnikovém sektoru

- zkvalitnění terciárního vzdělávání a jeho zaměření na technické obory
- výstavba budovy Krajské knihovny Vysočiny a investice do jejího technického zázemí, vybavení a služeb
- zvyšování kvalifikace a odborných kompetencí lidských zdrojů s ohledem na potřeby trhu práce a systém středních škol v kraji

Strategický projekt:

Kampus VŠPJ – odborné učebny a laboratoře
Výstavba nové budovy Krajské knihovny Vysočiny

E.2 Podpora elektronických služeb a elektronické bezpečnosti

Efektivní fungování veřejné správy nezávisí pouze na vybudování patřičně kapacitní ICT infrastruktury. To je pouze první krok. Je rovněž potřeba vytvořit prostředí pro elektronickou komunikaci občanů s institucemi veřejné správy a zároveň nastavit mechanismus standardní elektronické bezpečnosti.

eGovernment představuje základní rámec pro elektronizaci služeb veřejné správy. Záměrem zavádění principů eGovernmentu je vyšší efektivita fungování veřejné správy. V neposlední řadě bude mít šíření eGovernmentu pozitivní dopady na transparentnost úkonů veřejné správy. Uživatelsky je nesporná výhoda eGovernmentu v jednoduchém a pohodlném přístupu ke službám veřejné správy. V současnosti se jeví jako lákavé využívání tzv. open source aplikací neboli volně dostupného softwaru v rámci zavádění principů eGovernmentu.

K začlenění ohrožených sociálních skupin obyvatelstva neboli osob ohrožených sociálním vyloučením do majoritní společnosti mají přispět projekty, jejichž cílem je podpora komunitních elektronických služeb. Jde tedy o projekty zaměřené na budování elektronických služeb komunit a sociálních skupin v zájmu zlepšení přístupu marginalizovaných skupin obyvatelstva k veřejným službám a moderním technologiím.

Racionalizaci vnitřních procesů a úsporu veřejných finančních prostředků mohou zajistit elektronické služby zaváděné do segmentů, které přímo či nepřímo souvisí s činností veřejné správy. Jde zejména o elektronizaci zdravotnictví (eHealth), služeb pro podnikatele (eBusiness), služeb v oblasti kultury (eCulture), služeb turistického ruchu (eTourism) aj. Speciální skupinu projektů tvoří ty, jež jsou zaměřeny na elektronickou bezpečnost (eBezpečnost).

Klíčové aktivity:

- zavádění principů eGovernmentu
- realizace projektů zaměřených na komunitní elektronické služby
- rozvoj sektorových elektronických služeb
- podpora projektů zacílených na elektronickou bezpečnost

Strategický projekt:

Prevence elektronické kriminality

E.3 Využití potenciálu pro rozvoj cestovního ruchu

Poloha v centru České republiky, dobrá dopravní dostupnost regionu a hlavně přírodní, historické a kulturní bohatství Vysočiny naznačují velké možnosti pro rozvoj cestovního ruchu v kraji.

Vysoká koncentrace památek, z nichž tři jsou zařazeny na seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO, může být jedním z impulzů růstu významu doposud ne příliš rozvinutého cestovního ruchu v Kraji Vysočina. Nelze ovšem spoléhat na samotnou existenci památek, třebaže se pyšní mezinárodním označením. Památky UNESCO samotné nemohou být základním kamenem cestovního ruchu v kraji, nýbrž jen jedním z mnoha dalších atraktivit regionu, které v kraji už buď existují, nebo mohou být v budoucnu realizovány. Popularizaci a atraktivitu památek v kraji mohou povýšit např. kulturní akce. Výborným příkladem je Mezinárodní hudební festival Petra Dvorského, který se každoročně koná na zámku v Jaroměřicích nad Rokytnou nebo Mezinárodní festival dokumentárních filmů, jehož hostitelem je každoročně Jihlava. Krajské město těží také z osobnosti Gustava Mahlera (festival Mahler Jihlava, Hudba tisíců) a mezi nejnavštěvovanější atraktivity ve městě patří místní ZOO.

Možná klíčovou roli pro rozvoj cestovního ruchu na Vysočině může hrát kvalita a garance služeb, jež představuje nezbytnou podmínku konkurenceschopnosti turistické nabídky. Za tímto účelem je třeba zavést standardizaci a certifikaci služeb v zařízeních cestovního ruchu, jejímž smyslem je zajištění konkurenční výhody na trhu. S rozvojem informačních a komunikačních technologií jsou na pracovníky v sektoru cestovního ruchu kladeny stále vyšší požadavky, jež spočívají ve schopnosti práce s informacemi, s novými technologiemi a v neposlední řadě v komunikaci v cizích jazycích. V tomto směru je důležitý systém vzdělávání v oborech cestovního ruchu. Zvyšování kvalifikace lidských zdrojů lze dosáhnout spoluprací a podporou škol zaměřených na cestovní ruch, rozvíjením systému a nových forem celoživotního vzdělávání zaměstnanců i zaměstnavatelů působících v cestovním ruchu, pořádáním seminářů, konferencí, workshopů apod.

V rámci podpůrných služeb v cestovním ruchu hrají nezastupitelnou roli turistická informační centra (TIC). Síť fungujících TIC je prověřeným a účinným nástrojem rozvoje cestovního ruchu. TIC jsou většinou prvním navštíveným místem v dané lokalitě. Spolehlivými informacemi ovlivňují pobyt návštěvníků v regionu, a podílí se tak na vytváření výsledného dojmu, který si z něj turisté odváží. Nároky na kvalitu práce personálu TIC se neustále zvyšují, ať již jde o detailní znalosti území, potřebné jazykové vybavení i odpovídající znalosti komunikačních a informačních technologií.

Na rozvoj cestovního ruchu v Kraji Vysočina by měl mít zájem nejen soukromý sektor zaměřený na toto odvětví, ale také regionální samospráva. Prostřednictvím příspěvkové organizace Vysočina Tourism, kterou Kraj Vysočina zřídil, je možné docílit především promyšlené propagace regionu v České republice i v zahraničí. Úkolem Vysočina Tourism je také identifikovat a spoluvytvářet nové atraktivitu cestovního ruchu v kraji, které vhodně doplní ty stávající.

Řešení nabízí různé druhy zážitkové turistiky, které v konečném důsledku mohou doplnit stávající potenciál v podobě kulturně historického dědictví. Je tedy třeba se zabývat identifikací témat zážitkové turistiky, přičemž rozhodující pro podporu konkrétních aktivit jsou logicky vstupní podmínky, které předurčují možnost jejich realizace. Příkladem může být projekt pivních stezek v Kraji Vysočina. Předpokladem pro jejich vznik v regionu je existence řady středně velkých a malých pivovarů a minipivovarů v kraji i ve městech blízko hranic Kraje Vysočina (Třeboň, Hlinsko, Polička, Kácov aj.). Tuto aktivitu mohou podpořit slavnosti piva a pivní festivaly, jejichž velké množství se na území Kraje Vysočina každoročně koná.

Vzhledem k poloze Kraje Vysočina v centru republiky a jeho dobré dostupnosti na straně jedné a malebnosti na straně druhé lze jistý potenciál spatřovat v konferenční turistice, což by ovšem znamenalo vybudovat kapacity pro toto dílčí odvětví cestovního ruchu, neboť ty v kraji momentálně chybí. Jako strategický se tak jeví projekt konferenčního centra přímo v Jihlavě.

Dlouhodobě je v kraji podporován rozvoj infrastruktury pro cestovní ruch. Jedná se například o cyklotrasy, cyklostezky, in-line dráhy, naučné, pěší a lyžařské trasy, hipostezky, sportovní areály apod., a to včetně doprovodné infrastruktury (odpočívadla, lavičky, informační tabule, mapy apod.). Údržba, zkvalitňování a další budování této infrastruktury přispěje k dalšímu rozvoji cestovního ruchu v kraji. Naopak z podpory by se měla vyčlenit výstavba a rekonstrukce ubytovacích kapacit, jež by měla být plně v režii soukromého sektoru v rámci volné tržní soutěže.

Klíčové aktivity:

- využití polohy Kraje Vysočina, jeho přírodního, historického a kulturní bohatství pro rozvoj cestovního ruchu
- zkvalitňování a garance služeb v odvětví cestovního ruchu
- vzdělávání a zvyšování kvalifikace lidských zdrojů v cestovním ruchu
- podpora činnosti turistických informačních center
- řízení propagace cestovního ruchu v Kraji Vysočina krajskou příspěvkovou organizací Vysočina Tourism
- identifikace nových atraktivit cestovního ruchu v Kraji Vysočina (pivní stezky, konferenční turistika)
- údržba, zkvalitňování a budování doprovodné infrastruktury pro cestovní ruch (ne podpora výstavby a rekonstrukce ubytovacích kapacit)

KARTY STRATEGICKÝCH PROJEKTŮ KRAJE

Název	Veřejná doprava
Vazba na opatření	A.2 Přitažlivý venkov
Stručný popis	<p>Výstavba, rekonstrukce autobusových nádraží, bezbariérových zastávek, podpora nákupu nových vozidel (ekologických, částečně nízkopodlažních, popř. klimatizovaných), informačních systémů pro cestující, dispečerské řízení (provázání řízení jednotlivých druhů veřejné dopravy), provázání veřejné dopravy s individuální automobilovou a cyklistickou dopravou (P+R, K+R, B+R), systémové přestupní vazby a jednotný tarif</p> <p>Cílem je zvýšení konkurenceschopnosti veřejné hromadné dopravy (udržení, popř. zvýšení, podílu VHD na celkové přepravní práci – modal-split), zefektivnění systému dopravní obslužnosti v kraji</p>
Nositel projektu (role kraje)	Obce, Kraj Vysočina, dopravci
Zdroje financování	Krajský rozpočet, obecní rozpočty, evropské fondy, soukromé zdroje
Rozpočet	Není možné stanovit

Název	Modernizace vybavení technicky zaměřených středních škol
Vazba na opatření	B.1 Efektivní a cílené vzdělávání
Stručný popis	<p>Obsahem projektu je pořízení případně renovace zařízení (včetně specifického software) pro výuku technických oborů, a to zejména strojírenských, elektrotechnických, stavebních, elektronika. Vybavení škol bude modernizováno tak, aby odpovídalo současnému vývoji a moderním výukovým metodám pro praktické i teoretické vyučování, aby bylo na požadované úrovni technického vývoje a v souladu s požadavky zaměstnavatelů na trhu práce. Projekt využívá stávající kapacitu středních škol – budovy a prostory – a zaměřuje se zejména na materiální modernizaci či zřizování pracovišť odborné praktické výuky – školních laboratoří, dílen.</p> <p>Do projektu nebudou zařazeny plošně všechny školy, ale přirozená centra vzdělávání s vazbou na podniky.</p> <p>Projekt navazuje na dílčí projekty kraje, které byly systémově realizovány již od roku 2005 (CNC výuková pracoviště, Učebny mechatroniky, Moderní měření). Projekt stávající vybavení jednak kvantitativně doplní, jednak bude řešit i nová témata (např. Robotika, Elektrotechnická měření, Moderní technologie ve stavebnictví aj.). Ke specifikaci budou přizvány firmy, nebudou však pořizovány výrobní stroje, ale „výukové“ technologie zajišťující získání základních dovedností a znalostí a delší časovou udržitelnost. Specifikace vybavení bude při přípravě konkretizována ve spolupráci s podniky. Kromě těchto páteřních témat bude řešena i komplexní specifická obnova interiérů jednotlivých pracovišť.</p> <p>Cílem je zvýšení kvality středního odborného vzdělání v technických oborech a vybudování moderního systému odborné přípravy zaměřené na potřeby ekonomiky a trhu práce.</p> <p>Zkvalitněním materiálního a technického vybavení, modernizací strojů a interiérů dojde ke zvýšení motivace k výběru technických povolání i ke zvýšení připravenosti absolventů ke vstupu na trh práce i na vysokoškolské studium v technických oborech, zvýší se zájem i kvalifikace vyučujících a zázemí pro poskytování vzdělávacích kurzů pro dospělé, které by jinak privátní firmy nepořídily. Projekt tak přímo přispívá k posílení kvalifikované pracovní síly v technických odvětvích a k udržení této konkurenční výhody.</p>

Nositel projektu (role kraje)	Kraj Vysočina, školská zařízení
Zdroje financování	Evropské fondy, rozpočet kraje, rozpočty škol
Rozpočet	100 mil. Kč

Název	Centrum popularizace vědy a techniky a rozvoje talentů
Vazba na opatření	B.1 Efektivní a cílené vzdělávání
Stručný popis	<p>Obsahem projektu je založení a nastartování činnosti střediska zaměřeného na popularizaci vědy a techniky, které by: prostřednictvím stálých expozic, webu i externích jednorázových akcí zpřístupňovalo principy fungování aplikace vědy a techniky nevědecké veřejnosti v laboratořích a specializovaných pracovištích nabízelo školním skupinám jedno či vícedenní programy umožňující pochopení přírodovědných principů a jejich aplikace v denním životě včetně vztahů člověka a životního prostředí, nabízelo motivovaným zájemcům a talentům prezenční a neprezenční aktivity a setkávání umožňující rozvoj jejich individuálního zájmu či talentu, koordinace studentských prací se zájmy místních firem a činností vysokých škol, nabízelo učitelům metodické a odborné vzdělávání v pro příslušné tematické okruhy, metodikou pomoc při tvorbě učebnic, pracovních sešitů a dalších studijních a výukových materiálů koordinovalo či realizovalo soutěže a přehlídky (včetně řemeslných) aktivně vyhledávalo a získávalo ke spolupráci osobnosti, firmy, vysoké školy, výzkumná pracoviště i jednotlivé nadšence z řad učitelů, zaměstnanců firem a aktivních důchodců.</p> <p>Projekt zahrnuje dva subprojekty:</p> <p>a) vytvoření prostorových podmínek a pořízení materiálního vybavení; buď je možné postavit v Jihlavě zcela novou budovu, nebo využít existující prostory a pouze je upravit (např. střední škola v Třešti); stavba by měla obsahovat technologické ukázky úspory energií a obnovitelných zdrojů energie</p> <p>b) vytvoření programů, dovybavení neinvestiční technikou a materiálem, nalezení, vyškolení a zpočátku i hrazení platů lektorů</p>
Nositel projektu (role kraje)	Subprojekt a) Kraj Vysočina – nositel projektu Subprojekt b) Vysočina Education – nositel projektu, kraj - partner
Zdroje financování	Evropské fondy: Subprojekt a) ERDF Subprojekt b) ESF
Rozpočet	Subprojekt a) 250 - 600 mil. Kč podle toho, zda se jedná o novou budovu či rekonstrukci a podle vybavení Subprojekt b) 40 mil. Kč

Název	Monitorování kvality a efektivity škol
Vazba na opatření	B.1 Efektivní a cílené vzdělávání
Stručný popis	<p>Obsahem projektu je plošné zavedení systému monitorování kvality vzdělávání a provozně ekonomické efektivity škol. V rámci projektu budou pro specifikované ukazatele definovány vhodné nástroje, pilotně ověřeny a následně plošně zavedeny ve středních školách zřízených krajem a nabídnuty ostatním středním školám a zřizovatelům základních škol.</p> <p>Součástí projektu je také manuál („rozcestník“) s návrhy, jak dále pracovat s výstupy monitorovacího systému. Při přípravě projektu je možné zvažovat např. implementaci CAF do středních škol, případně norem ISO nebo definici kritérií pro školu podporující tvořivost a inovační potenciál žáků.</p> <p>Dalším výstupem je vytipování a specifická výchova koučů schopných pomoci ředitelům škol komplexně posoudit stav školy a vytipovat a realizovat účinná a efektivní opatření ke zlepšování (včetně podpory při nastavení hodnotícího cyklu, rozvoje pedagogického týmu a optimalizace nákladů na provozně</p>

	ekonomické služby).
Nositel projektu (role kraje)	Kraj Vysočina nebo Vysočina Education, partneři - školská zařízení a jejich zřizovatelé
Zdroje financování	Evropské fondy (ESF)
Rozpočet	45 mil.

Název	Poradenství k volbě povolání a výběru vzdělávací dráhy
Vazba na opatření	B.1 Efektivní a cílené vzdělávání
Stručný popis	<p>Cílem je zvýšit efektivitu vzdělávání (snížení počtu absolventů středních škol odcházejících do profesí zcela mimo vystudovaný obor), kvality výstupních znalostí a dovedností absolventů (posílení motivace ke studiu) a propojenosti vzdělávacího systému s požadavky trhu práce (posílení informovanosti žáků a jejich rodičů o situaci na trhu práce). To přímo přispívá ke zlepšení vzdělanostní úrovně obyvatel a zvýšení konkurenceschopnosti pracovní síly.</p> <p>Projektové aktivity:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vznik poradenských pracovišť a kariérového poradenství na školách či jiných subjektech, - provázanost jednotlivých úrovní poradenských služeb při volbě povolání, - vzdělávání odborníků v oblasti kariérového poradenství, - aplikace nástrojů k volbě povolání – např. exkurze, profesní diagnostické nástroje - aplikace nástrojů motivujících k podnikání - popularizace kariérového poradenství, - predikce vývoje odvětví v kraji, - nastavení informačního systému pro žáky a rodiče a systému aktualizace informací (zpětná vazba – sběr a přenos informací do a z datového skladu kraje).
Nositel projektu (role kraje)	Nositel Vysočina Education, Kraj Vysočina – partner, další partneři – krajská hospodářská komora, úřady práce, školská zařízení a jejich zřizovatelé
Zdroje financování	Evropské fondy (ESF) + krajský rozpočet
Rozpočet	45 mil. Kč

Název	Rekonstrukce interního pavilonu - Nemocnice Jihlava
Vazba na opatření	B.2 Zkvalitňování poskytovaných služeb ve zdravotnictví.

Stručný popis	Jedná se o rekonstrukci pavilonu v rozsahu: inženýrských sítí (výměna elektroinstalace), hygienického zázemí pokojů a povlakových krytin. Interní pavilon je v provozu od roku 1984 bez větších oprav. Veškeré inženýrské sítě jsou fyzicky i morálně opotřebované, bez ohledu zda se jedná o rozvody vody (časté poruchy – prasklé potrubí, netěsné ventily a odkalovací ventily), odpady (provedené v litině, která je dlouhodobým používáním dezinfekcí porušená a prosakuje) nebo elektroinstalace. Největším problémem je v současné době elektroinstalace jako taková, která nevyhovuje z pohledu bezpečnosti (provedení v hliníku), ale ani kapacitně. Vzhledem k tomu, že neustále stoupají nároky na připojení přístrojové a počítačové techniky, elektrická síť je přetížená a dochází k výpadkům, které ohrožují provoz oddělení nemluvě o riziku vzniku požáru o tohoto typu elektroinstalace. Dalším nemalým problémem jsou hygienické buňky, které jsou dlouhodobým používáním nadměrně opotřebované a hrozí hygienické riziko nárůzy. Obklady, dlažby, sprchové vaničky a toalety není možná vzhledem k narušení povrchu řádně udržovat a dezinfikovat. Obdobná situace je u podlahových krytin, které se vzhledem k nadměrnému opotřebování povrchů nedají řádně udržovat a dezinfikovat. Dalším aspektem je bezpečnostní riziko, kdy vzhledem ke stáří krytin dochází k vzniku nerovností (vyboulení krytiny), které mohou zapříčinit pád zejména starších pacientů.
Nositel projektu (role kraje)	Kraj Vysočina ve spolupráci se zdravotnickým zařízením
Zdroje financování	Evropské fondy, rozpočet kraje
Rozpočet	Celkový rozpočet: 117 723 335 Kč vč. DPH z toho: elektroinstalace 77 699 640 Kč, koupelny a hygienické buňky 25 220 045 Kč, ZTI (rozvody vody a kanalizace) 5 587 650 Kč, povlakové podlahy 9 216 000 Kč

Název	Výstavba pavilonu chirurgických oborů a parkovacího domu v Nemocnici Třebíč
Vazba na opatření	B.2 Zkvalitňování poskytovaných služeb ve zdravotnictví.
Stručný popis	Studie pavilonu chirurgických oborů Nemocnice v Třebíči řeší problematiku dostavby areálu nemocnice v lůžkových kapacitách chirurgických oborů, lůžkách intenzivní péče, ambulantních provozech, příjmu urgentních pacientů a v zásadních vazbách na stávající části nemocnice. Vlastní studie počítá s využitím spojeného lůžkového fondu a to 120 lůžek chirurgických oborů mimo očního oddělení a porodnice, 26 lůžek společné intenzivní péče (ARO a multioborová JIP), 14 lůžek ambulantních pro stacionáře a jednodenní chirurgii), 2 lůžka urgentního příjmu, 4 lůžka speciální vyšetřovny a související zázemí. Navíc je zde řešeno parkování formou parkovacího domu.
Nositel projektu (role kraje)	Kraj Vysočina ve spolupráci se zdravotnickým zařízením
Zdroje financování	Evropské fondy, rozpočet kraje, při volbě PPP u parkovacího domu - privátní zdroje
Rozpočet	Celkový rozpočet: 690 mil. Kč vč. DPH z toho: cena stavby pavilonu vč. vybavení 501 466 774 Kč bez DPH, související náklady s následnou demolicí objektů 19 545 000 Kč bez DPH, parkovací dům 54 698 520 Kč bez DPH

Název	Stabilizace a pokrytí kraje sítí pečovatelské služby
Vazba na opatření	B.3 Adaptace sítě sociálních služeb na nové výzvy

Stručný popis	<p>Pečovatelská služba je nejrozšířenější terénní službou sociální péče, kterou užívají především senioři. V souvislosti s trendem stárnutí populace bude tato služba klíčová pro to, aby senioři, u kterých se snížila schopnost sebeobsluhy, mohli setrvat ve svých domech nebo bytech.</p> <p>Na území Kraje Vysočina je pečovatelská služba zabezpečena ve všech větších obcích, zatímco její rozložení v menších obcích je nerovnoměrné. Také schopnost zajistit náročnější úkony a časový rozsah poskytování pečovatelské služby jsou v jednotlivých obcích rozdílné. To může vést k vyšší poptávce po nákladných pobytových službách (domovy pro seniory), pokud v dané obci není dostupná pomoc formou pečovatelské služby. V některých lokalitách je však část této pomoci vyřešena jiným způsobem.</p> <p>Projekt bude spočívat v tom, že kraj na základě analýzy dosavadního stavu zabezpečení pečovatelské služby a zdrojů pro její financování vytvoří systém nezbytného pokrytí svého území dostupnou pečovatelskou službou. Vlastní poskytování pečovatelské služby bude úkolem profesionálních poskytovatelů.</p>
Nositel projektu (role kraje)	Kraj bude v roli zadavatele sociálních služeb – rozhoduje o síti sociálních služeb a podílí se na zajištění jejich financování.
Zdroje financování	Státní rozpočet, rozpočet kraje a rozpočty obcí, případně Evropské fondy.
Rozpočet	Bude stanoven na základě analýzy dosavadního stavu zabezpečení pečovatelské služby a zdrojů pro její financování.

Název	Zlepšení jakosti podzemních a povrchových vod v územích, které jsou v mimořádném zájmu ochrany vod
Vazba na opatření	C.1 Voda jako důležitá složka krajiny Vysočiny
Stručný popis	<p>Jedná se o podporu ochrany podzemních a povrchových vod v územích kraje, kde je mimořádný zájem ochrany vod případně ochrany přírody. Zejména jde o území nacházející se:</p> <ul style="list-style-type: none"> - v ochranných pásmech vodních zdrojů podzemních nebo povrchových vod, v povodích vodárenských nádrží Švihov, Vír, Mostiště, Hubenov, Nová Říše a v chráněné oblasti přirozené akumulace vod Žďárské vrchy - v povodí řeky Svratky podle projektu Čisté povodí Svratky - v chráněných krajinných oblastech, lokalitách Nature 2000 apod. <p>Spadá sem i podpora řešení všech sídel v kraji, které jsou zdrojem znečištění o velikosti min. 500 ekvivalentních obyvatel. Podpora se týká opatření na odvádění a čištění odpadních vod v obcích v uvedených územích. Jedná se o výstavbu, obnovu a rekonstrukce kanalizací a čistíren odpadních vod (ČOV) pro veřejnou potřebu v obcích kraje. Akce musí být v souladu s Plánem rozvoje vodovodů a kanalizací Kraje Vysočina (PRVKUK).</p> <p>Problematika ochrany vod úzce souvisí se zemědělstvím, lesnictvím a ochranou přírody a krajiny.</p> <p>Podpora se dále může týkat půdoochranných technologií a protierozních opatření v uvedených územích např. formou:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zavedení přírodě šetrných půdoochranných technologií např. bezorebného hospodaření, vhodných osevních postupů, protierozních pásů - obnovování lesních porostů stanovištně vhodnými dřevinami, intenzivní výchova lesních porostů a akcentace podrostního způsobu obnovy lesa - nastavení systémů motivujících k uplatňování výše uvedených technologií a jejich propagace. <p>Podpora se též může týkat přírodě blízké revitalizace vodních toků i povodí, odbahňování a obnovy vodních nádrží, zakládání přírodě blízkých nových vodních nádrží.</p> <p>Cílem je v souladu s Programem rozvoje Kraje Vysočina zlepšení kvality povrchových a podzemních vod na území kraje a dosažení stavu, kdy bude zajištěno vybavení obcí v kraji kanalizačními systémy a ČOV v souladu s požadavky platných právních předpisů.</p> <p>Cílem je dále omezení eroze půdy, která má vliv na zanášení vodních toků a kvalitu povrchových vod.</p>

	Důsledkem zlepšení jakosti vod je též zajištění vhodných biotopů rostlin a živočichů a tím zachování přírodních a kulturně-historických hodnot krajiny a jejich přirozených funkcí.
Nositel projektu (role kraje)	Obce, svazky obcí, podnikatelé v zemědělství, správci vodních toků, role kraje je pouze iniciační a koordinační
Zdroje financování	Státní rozpočet, evropské fondy, krajský rozpočet, rozpočty obcí, soukromé zdroje
Rozpočet	Není možné přesně stanovit, řádově se bude jednat o miliardy Kč.

Název	Modernizace komunikací páteřní silniční sítě v majetku kraje
Vazba na opatření	D.1 Kvalitní regionální silniční síť
Stručný popis	Záměrem je kompletní modernizace prioritních tahů na Páteřní silniční síti Kraje Vysočina. II/602 Pelhřimov – hranice Jihomoravského kraje II/405 Jihlava – Červená Hospoda II/360 Moravec – Křižanov – Velké Meziříčí – Třebíč – Jaroměřice nad Rokytnou II/353 Jihlava – Žďár nad Sázavou
Nositel projektu (role kraje)	Kraj Vysočina
Zdroje financování	Evropské fondy, rozpočet kraje, státní rozpočet
Rozpočet	Není možné stanovit

Název	Modernizace komunikací páteřní silniční sítě v majetku státu
Vazba na opatření	D.1 Kvalitní regionální silniční síť
Stručný popis	Modernizace D1 a komunikací I. třídy jako součástí Páteřní silniční sítě Kraje Vysočina (rozšíření D1 na tři pruhy v obou směrech, budování obchvatů na I/38 v úseku Havlíčkův Brod – Jihlava – Moravské Budějovice)
Nositel projektu (role kraje)	Ředitelství silnic a dálnic ČR kraj pouze vyjednávací pozice
Zdroje financování	Státní rozpočet, evropské fondy, PPP
Rozpočet	Není možné stanovit

Název	Modernizace železničních tratí v Kraji Vysočina
Vazba na opatření	D.2 Modernizace železnice a zkvalitnění přepravy osob na železnici
Stručný popis	Modernizace železničních tratí - modernizace trati 230/250 Kolín – Havlíčkův Brod – Brno - optimalizace a elektrizace trati 240 Jihlava – Třebíč – Brno - rekonstrukce trati 225/238 Veselí nad Lužnicí – Jihlava – Havlíčkův Brod – Pardubice - revitalizace trati 227 Kostelec – Telč – Slavonice - revitalizace trati 251 Žďár nad Sázavou – Nové Město na Moravě – Tišnov - koncept napojení konvenční železniční sítě na VRT, územní stabilizace VRT, DÚR, územní řízení

	Cílem je zvýšení konkurenceschopnosti železniční dopravy (udržení, popř. zvýšení, podílu železniční dopravy na celkové přepravní práci – modal-split), zefektivnění systému dopravní obslužnosti v kraji (zkrácení jízdních dob, dosažení systémových jízdních dob)
Nositel projektu (role kraje)	SŽDC vyjednávací pozice kraje (stav železniční infrastruktury ovlivňuje efektivnost systému dopravní obslužnosti zajišťovaného krajem)
Zdroje financování	Státní rozpočet, evropské fondy
Rozpočet	Není možné stanovit

Název	Rekonstrukce a modernizace železničních uzlů a stanic
Vazba na opatření	D.2 Modernizace železnice a zkvalitnění přepravy osob na železnici
Stručný popis	Jedná se o zvýšení propustnosti železničních uzlů, moderní zabezpečovací zařízení (odjezdy vlaků z uzlu v krátkém intervalu – dosažení systémových jízdních dob), zvýšení nástupištních hran ve stanicích a zastávkách na úroveň 550 mm (bezbariérový nástup do nízkopodlažních vlaků – zrychlení obratu cestujících –zkrácení jízdních dob, dosažení systémových jízdních dob), zejména pak o - vybudování dopravního terminálu Jihlava město - vybudování dopravního terminálu Třebíč - modernizace železniční stanice Havlíčkův Brod - rekonstrukce železniční stanice Žďár nad Sázavou Cílem je zvýšení konkurenceschopnosti železniční dopravy (udržení, popř. zvýšení, podílu železniční dopravy na celkové přepravní práci – modal-split), zefektivnění systému dopravní obslužnosti v kraji (zkrácení jízdních dob, dosažení systémových jízdních dob), snížení provozních nákladů
Nositel projektu (role kraje)	SŽDC, obce (v případě dopravních terminálů) vyjednávací pozice kraje
Zdroje financování	Státní rozpočet, obecní rozpočty, evropské fondy
Rozpočet	Není možné stanovit

Název	Integrovaný systém nakládání s odpady v Kraji Vysočina (ISNOV)
Vazba na opatření	D.4 Promyšlené řešení odpadů
Stručný popis	Opatření je ve fázi přípravy, v roce 2012 byla zpracována základní dokumentace projektu, která obsahuje analytickou, návrhovou a směrnou část a navrhuje optimální řešení problematiky nakládání s komunálním odpadem v Kraji Vysočina. K dispozici je na http://www.kr-vysocina.cz/isnov.asp (v záložce Informace o projektu). Zastupitelstva měst, městysů, obcí a kraje (smluvní partneři projektu) byla v I. pololetí 2012 s dokumentací projektu ISNOV seznámena, vzala jí na vědomí a vyslovila souhlas s pokračováním dalších prací na projektu. Zejména se jedná o environmentální osvětu a práci s širokou laickou i odbornou veřejností, specifikaci nositele projektu a další organizační a ekonomické kroky směřující k realizaci projektu nebo jeho dílčích částí. ISNOV řeší funkční, stabilní, ekonomicky a ekologicky udržitelný systém v Kraji Vysočina pro: předcházení vzniku komunálních odpadů a odpadů podobných komunálním

	maximalizaci třídění komunálních odpadů a odpadů podobných komunálním a jejich další využití nakládání s biologicky rozložitelnými odpady energetické využití zbytkového směsného komunálního odpadu a odpadu podobného komunálního
Nositel projektu (role kraje)	Není znám. Role Kraje Vysočina je zatím koordináční.
Zdroje financování	Evropské fondy, krajský rozpočet, rozpočty měst a obcí, soukromé zdroje
Rozpočet	Není znám

Název	ROWANet – 3. etapa
Vazba na opatření	D.5 Šíření ICT infrastruktury
Stručný popis	Budování krajské optické páteřní sítě veřejné správy ve 3. etapě. Navazuje na etapu 1 – 2006 ze SROP a etapu 2 – 2012 – IOP. Priorita 3. etapy je v připojování území kraje a organizací nezahrnutých do předchozích etap. 1. a 2. etapa zahrnuly lokality – Moravské Budějovice, Jihlava, Pelhřimov, Pacov, Humpolec, Světlá nad Sázavou, Chotěboř, Havlíčkův Brod, Žďár nad Sázavou, Nové Město na Moravě, Bystřice nad Pernštejnem, Třebíč, Velké Meziříčí, Náměšť nad Oslavou.
Nositel projektu (role kraje)	Kraj Vysočina
Zdroje financování	Evropské fondy, krajský rozpočet
Rozpočet	50 mil (odhad)

Název	Rozšíření prostorových kapacit VŠPJ
Vazba na opatření	E.1 Malé a střední podniky jako páteř regionální ekonomiky
Stručný popis	Etapa 1: Cílem je vybudovat víceúčelovou posluchárnu o 330 místech s dalšími přednáškovými sály a učebnami (cca 300 míst), včetně odborného, provozně technického a sociálního zázemí. Realizace je řešena přístavbou ke stávající budově školy a rekonstrukcí jejího severního křídla, které doposud sloužilo jako vysokoškolská kolej. V současnosti je část přednášek zajišťována v pronajatých prostorech, které mají pro vysokoškolskou výuku velmi nevyhovující parametry, a za které VŠPJ platí značné částky. Etapa 2: Cílem je vybudování akademické knihovny v přilehlém bývalém nemocničním areálu včetně odpovídajícího zařízení, což by pomohlo rozšířit vědecko-informační zázemí vysoké školy. Na tento projekt již existuje územní rozhodnutí.
Nositel projektu (role kraje)	VŠPJ
Zdroje financování	MŠMT, Evropské fondy (ERDF)
Rozpočet	Etapa 1: 130 mil. Kč Etapa 2: 500 mil. Kč

Název	Výstavba nové budovy Krajské knihovny Vysočiny
--------------	---

Vazba na opatření	E.1 Malé a střední podniky jako páteř regionální ekonomiky
Stručný popis	<p>Krajská knihovna Vysočiny v Havlíčkově Brodě je příspěvková organizace zřizovaná Krajem Vysočina, poskytuje služby knihovnické a informační, zaručuje svobodný přístup k informacím, bezplatný přístup na internet, kulturní a vzdělávací služby, včetně specializovaných služeb pro znevýhodněné občany. KKV působí jako krajské regionální centrum pro poskytování a koordinaci knihovnických služeb dle zákona o knihovnách, spolupracuje s ostatními knihovnami v kraji i v celé ČR a pořádá řadu odborných vzdělávacích akcí pro knihovníky, uchovává konzervační fond. Tyto služby poskytuje od roku 2002 v nevyhovující pronajaté budově na nedostačující ploše 620 m². Dvě třetiny fondu jsou umístěny v pronajatých skladech mimo budovu KKV (zde se řeší problémy s nosností podlah, vlhkostí, kolísáním teplot, slunečním zářením apod.) a kulturní a vzdělávací akce probíhají ve vypůjčených sálech, které využívá řada dalších organizací.</p> <p>Hlavním cílem projektu je vybudování nové moderně koncipované informační instituce s odpovídajícími knihovnickými fondy, s optimálním provozem odpovídajícím potřebám uživatelů, dostatečnou prostorovou, technologickou a personální kapacitou pro poskytování služeb, uložení a zpřístupnění fondů i v souladu s doporučením Koncepce rozvoje knihoven ČR.</p> <p>V prosinci 2003 schválilo Zastupitelstvo Kraje Vysočina koncepční záměr vybudování sídla KKV jako novostavby v areálu Nemocnice Havlíčkův Brod. Byla vyhlášena architektonická soutěž, s vítěznou firmou „htsA herman tomášek seidl architekti“ byla v roce 2007 uzavřena smlouva na projektovou přípravu stavby a v roce 2009 bylo vydáno stavební povolení. Z finančních důvodů však nebyla stavba doposud realizována.</p> <p>Vítězný návrh je velice kladně hodnocen z hlediska architektonického, odpovídá též současnému trendu budování knihoven jako otevřených míst setkávání s důrazem na variabilitu a maximální funkčnost provozu knihovny a s důrazem na nízkou energetickou náročnost. Dle vítězného návrhu nabídne nová budova ve dvou podlažích plochu 1890 m² pro činnost jednotlivých půjčoven, 700 m² pro sklady, především ale víceúčelový sál a salonek pro kulturní a vzdělávací činnost, počítačovou učebnu a další prostory pro pořádání výstav a ostatních kulturně vzdělávacích akcí pro obyvatele regionu.</p>
Nositel projektu (role kraje)	Kraj Vysočina jako investor ve spolupráci s Krajskou knihovnou v Havlíčkově Brodě (příspěvkovou organizací)
Zdroje financování	Evropské fondy, rozpočet kraje
Rozpočet	Celková cena bez DPH 237.000.000 Kč (vyčíslena v lednu 2010)

Název	Prevence elektronické kriminality
Vazba na opatření	E.2 Podpora elektronických služeb a elektronické bezpečnosti
Stručný popis	<p>Projekt zahrnující komplexní program prevence el. kriminality. Projekt koncipován jako 3-letý, jehož součástí je masivní propagace opatření bojujících proti el. kriminalitě. Cílové skupiny – občané, školy, úřady veřejné správy, privátní sektor – poskytovatelé internetu, neziskové organizace. Formy – školení, konference, materiály, soutěže, přednášky odborníků, činnost krajské skupiny boje proti eCrime, zahraniční stáže + výměnné programy.</p>
Nositel projektu (role kraje)	Kraj Vysočina
Zdroje financování	Evropské fondy, krajský rozpočet
Rozpočet	10 mil (odhad)

INDIKÁTORY ROZVOJE KRAJE

A. Vysočina jako atraktivní venkovský prostor			
A.1 Funkční regionální střediska			
Indikátor	Jednotka	Očekávaný pozitivní trend	Zdroj
podíl osob zaměstnaných v terciéru	%	▲	ČSÚ
dosažitelní uchazeči (DU) na volné pracovní místo (VPM) v regionálních střediscích	DU/VPM	▼	MPSV
bytová výstavba v regionálních střediscích	počet dokončených bytů	▲	ČSÚ
A.2 Přitažlivý venkov			
Indikátor	Jednotka	Očekávaný pozitivní trend	Zdroj
obce do 2 000 obyvatel	počet obyvatel	▶	ČSÚ
živě narození v obcích do 2 000	počet osob	▲	ČSÚ
místní akční skupiny (MAS)	počet obcí zapojených do MAS	▲	ČSÚ
základní dopravní obslužnost (ZDO, zde pouze bus)	počet cestujících využívajících veřejnou autobusovou přepravu podporovanou krajem	▶	krajský úřad
přepravní výkon ve veřejné dopravě (bus/vlak)	počet osobokilometrů	▶	krajský úřad
stáří autobusů	průměrné stáří autobusů zapojených do ZDO	▼	krajský úřad
A.3 Rozvoj zemědělství			
Indikátor	Jednotka	Očekávaný pozitivní trend	Zdroj
stav skotu a prasat v kraji	kusy dobytka	▶	ČSÚ
podíl zaměstnaných v primárním sektoru	%	▶	ČSÚ
značka „Vysočina regionální produkt“ a „Regionální potravina“	počet certifikací	▲	ZERA, MZE
B. Lidé na Vysočině			
B.1 Efektivní a cílené vzdělávání			
Indikátor	Jednotka	Očekávaný pozitivní trend	Zdroj
uplatnitelnost absolventů a mladistvých	podíl absolventů a mladistvých ve věku 15 – 19 let v evidenci ÚP na celkové populaci ve věku 15 – 19 let	▼	MPSV
výsledky studentů středního školství ve státních maturitách	průměrná známka maturantů na středních školách v kraji	▼	MŠMT
studenti technických a přírodovědných oborů středních škol	podíl studentů (%)	▲	krajský úřad
B.2 Zkvalitňování poskytovaných služeb ve zdravotnictví			
Indikátor	Jednotka	Očekávaný pozitivní trend	Zdroj
naděje dožití mužů a žen	roky	▲	ČSÚ

zemřelí na rakovinná a kardiovaskulární onemocnění	podíl z celkového počtu zemědělců	▼	ČSÚ
B.3 Adaptace sítě sociálních služeb na nové výzvy			
Indikátor	Jednotka	Očekávaný pozitivní trend	Zdroj
kapacita zařízení sociální péče	počet míst v zařízení sociální péče / 1000 obyvatel		ČSÚ
pokrytí terénními sociálními službami	počet pokrytých obcí	▲	krajský úřad
C. Ochrana přírodního bohatství			
C.1 Voda jako důležitá složka krajiny Vysočiny			
Indikátor	Jednotka	Očekávaný pozitivní trend	Zdroj
obyvatelé napojení na ČOV	podíl obyvatel (%)	▲	ČSÚ
obyvatelé napojení na veřejný vodovod	podíl obyvatel (%)	▲	ČSÚ
C.2 Efektivní hospodaření s lesy Vysočiny			
Indikátor	Jednotka	Očekávaný pozitivní trend	Zdroj
plocha lesní půdy	ha	▲	ČÚZK
podíl smrkových porostů na celkové porostní ploše lesů	%	▼	ÚHUL
D. Moderní infrastruktura			
D.1 Kvalitní regionální silniční síť			
Indikátor	Jednotka	Očekávaný pozitivní trend	Zdroj
kvalita silnic II. a III. třídy	délka zrekonstruovaných (obnovených) silnic II. a III. třídy / celková délka silnic II. a III. třídy	▲	krajský úřad
D.2 Modernizace železnice a zkvalitnění přepravy osob na železnici			
Indikátor	Jednotka	Očekávaný pozitivní trend	Zdroj
nenalezen žádný vhodný indikátor			
D.3 Zavádění vhodných energetických zdrojů a úspory energie			
Indikátor	Jednotka	Očekávaný pozitivní trend	Zdroj
obnovitelné zdroje energie	výroba elektřiny v GWh	▲	ERÚ
D.4 Promyšlené řešení odpadů			
Indikátor	Jednotka	Očekávaný pozitivní trend	Zdroj
objem skládkovaného odpadu	t	▼	krajský úřad
podíl tříděného odpadu na celkové produkci odpadu	%	▲	krajský úřad
D.4 Šíření ICT infrastruktury			
Indikátor	Jednotka	Očekávaný pozitivní trend	Zdroj
přístup vysokorychlostnímu připojení k internetu	podíl domácností s připojením k vysokorychlostnímu internetu (%)	▲	ČSÚ
délka páteřní optické sítě ROWANet	km	▲	krajský úřad

E. Konkurenceschopná ekonomika			
E.1 Malé a střední podniky jako páteř regionální ekonomiky			
Indikátor	Jednotka	Očekávaný pozitivní trend	Zdroj
malé a střední podniky	počet	▲	ČSÚ
regionální míra registrované nezaměstnanosti	%	▼	MPSV
dosazení VŠ vzdělání	podíl obyvatel ve věku 24-64 let s vysokoškolským vzděláním	▲	ČSÚ
počet studentů technických a přírodovědných VŠ oborů v regionu	počet studentů veřejných a soukromých VŠ v regionu ve všech formách studia v technických a přírodovědných oborech	▲	MŠMT, ČSÚ
zaměstnanci ve výzkumu a vývoji	počet zaměstnanců pracujících ve výzkumu a vývoji	▲	ČSÚ
E.2 Podpora elektronických služeb a elektronické bezpečnosti			
Indikátor	Jednotka	Očekávaný pozitivní trend	Zdroj
nenalezen žádný vhodný indikátor			
E.3 Využití potenciálu pro rozvoj cestovního ruchu			
Indikátor	Jednotka	Očekávaný pozitivní trend	Zdroj
turistická návštěvnost regionu	počet ubytovaných návštěvníků	▲	ČSÚ
hromadná ubytovací zařízení	počet lůžek	▲	ČSÚ

▲ – růst hodnoty ukazatele, ▼ - pokles hodnoty ukazatele, ► - zachování současného stavu

VAZBY STRATEGIE KRAJE VYSOČINA 2020 NA VYBRANÉ KONCEPČNÍ DOKUMENTY ČR A EU

Opatření SKV 2020	Program rozvoje Kraje Vysočina (opatření)	Evropa 2020 (stěžejní iniciativy)	Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti ČR (klíčové iniciativy)	Národní program reforem ČR (reformní opatření)	Národní rozvojové priority	Index regionální konkurenceschopnosti krajů
A.1 Funkční regionální střediska	Průřezové opatření napříč PRK	Evropa méně náročná na zdroje	5.20 Předškolní výchova	III.3.1. Zvyšování kvality a dostupnosti předškolního vzdělávání	Integrovaný rozvoj území (posílení regionální konkurenceschopnosti)	Pilíř Infrastruktura Pilíř Efektivita trhu práce
A.2 Přitažlivý venkov	3.4 Zlepšení dopravní obsluhy regionu 4.1 Obnova a rozvoj venkovského prostoru				Integrovaný rozvoj území (posílení regionální konkurenceschopnosti)	Pilíř Infrastruktura Pilíř Efektivita trhu práce
A.3 Rozvoj zemědělství	4.2 Stabilizace zemědělství a navazujícího zpracovatelského průmyslu s cílem udržení zaměstnanosti na venkově a zabezpečení polyfunkčního využívání krajiny 4.3 Rozvoj mimoprodukční funkce zemědělské výroby včetně programů revitalizace krajiny a nepotravinářského využití zemědělských produktů 4.4 Rozvoj odbytových center a podpora	Program pro nové dovednosti a pracovní místa		III.4.2. Institucionální podpora rozvoje podnikání	Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky (podpora podnikání)	Pilíř Efektivita trhu práce

	finalizace zemědělských a lesnických výrobků, zlepšení marketingu					
B.1 Efektivní a cílené vzdělávání	1.4 Rozvoj terciárního vzdělávání a vytváření regionálních struktur celoživotního vzdělávání a učení 1.5 Rozvoj systému regionálního vzdělávání, implementace vhodných vzdělávacích programů škol a jejich koordinace s potřebami trhu práce 1.6 Zvýšení adaptability zaměstnanců a zaměstnavatelů na technolog. změny 2.7 Rozvíjení mechanismů boje proti společenské marginalizaci ohrožených skupin obyvatelstva 3.10 ICT gramotnost a vzdělávání	Inovace v Unii Mládež v pohybu Program pro nové dovednosti a pracovní místa Evropská platforma pro boj proti chudobě	5.21 Základní a střední školství 5.23 Změny obsahu vzdělávání 6.25 Rozvoj trhu práce 6.29 Implementace a rozvoj systému celoživotního vzdělávání	III.2.2. Integrace na trhu práce III.2.3 Sociální začleňování a snižování chudoby III.3.2. Systematické zlepšování kvality vzdělávací činnosti a reforma vzdělávací soustavy	Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky (fungující trh práce jako předpoklad konkurenceschopné ekonomiky; zvyšování kvality vzdělávání) Podpora sociálního začleňování, boje s chudobou a systému péče o zdraví (podpora sociálního začleňování a boje s chudobou) Integrovaný rozvoj území (podpora územní soudržnosti)	Pilíř Inovace Pilíř Kvalita základního a středního vzdělávání Pilíř Sofistikovanost podnikání Pilíř Technologická připravenost Pilíř Efektivita trhu práce
B.2 Zkvalitňování poskytovaných služeb ve zdravotnictví	2.1 Stabilizace a odborný růst zdravotnického personálu 2.2 Modernizace a rozvoj zdravotnického prostředí Kraje Vysočina 2.4 Zvyšování kvality poskytovaných služeb ve zdravotnictví		4.17 Restrukturalizace lůžkové péče 4.19 Vzdělávání a odměňování	III.1.3. Reforma systému zdravotnictví a veřejného zdravotního pojištění (vzdělávání)	Podpora sociálního začleňování, boje s chudobou a systému péče o zdraví	Pilíř Zdraví, zdravotnictví a sociální služby
B.3 Adaptace sítě sociálních služeb na nové	2.6 Udržení a zlepšení podmínek v oblasti služeb sociální péče a	Evropská platforma pro boj proti		III.2.3 Sociální začleňování a snižování chudoby	Podpora sociálního začleňování, boje s chudobou a systému péče	Pilíř Zdraví, zdravotnictví a sociální služby

výzvy	sociální prevence	chudobě			o zdraví		
C.1 Voda jako důležitá složka krajiny Vysočiny	3.5 Zásobování vodou 3.6 Odvádění a čištění odpadních vod 5.1. Péče o přírodu a krajinu Vysočiny	Evropa méně náročná na zdroje			III.6.3. Snižování emisí skleníkových plynů a zlepšování kvality životního prostředí (voda)	Rozvoj páteřní infrastruktury (rozvoj environmentální infrastruktury) Integrovaný rozvoj území (posílení regionální konkurenceschopnosti; zlepšování kvality životního prostředí v území)	Pilíř Infrastruktura
C.2 Efektivní hospodaření s lesy Vysočiny	4.5 Rozvoj funkcí lesního hospodářství včetně programů revitalizace krajiny a trvale udržitelného hospodaření v lesích	Program pro nové dovednosti a pracovní místa			III.4.2. Institucionální podpora rozvoje podnikání	Integrovaný rozvoj území (zlepšování kvality životního prostředí v území)	Pilíř Efektivita trhu práce
D.1 Kvalitní regionální silniční síť	3.2 Modernizace silniční sítě v kraji	Evropa méně náročná na zdroje	2.6 Silniční doprava		III.7.1. Strategické plánování rozvoje dopravní infrastruktury III.7.2. Zajištění efektivního financování dobudování páteřní sítě	Rozvoj páteřní infrastruktury (podpora konkurenceschopnosti zlepšením dopravní infrastruktury) Integrovaný rozvoj území (posílení regionální konkurenceschopnosti)	Pilíř Infrastruktura
D.2 Modernizace železnice a zkvalitnění přepravy osob na železnici	3.3 Modernizace a rekonstrukce železniční sítě	Evropa méně náročná na zdroje	2.7 Železniční doprava		III.7.1. Strategické plánování rozvoje dopravní infrastruktury III.7.2. Zajištění efektivního financování dobudování páteřní sítě	Rozvoj páteřní infrastruktury (podpora konkurenceschopnosti zlepšením dopravní infrastruktury) Integrovaný rozvoj území (posílení regionální konkurenceschopnosti)	Pilíř Infrastruktura
D.3 Zavádění vhodných energetických zdrojů a úspory energie	3.7 Modernizace a rozvoj zdrojů výroby elektrické energie a tepla 5.3 Úspory energie 5.4 Rozvoj vhodných alternativních energetických zdrojů	Evropa méně náročná na zdroje Průmyslová politika pro věk globalizace	2.9 Státní energetická koncepce (SEK) a strategické usměrňování		III. 6.1. Zvyšování energetické účinnosti III.6.2. Zvyšování podílu energie z obnovitelných zdrojů	Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky (podpora podnikání) Rozvoj páteřní infrastruktury (zkvalitňování energetických sítí) Integrovaný rozvoj území	Pilíř Infrastruktura

	včetně obnovitelných				(podpora územní soudržnosti)	
D.4 Promyšlené řešení odpadů	5.2 Nakládání s odpady	Evropa méně náročná na zdroje		III.6.3. Snižování emisí skleníkových plynů a zlepšování kvality životního prostředí (odpady)	Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky (podpora podnikání) Rozvoj páteřní infrastruktury (rozvoj environmentální infrastruktury)	Pilíř Infrastruktura
D.5 Šíření ICT infrastruktury	3.8 Infrastruktura ICT	Digitální program pro Evropu	2.10 Implementace státní politiky Digitální Česko	III.4.3. Zlepšení přístupu k vysokorychlostnímu internetu a rozvoj eGovernmentu (vysokorychlostní internet)	Rozvoj páteřní infrastruktury (rozvoj infrastruktury elektronických komunikací) Integrovaný rozvoj území (posílení regionální konkurenceschopnosti)	Pilíř Technologická připravenost
E.1 Malé a střední podniky jako páteř regionální ekonomiky	1.1 Podpora inovací, výzkumu a vývoje 1.3 Všeobecná podpora malých a středních podniků (MSP) 1.4 Rozvoj terciárního vzdělávání a vytváření regionálních struktur celoživotního vzdělávání a učení	Inovace v Unii Mládež v pohybu Průmyslová politika pro věk globalizace Program pro nové dovednosti a pracovní místa	5.22 Vysoké školství 8.34 Služby pro rozvoj podnikání 8.35 Služby pro inovační podnikání 8.36 Intenzivnější využívání polohové renty 9.40 Rozvoj spolupráce pro transfer znalostí mezi podniky a akademickým sektorem 9.41 Podpora spolupráce mezi podniky	III.3.3. Reforma vysokého školství III.4.2. Institucionální podpora rozvoje podnikání III.5.2. Zvýšení inovačního potenciálu ekonomiky ČR	Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky (podpora podnikání; růst založený na inovacích; zvyšování kvality vzdělávání)	Pilíř Vysokoškolské vzdělávání a celoživotní učení Pilíř Inovace Pilíř Sofistikovanost podnikání Pilíř Technologická připravenost
E.2 Podpora elektronických služeb a elektronické	3.9 eGovernment	Digitální program pro Evropu		III.1.3. Reforma systému zdravotnictví a veřejného zdravotního pojištění	Rozvoj páteřní infrastruktury (rozvoj infrastruktury elektronických komunikací) Zvyšování kvality a	Pilíř Technologická připravenost

bezpečnosti				(eHealth) III.1.5. Efektivní veřejná správa a boj proti korupci (elektronizace VS) III.4.3. Zlepšení přístupu k vysokorychlostnímu internetu a rozvoj eGovernmentu (eGovernment)	efektivita veřejné správy	
E.3 Využití potenciálu pro rozvoj cestovního ruchu	6.1 Profesionální řízení cestovního ruchu v kraji – marketing, koordinace 6.2 Rozvoj místních, regionálních i mezinárodních partnerství a sítí v cestovním ruchu 6.3 Posilování a rozšiřování stávající turistické nabídky 6.4 Budování a zkvalitňování základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu	Průmyslová politika pro věk globalizace		III.4.2. Institucionální podpora rozvoje podnikání	Integrovaný rozvoj území (posílení regionální konkurenceschopnosti)	Pilíř Efektivita trhu práce

LITERATURA:

- [1.] Hampl, M.: *Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext*. 1. vyd., DemoArt pro Univerzitu Karlovu, Přírodovědeckou fakultu, Praha, 2005. 147 s. ISBN: 80-86746-02-X
- [2.] Kunc, J. - Šauer, M. - Vystoupil, J.: *Analýza cestovního ruchu v kraji Vysočina*. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, Brno, 2006. 33 s.
- [3.] Molák, M. a kol.: *Profil Kraje Vysočina – červen 2011*. Krajský úřad Kraje Vysočina, Jihlava, 2011. 179 s.
- [4.] Novák, V., Szczyrba, Z., Šerý, O., Toušek, V.: *Analýza socioekonomického rozvoje kraje Vysočina se specifikací potřeb po roce 2013 z hlediska kohezní politiky*. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc, 2010. 35 s.
- [5.] Jaroš, Z. a kol.: *Historie a současnost podnikání na Jihlavsku*. Městské knihy, s.r.o., Žehušice, 1. vydání, 2001. 295 s.
- [6.] Kolektiv autorů: *Politika územního rozvoje České republiky 2008*. Ústav územního rozvoje. Brno, 2009. 90 s.
- [7.] Kolektiv autorů: *Zásahy urbánní politiky*. Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky. Praha, 2010. 58 s.